



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GRAVVÆNGESLÆGTEN

JOHANNE MARGRETHE OG PEDER NIELSEN
OG DERES EFTERKOMMERE

VED
VILH. KRISTENSEN

GRAVVÆNGESLÆGTEN



GRAVVÆNGESLÆGTEN

JOHANNE MARGRETHE OG PEDER NIELSEN
OG DERES EFTERKOMMERE

VED
VILH. KRISTENSEN

1951

SVENDBORG AVIS' BOGTRYKKERI

FORORD

„Gravvængeslægten“ er den sidste af de 5 Slægtsbøger om Sognefoged Hans Kristensens fem Børn. Det er Bogen om den næstældste, Datteren Johanne Margrethe, der kom til Møllegaarden i Gravvænge, som stedse er Samlingsmærke i Slægten.

Langt det meste i denne Bog er skrevet og samlet af Dattersønnen Vilh. Kristensen, Hjelmkilde, der havde den Fordel personlig at have kendt hvert eneste Medlem i denne Slægtsgren. Desværre naaede Far ikke selv at faa Bogen udgivet, hvorfor jeg, der som Kasserer for Slægtsfondet stedse har været med i Slægtsudvalgsarbejdet, har faaet overdraget Opgaven at faa Bogen udgivet. Vilh. Kristensen havde i 1943 udgivet sin Bog „Minder“, hvori han fortæller om sine Forældre og Bedsteforældre. Han mente da, at dette skulde udelades i Bogen „Gravvængeslægten“, idet han vilde medsende et Eksempplar af sin Bog „Minder“ som en første Del, hvorved opnaaedes en Billiggørelse af Gravvængebogen.

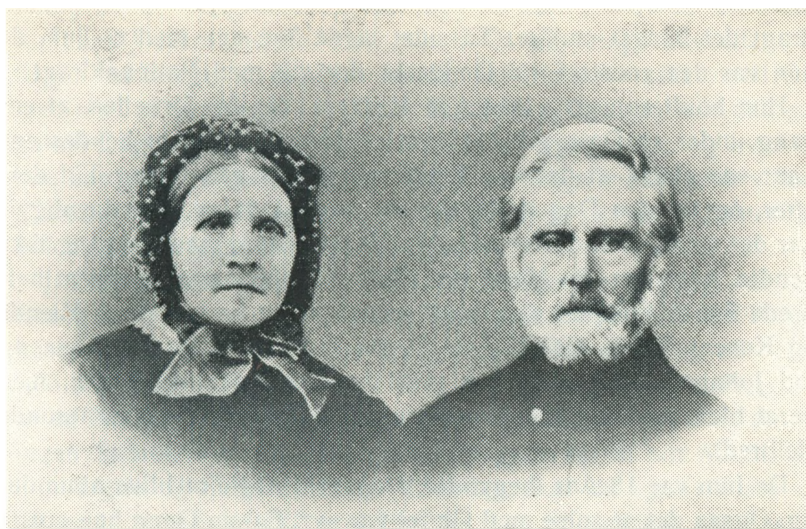
Da der imidlertid efter Vilh. Kristensens Død fra flere Sider er ønsket, at Bogen skulde komme som en samlet Bog, og da der i „Minder“ kun staar nogle faa Sider om Hovedpersonen Johanne Margrethe, har Margrethe Vang Petersen, Højvang, Dræby, der som Barn i Møllegaarden gennem sin Farfar Per Nielsen har faaet fortalt meget om sin tidlig afdøde Farmor, givet en udførligere Beskrivelse af Johanne Margrethe og Livet i Møllegaarden, thi her er jo ingen selvskevne Erindringer, som om f. Eks. Niels og Christen Hansen.

Vilh. Kristensen har i denne Bog knap fulgt samme Plan, som der er fulgt i de andre Bøger med en kort Beskrivelse af alle i hans

eget Slægtled. Hans Opfattelse var, at de, der var døde, eller var saa gamle, at de havde afsluttet deres Livsgerning, skulde have en Omtale, som i hvert Fald deres egne Efterkommere kunde have Interesse og Glæde af at læse, selv om udenforstaaende maaske vilde mene, den er lidt for lang og personlig.

Albjerg, i Juli 1951.

ARNE KROMANN KRISTENSEN.



Johanne Margrethe Hansdatter,
f. 20/8 1814, d. 10/8 1879. 65 Aar.

Peder Nielsen,
f. 10/6 1813, d. 27/1 1906. 93 Aar.

Gift 3/4 1841.

JOHANNE MARGRETHE

Hovedpersonen i denne Bog, Johanne Margrethe Hansdatter fra Kohavegaarden i Vejstrup, staar som et lysende Eksempel for Efterslægten. Desværre findes der intet skriftligt fra hende selv, ej heller fra hendes Mand, saa hvad her fortælles, er mundtlig Overlevering, hentet dels fra Vilhelm Kristensens Bog „Minder“ og Niels Pedersens Slægtsbog, samt hvad Peder Nielsen, der levede 26 Aar efter hendes Død, lejlighedsvis har fortalt.

Om Johanne Margrethes Forældre og Søskende skal her ikke fortælles, men henvises til de 5 værdifulde og interessante Bøger, som er skrevet om dem.

Johanne Margrethe var næstældste Barn af Hans Kristensen og Ane Nielsdatter. Hun lignede sin Fader, havde hans ranke Skikkelse og var en begavet, stærkt aandeligt interesseret Kvinde; til lige havde hun sin Moders Livlighed, gode Hjerter og milde Øjne. Som ung var hun ualmindelig smuk, og som hendes Fader holdt

fast ved sit hjemmelavede Tøj, holdt hun fast paa sin Nationaldragt det længst mulige. Til sidst lagde hun den med et Suk, da hun var den eneste i vid Omkreds, der gik med Nationaldragt.

Hun holdt som ung meget af at danse, og der fortælles, at engang under en Dans gik der som et Knivstik gennem hendes ene Laar saa slemt, at det var hende umuligt at gaa i lang Tid derefter, og fra den Dag holdt hun op med at danse. Sandsynligvis har det været et ondartet Anfald af Ischias, som man dengang ikke kendte, hvad var. En Mand ved Navn N. Tange paatog sig at helbrede Benet. Folk var dengang overtroiske og brugte kloge Mænds og Koners Raad. Han tog en Bunke Urter, tændte Ild i dem og lod Johanne Margrethe staa over dem og indaande Røgen, men heraf blev hun meget syg og genvandt aldrig mere sit kernesunde Helbred.

Da hun var 18 Aar, begyndte Brugen af Kaffe at blive almindelig. Ogsaa det at spise med Gaffel var nyt. Første Gang hun spiste med Gaffel, var ved et Bryllup, og det gik meget godt. Om det var ved samme Lejlighed, hun første Gang smagte Agurker, vides ikke, men derimod, at hun kun fik en Mundfuld. Resten havnede i hendes Lomme. Første Gang hun kogte Kaffe, gik det hende heller ikke særlig godt. Hun var som 18-aarig ung Pige gaaet hen for at se til en syg Husmandskone. Manden var da netop i Færd med at koge Kaffe, men følte sig ikke særlig stiv i Kunsten og bad derfor Johanne Margrethe om at løse af. Hun havde aldrig prøvet at koge Kaffe, men lod sig ikke mærke dermed og gik ind til Konen og spurgte, hvormange Bønner hun skulde tage. Hun kom Bønnerne paa Kaffe kedlen uden først at tage den væk fra Ilden med det Resultat, at Kedlen kogte over i samme Nu, og Bønnerne forsvandt i Asken. Hun grundede over dette Fænomen, men skænkede Kaffen, som den var. Manden sagde lidt skuffet, da de sad og nød den: „Det var s'men nogen simpel Kaffe, du har kocht, Johanne Margrethe“.

Da hendes Broder, Christen Hansen, hjemførte en ny Svingplov til Kohavegaarden, var Peder Nielsen fra Møllegaard i Gravvænge en af de første til at tage ved Lære, og han fik en af de 6 Svingplove, som Christen Hansen skaffede til Omegnens Bønder i første Omgang.

Ved Peder Nielsens Besøg i Kohavegaard i den Anledning traf

han Johanne Margrethe. Og det blev til Kærlighed ved første Blik for hans Vedkommende, men han holdt sig længe beskedent tilbage, saa længe, at det blev hende, der friede — „ikke med Ord, men med et Smil og — et Kys“, kunde han sige saa lunt paa sine gamle Dage og tilføje stolt: „Hun var en rigtig Pige, og hvor var hun køn“. Og til mere end een ung Pige tilføjede han uden videre: „Saadan skal du bare gøre, min Pige, hvis der er en, du rigtig holder af, saa gaar det lige af sig selv“.

I Forlovelsesdagene, da Johanne Margrethe engang var paa Besøg i Møllegaarden, erfarede hun, hvem der stod for Pengekassen. Niels Jensen, hendes Svigerfar, skulde den Dag ud at betale Kommunepenge, og hans Kone tog da en Pose med Penge op af en Natstol, formentlig et godt Gemmested i de Tider, da der ingen Sparekasser var. Hun talte Pengene op til sin Mand, idet hun sagde til Svigerdatteren: „Saadan skal du ogsaa bære dig ad, naar du bliver gift med Per, for han er ligesom sin Far, de forstaar sig ikke paa at omgaas Penge“.

De unges Bryllup stod 3. April 1841. Det blev saa paa Møllegaarden, at Johanne Margrethe kom til at virke og udfolde sine rige Evner til Gavn og Glæde for Hjemmet og Omegnen. Her gav det sig snart til Kende, at hun var stærkt præget af sit gode Barn-domshjem og sin Fader, den stoute, kloge Bonde, der var med i Stænderforsamlingen i Roskilde og Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Hun havde et lyst Syn paa Livet, var rettænkende og karakterfast. Hendes Mand var alle Dage forelsket i hende og stolt af hende.

Der fortælles, at han gik ind i Kirken først for at nyde Synet af hende, naar hun kom op ad Kirkegulvet. Der var i hans Øjne ikke en Kone saa smuk som hun, og han var af den Mening, at med den Holdning, hun havde, kunde hun godt have været gift med en Baron.

Og fik han efter hendes Død Besøg af Mennesker, som ikke havde kendt hende, blev de trukket med ind at se hendes Billede, som hang over hans Seng.

Det er ikke blot ham, der roste og beundrede hende: En af hendes gamle Piger, hun blev forøvrigt Møllegaardens nærmeste Nabokone, sagde med Smil og Taarer i Øjnene: „Johanne Margrethe hun var dygtig til alt. Hun var klog og god og glad. Og

hun saa godt ud i Tøjet baade til daglig og til Stads. Hun forstod os unge, og vi var glade ved at tjene hos hende, vi skulde nok faa noget lært, som kom os tilgode hele Livet“.

Johanne Margrethes gode Vilje og nedarvede Livsværdier hjalp hende over Vanskelighederne, da hun som ung Kone flyttede ind til sin energiske Svigermor, der jo ikke saadan lige med det samme vilde opgive at raade med. Hun var rask og arbejdsvant og vilde ikke have Pigen gaaende inde til Hjælp i Huset, hun skulde ud i Mark og Stald og gøre et rentabelt Arbejde, hvorfor Moderen hver Morgen spurgte sin Søn: „Per, hvad skal Pigen bestille i Dag?“

Johanne Margrethe var ikke saa rask, særlig i den Tid, hun ventede Børnene, og Svigermoderen, der aldrig selv havde fejlet noget, var ikke altid saa forstaaende og hensynsfuld. Men dette hindrede ikke Johanne Margrethe i at blive omsorgsfuld og god imod sine Svigerforældre, da de med Tiden blev svagelige og gamle. Børneflokken voksede efterhaanden til 6. Det ene Barn, en Pige, døde som lille. Navnene paa de 5 var: Marie, Anne, Karen, Niels og Hans.

Det tredie ældste Barn var den lille Pige, som døde 1½ Aar gammel. Da der en Tid var søgt Læge til hende, uden at det hjalp, strømmede det ind til Moderen med Raad fra kloge Koner, og et af dem blev prøvet. Der skulde tre Torsdagsnætter i Træk mellem 12 og 1 hentes en Haandfuld Jord fra den sidste Grav paa Brudager Kirkegaard, og den, der hentede Jorden, maatte ikke tale paa Vejen. Denne Jord skulde Barnet sove paa, og efter sidste Nats Søvn skulde Barnets Linned øjeblikkelig ligeledes stiltiende bæres op til Kirkegaarden og graves ned i den Grav, hvor Jorden var hentet om Natten. Det blev Peder Nielsen, der paatog sig det Hverv til Trods for, at han ikke troede, det vilde hjælpe. Han troede hverken paa Spøgeri eller Trolddom, og det hjalp heller ikke. Den lille Pige døde, hun havde været svag fra Fødslen. Niels Petersen, der har fortalt ovenstaaende, undrede sig over, at hans Moder vilde have Forsøget gjort, men — som han sagde — „Far kunde strække sig langt for Mor“.

Under Børnenes Opvækst kom en Række gode, lykkelige Aar. Johanne Margrethe forstod sig paa Børn; det var hende, der opdrog dem, roste og klædede dem, som de havde fortjent. Og det var

hende, der tog Affære og fik dem ud af Brudager Skole og sendte dem til Vejstrup trods det, at hendes Mand var imod det og sagde til hende: „Folk siger ikke, at den Kone har taget sine Børn ud af Skolen, men de siger, den Mand har taget sine Børn ud af Skolen“. Per Nielsen var Skolekammerat med Læreren og havde i mange Aar pløjet for ham, saa han vilde nødigt krænke ham.

Den egentlige Aarsag til den Forandring i Skolegangen var, at Niels, den ældste af Drengene, af og til kom i Besøg hos Fætrene i Vejstrup. Og engang da han havde overnattet paa Kohavegaarden, gik han den følgende Morgen ikke til Brudager Skole, som han skulde, men uden videre med Fætter Peder ned i Friskolen paa Rosagergaard. Dér blev han i høj Grad betaget af den Maade at faa fortalte Bibelhistorie og Danmarkshistorie paa, saa da han om Aftenen kom hjem og fortalte sin Moder derom, var det med saadan Liv og Lyst, at det ganske betog hende Lysten til Skænd og Irettesættelse. Hun kendte Friskolelærer Rasmus Hansen og ønskede intet hellere end at faa Børnene i Skole hos ham. Efter den Dag ikke alene tiggede Niels om at faa Lov til at gaa til Vejstrup i Skole, men han tudskraalede hver Morgen, naar han skulde til Brudager. Saa en Morgen, da det var umuligt at faa Drengen af Sted, sendte hans Moder sin Datter Marie ud i Marken for at spørge Faderen, hvad de skulde gøre. Han svarede da, rimeligvis i Vrede: „Saa gør, som I vil“. Og samme Dag gik Johanne Margrethe op til Brudager og fik Niels udskrevet og kort Tid efter Karen, som ogsaa vilde gaa til Vejstrup, og Børnene var lykkelige over Forandringen.

Johanne Margrethe var stærkt optaget af at lave Udstyr til sine Børn. Hun var dygtig til at spinde og lærte sine Døtre og Piger at spinde smukt; hun tog ogsaa Koner til Hjælp. Og hun havde tre Vævere til at væve for sig. Hun vilde, at hendes Børn skulde have et smukt og godt Udstyr, og det fik de, lige fra de fineste Duge til stærke, solide Kornsække og Hestedækkener; ogsaa Pigerne, som blev Gaardmandskoner, fik Sække samt Lagener og Haandklæder, hvad de behøvede i deres Tid. Et saadant Udstyr var meget værd og bragte Minder med sig. En Del af disse gode, smukke Ting findes endnu i Slægten; desuden fik Børnene hver 16,000 Kr. i Medgift.

Johanne Margrethe holdt meget af Ungdommen og holdt helst

til blandt dem, ung i Sind, som hun var. De ældre, syntes hun, var tit lidt trevne, men hun havde Ord for at kunne faa dem paa Gled. Med hendes gode Humør og Aandrighed kom der straks Liv i Selskabet. Hun var ikke bange for at sige sin Mening hverken til høj eller lav.

Det fik Hofjægermesteren fra Broholm engang at mærke. Han var en myndig og hidsig Herre og havde ved en Lejlighed ladet Hidsigheden løbe af med sig over for hendes Mand. Da der nogen Tid efter skulde være Klappjagt i Skoven, kom han og spurgte, om der kunde blive kogt Kaffe til Jagtselskabet, som der plejede at blive. „Ja“, svarede hun, „naar Hofjægermesteren vil lade være med at være vred uden Grund“. Hendes Mand stod bagved og gjorde Tegn til hende om at tie. Men Hofjægermesteren tog imod hendes Bemærkning uden Fortrydelse.

Paa saadanne Jagtdage var der Liv i Møllegaarden, som var Mødested. „Stor Halløj — og fint Tøj“, som Per Nielsen sagde. Der samledes alle Omegnens Dreng, som skulde være Klappere, tillige med Skovarbejderne. Skovrider, Skytte og Godsforvalter, Herskaber og Jagtgæster kom i Landauer og Jagtvogne med flotte Heste, liberiklædte Kuske og et Koppel af fine, spillevende Hunde. Ogsaa ved Skovauktion var der stort Rykind i Gaarden. Folk kom langvejs fra for at købe Brænde, saa Gaardspladsen var fyldt med Vogne. Og Hestene blev bundet ind alle Vegne i Stald og Lade. Ved den Lejlighed var Johanne Margrethe forberedt paa, at hendes Mand bød ikke saa faa inden for. Efter Auktionen i den kolde Aarstid var det godt med en Kop Kaffe og lidt Varme. Auktionsherrene havde altid en Stue for sig, hvor de gennemgik Regnskabet og drak Kaffen.

Johanne Margrethe havde Sans for Hjemmets Hygge og vilde gerne have det praktisk og smukt indrettet. Efter hendes Ønske og Forslag blev Stuehuset forlænget til 45 Alen, men det var kun 9½ Alen bredt. Hun fik en stor Havestue med hvidlakerede Paneler og skønne Fløjdøre med kulørte Glasruder ud til Haven og lange hvide Gardiner, længe før det blev almindeligt, og hun fik jævnlig lavet om og forbedret i det gamle Stuehus.

Der fortælles, at engang Per Nielsen var i Svendborg for at hente nogle Fjælle, og Købmanden spurgte ham, hvad han skulde

bruge de Fjælle til, svarede han tørt: „Det er ikke mig, der skal bruge dem, det er min Kone“.

Der var hyggeligt og gæstfrit i Møllegaarden. En Datter fra Bjørnemose, Hanne, gift Skræp, sagde dengang: „Jeg véd ikke noget kønnere og fornøjeligere end at komme til Gravvænge og holde i Gaarden og se Johanne Margrethe komme ud med sit straalende Smil og byde os velkommen“.

Det var ikke blot i Stuerne, der var pænt, men ogsaa i Køkken og Bryggers og Mejeri var alt perfekt. Dengang blev der slagtet tre Grise om Efteraaret og tre Lam, der blev lavet i Dusinvis af Rullepølser, Spegepølser, Medister og Blodpølser. Der blev saltet og røget, saa Skinker og Flæsk hang i Guds Velsignelse paa Loftet. En god Part af Slagtningen blev, som forøvrigt fra alle gode Gaardmandshjem i de Tider, bragt ud til smaa Hjem, hvor der ikke slagtedes. Der blev bagt Rugbrød i den store Ovn en Gang om Maaneden, og der blev jævnlig brygget en Tønde Øl samt 3 Tønder Gammeløl til Brug i Høstens Tid. Og Storvask, det var Storvask, hvor hvert enkelt Stykke Tøj skulde gnides med Hænderne paa Vaskebrædter og bankes med Tærskel, naar det blev skyllet. Vandet skulde Pigerne trække eller pumpe op af Brønden. De skulde passe Køer og malke, passe Grise, Kalve, Gæs og Høns foruden at kærne Smør og lave Ost. Johanne Margrethe sparede ikke sine Døtre, de lærte alt og tog energisk fat. Den ældste Datter, Marie, blev 16 Aar gammel sendt til Herregaarden Broholm for at lære Bøttemejeri. Der blev saa i 1858 bygget en rummelig Mælkestue, halvvejs Kælder, delt i to Rum med Flisegulv og Hylder til at sætte Mælken paa. Murene var lave og tykke. Taget gik langt ud over. Det var, som Billedet af den gamle Møllegaard viser, ingen køn Bygning eller Pryd i den gamle Æblehave. Men her blev Mælken rigtigt behandlet, og Smørret blev saa fint, at Per Nielsen fik tildelt 1. Præmie ved Udstillinger, men som hans Døtre, først Marie, senere Anne og Karen, havde Æren for.

Mejeribruget paa Møllegaarden gennemgik i Aarenes Løb alle Forbedringer fra Bøtte- til Vand- og Ismejeri og til sidst Centrifuge. I 1873, da Peder Rasmussen — den senere landskendte Mejerimand og Godsejer — oprettede Fællesmejeri i Brændeskov, købte han Per Nielsens Centrifuge, og Mælken blev saa sendt til Mejeriet i Brændeskov.

Da Gravvænge Friskole i 1875 blev bygget, var Johanne Margrethe levende interesseret i det Arbejde, og hun har sikkert været sin Datter Marie fra Bleggaarden, som var den egentlige Drivfjeder, en god Støtte paa mere end een Maade. Og at der blev gjort Udvej for den lille Gymnastiksal i Tilknytning til Skolen skyldtes Johanne Margrethe. Hun lagde ud, hvad den kostede, og de Penge var givet godt ud, sagde Per Nielsen. Han var ikke særlig begejstret for al den „Gymnahop“ i Laden. I flere Aar havde hans Kornlade været benyttet til Gymnastik for unge Karle. Her stod Træhesten og alle Gymnastikredskaber samt Bajonetgeværer, Kyradsere, Masker og hvad dertil hørte. Det hele blev flittigt brugt ogsaa af Niels og Hans i deres Fritid. Laden blev ogsaa benyttet til Dans og Leg ved Skytte- og Gymnastikfester.

At Johanne Margrethe ikke saa let tabte Besindelsen, men i et kritisk Øjeblik var resolut og raadsnar, kan skønnes af følgende Tildragelse:

Hun vilde en Vinteraften gaa ind i Storstuen og hente et eller andet, som laa i Dragkisten; hun havde ikke Lys med, for hun vidste, hun kunde finde det i Mørke, men da hun strakte Haanden frem for at trække Skuffen ud, ramte hun et tætkrøllet Haar. En Tyv, tænkte hun, men sagde i det samme: „Saa, nu har Pigerne igen sat Rokken her med Hørtotten paa“, og idet hun gik tilbage mod Døren: „Nu skal de faa en Omgang“. Men det var Karlene, hun fik alarmeret, og det saa hurtigt, at de naaede at fange Synderen, da han var paa Vej ud af Vinduet.

Og komisk Sans havde hun. Paa en af sine Københavnsture havde hun været i Panoptikon og inde i den store Spejlsal. Hendes Oplevelse dér morede hun bagefter baade sig selv og sine Tilhørere med at fortælle om: „Jo, straks jeg kom ind i Spejlsalen, fik jeg Øje paa en Kone, som jeg syntes, jeg kendte. Vi var et Stykke fra hinanden, saa jeg kunde ikke se, hvem det var, men jeg nikkede til hende, og hun nikkede igen. Saa gik jeg hen imod hende for at hilse paa hende, og da hun ogsaa kom hen imod mig, tænkte jeg: Hvem mon det dog kan være? Da opdagede jeg pludselig til min store Forbavselse, at det var mig selv i et af de store Spejle, og saa gav jeg mig til at le, og Konen i Spejlet lo med“.

Ogsaa en anden Tildragelse morede det hende at fortælle. Hun var af Lægen for sit Helbreds Skyld blevet tilraadet et Ophold ved

Stranden, hvor hun ved Strandbade og afmagrende Kost skulde forsøge at tabe lidt i Vægt. Hun fik en Nabokone med, og de lejede sig ind ved Skaarupøre. Her kom de en Dag i Snak med en Mand, som kom kørende med et Læs Grønfoder. Han kendte Johanne Margrethe og spurgte i Samtalens Løb, hvorfor hun opholdt sig her, hvortil hun svarede, at hun skulde afmagres, og om han kunde sige hende, hvad hun med det Formaal for Øje helst skulde spise. „Jo“, sagde han, „spis Græs, det feder ikke“.

Johanne Margrethe havde stor Indflydelse paa sin Mand, det lagde han ikke Skjul paa. Men de fyldte hver sin Plads i Hjemmet til fælles Gavn og Glæde. De holdt af hinanden, og de havde Agtelse for hinanden, og alting trivedes om dem, og som Svogrene i Vejstrup undrende sagde: Per Nielsen med den magre Jord har altid Overskud —.

Da Vejstrup Højskole og Valgmenighedskirke blev bygget, var de med Liv og Lyst med til det. Før den Tid hørte de til Ryslinge, hvor Birkedal var Præst. Deres Børn var alle paa Højskole, nogle af dem paa to-tre forskellige Skoler. Døtrene var paa Kolds Skole, og deres Moder var saa betaget af Kold, at hun selv tog paa hans Skole en Tid; hun havde stor Glæde af det og af at samtale med Kold. Hun havde en forbavsende Evne til klart at sige, hvad hun mente og tænkte, og let ved at vælge Ord. Læreren i Brudager, fra hvis Skole hun udskrev Børnene, delte ikke hendes aandelige Interesser, men han havde en god Forstand, og han holdt af at faa en Diskussion med hende; han sagde: „Havde Johanne Margrethe haft „Bukser“ paa, saa var hun kommen i Rigsdagen“.

Hun var stærkt grebet af Grundtvigs religiøse og folkelige Vækelse og rejste til hans Vennemøder i København. Hun var sammen med nogle af sine Børn, Karen, Niels og Hans, til Grundtvigs Begravelse 1872.

Hele hendes Liv havde været en bevæget Tid. Krigene 48—49—50, Opblomstringen, der fulgte med Grundloven, de store politiske Begivenheder, Kirke- og Skolespørgsmaal, og gennem alt blev hun personlig beriget, og det kom hendes Slægt og Venner tilgode.

Dette Aarhundredes store Mænd, Grundtvig, H. C. Andersen og Ingemann, blev med stor Interesse hørt og læst, og de prægede alle i høj Grad Hjemlivet i Møllegaarden.

Paa sine ældre Dage gik Johanne Margrethe ofte de 5 Minutters Gang hen til Gravvænge Friskole for at høre Bibelhistorie og lytte til Børnenes Sang. Lærer Lars Hansen kunde fortælle Bibelhistorie, saa baade smaa og store blev betaget deraf, og hun skulde have sagt: „Jeg faar tit lige saa meget ud af at gaa hen i Skolen og høre paa Bibelhistorie som af at høre en Prædiken“. Lars Hansen havde en smuk Sangstemme, og han kunde faa baade Børnene og de unge til at synge med Lyst.

Gymnastik og Skyttesag og Aftenskole for Ungdommen var hende ogsaa en Glæde at følge med i.

De sidste Aar, hun levede, var hun ikke saa rask, men hun havde god Hjælp og kærlig Pleje af sin yngste Datter, Karen.

Johanne Margrethe døde 10. Juni 1879 og blev efter eget Ønske begravet paa Brudager Kirkegaard i Møllegaardens gamle Gravsted, hvor hendes lille Pige var begravet.

Ved hendes Død skrev Friskolelærer Rasmus Hansen følgende Eftermæle:

En Moder øm nedlagdes her paa Baar,
en Vandrers træt gik hjem til Hvile.

En Kristen, som i Livets unge Vaar
os atter møde vil og smile.

Thi kun som Kornet lægges hun i Muld
med Spirekraft til Sommervange
og til at pryde Ageren som Guld,
der høstes under Englesange.

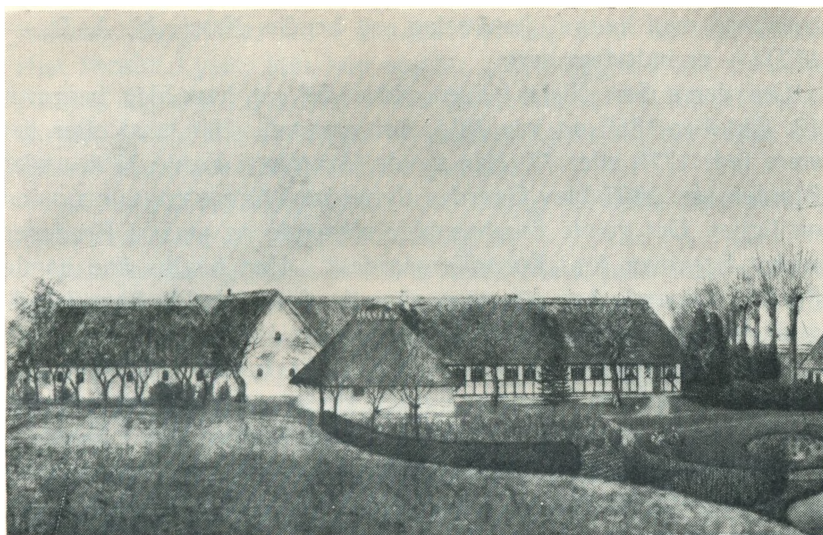
I Trængsel vidned hun, at Gud er god,
i Kamp og Strid hun glad istemte,
at kun det Navn, der staar i Livets Bog,
har Værd, de andre vorde glemte.

Et Navn dog gjorde hun sig her paa Jord,
som leve vil i hendes Minde.

Ja, Gravvænge bærer længe Spor.
Hun virked her, den stærke Kvinde.

Aandslivet i sin Tids den bedste Kraft
hun hjærtelig sig selv tilegned.

Med Slægt og Grander gik hun saa i Pagt,
nu staar det bygget dér og hegnet.



Møllegården 1880

PEDER NIELSEN

Om hans Forfædre stod der i „Svendborg Avis“ ved Niels Pedersens 80-aarige Fødselsdag følgende: I gammel Tid, saa langt vi kan gaa tilbage, var Slægten en ren Brudager-Slægt. De var Fæstere, de gamle Bønder i den smukke Landsby omkring den gamle Kirke med det brede Taarn. Kirkebøgerne fra den Tid er bortkommet ved Ildsvaade, saa det er nærmest Slægtsoverleveringer, mundtlige, støttet til Bjørnemoses Fæstebreve og Hartkornsfortegnelser, dette er bygget paa.

Slægtens ældstkendte Mand hed Jens Hansen, han var Fæster af Gaarden, som da laa i Brudager By. Han døde i Aarene fra 1802—1814, men fra den Tid har vi ingen Kirkebøger. I Slægtsoverleveringer fortælles, at han var gift med Maren Paaske. Dette Paaskenavn stammer fra, at hun var født Paaskedag og døbt samme Dag 1749. Hun skulde være i Besiddelse af en fremragende Evne som Fortæller og var lun og vittig. Paaskeblodet er kendt i Slægten som Udtryk for en livlig og vittig Fortælleevne. Hun døde 1814, 65 Aar gammel. Paa Møllegaarden staar endnu en stor Ege-

træskiste med hamret Jernbeslag, og hendes Navn: M. A. D. — 1771 — er indridset deri.

Om deres Søn Niels Jensen vides det, at han blev begravet 18. Oktober 1856 og var 79½ Aar gammel. Han skal efter det være født 1776 eller 77. Han havde Gaarden i Fæste 1806 under Bjørnemose. 1807 blev Gaarden flyttet ud i Gravvænge, hvor den nu ligger. Det gamle Stuehus blev staaende og staar i Brudager endnu lige over for „Forridergaarden“. Han havde sine gamle Forældre boende hos sig, men naar de døde, skulde hans Landgilde forhøjes med „1 Gaas og 2 Skæpper Havre aarlig“.

Gaarden købte han til Selveje 1812 af Fr. Fenger paa Maegaard for en Pris af 8000 Rigsdaler kurant. Herom staar yderligere i det gamle Skøde, at Sælgeren forbeholder sig 2 store Ege i Skovlodden for et Afslag paa 400 Rigsdaler, en meget høj Træpris dengang. Men da Pengene paa den Tid blev „tovlige“, maatte Niels Jensen, inden han fik rent Skøde, op med ialt 10,800 Rigsdaler. Det var vel endda rimeligt for en Gaard med nye Bygninger og over 100 Tdr. Ld.

Han skal have været en hjertensgod Mand, men ikke saa klog og dygtig som hans Kone. Hun var ogsaa et helt Jern. Hun hed Marie Nielsdatter og var født i Brudager 1778. Hun var lille af Vækst, noget spinkel, men let og behændig og baade mund- og haandrap, en fortrinlig Fodgænger og havde en utrættelig Arbejdsevne. I den travle Tid tog hun efter endt Dagværk Mælkebøtten paa Hovedet og Strikkestrømpen i Haand og gik den 3½ km lange Vej ud til Gravvænge — inden Gaarden blev flyttet ud — og malkede til Aften og bar Mælkebøtten hjem paa Hovedet, alt imens hun strikkede. Saa blev Børnene lagt i Alkove, og saa kunde hun igen tage sin Bøtte og Strikkestrømpe og gaa ud i Marken og sprede Gødning hele Natten — i den Tid var det Kvindernes Arbejde at sprede Gødning, — malke til Morgen og tage Mælken med hjem.

At gaa til Svendborg 10 km og 10 hjem igen samme Formiddag regnede hun for ingenting. Hun var Kone for at holde 6 Børn i Ave og en Gaard paa Benene i Statsbankerottens Dage.

Saa megen Stræbsomhed gav til sidst Penge i Kassen, og dem stod hun for. Sparsommelighed til det yderste prægede hendes Slægtled. En Aften, kort før hun døde, kom hendes Svigerdatter,

Johanne Margrethe, ind i hendes Værelse, hvor der var mørkt. Hun tændte Lyset, idet hun sagde: „Men ligger I her i Mørke, Farmor, det skal I dog ikke“. Men inden hun var vel ude af Døren, var den gamle ude af Sengen og pustede Lyset ud; det kunde dog spares. Hun døde 1854, 76 Aar gammel.

Saa vidt „Svendborg Avis“, der iøvrigt fortsatte helt frem til Niels Pedersens 80 Aars Fødselsdag.

Niels Jensen og Marie havde 5 Børn: Niels, Jens, Maren, Peder og Hans. Her skal kun fortælles om Peder — kaldet Per, — som blev gift med Johanne Margrethe. Om de andre 4 Børn henvises til, hvad Hans Nygaard har fortalt i „Nygaard-Slægten“, idet Hans blev gift med Johanne Margrethes Søster Maren fra Kohavegaarden.

Per var Tvilling til sin Søster Maren, og om deres Fødsel fortælles, at Pigen, som var den førstfødte, blev modtaget med Glæde (der var nemlig to Drengene i Forvejen), men da der lidt efter kom en Dreng i Tilgift, græd begge Forældre. Det var jo i Statens og dermed mange Menneskers Fallitaar 1813.

Da Tvillingerne voksede til, sagde deres Moder, at Vorherre vist havde forbyttet deres Natur, for Maren vilde helst færdes ude og lege med Drengene, medens Per havde Lyst til at være inde og karte og strikke.

Han havde arvet sin Moders sunde, raske, bevægelige Krop og lette, utrættelige Gang. Han var lidt under Middelhøjde, havde kraftigt Haar, smukke blaa Øjne og en lidt krum Næse, der gav hans Ansigt Karakterpræg.

1836 byggede Per Nielsens Fader en Længe uden for den firelængede, sammenbyggede Gaard til Korn og Hestestald. Aaret efter byggedes der et Kampestens Svinehus. Per har sikkert været sin Fader en god Hjælper her som paa alle andre Omraader. Allerede som 19-aarig tog han til Kohavegaarden for at lære at pløje med Svingplov. Han var vaagen og interesseret i alt det nye, som kom frem vedrørende Jord- og Redskabsforbedring. Kohavegaarden var et godt Lærested, og her traf han Johanne Margrethe. Bekendtskabet med hende forøgede sikkert Besøgene, og han fik dobbelt Gavn og Glæde af dem, lige til han i Foraaret 1841 hjemførte hende som sin Kone til Møllegaard. Af Niels Pedersens Optegnelser fremgaar det, at Gaarden først ved Udflytningen kom

til at hedde Møllegaard. Navnet stammer fra, at den Del af Broholm-Skoven, som støder op til Gaardens Have og Mark, hedder Møllelykken. Her laa i sin Tid en Vandmølle ved Aaen, som løber fra Skoven ud gennem Markerne til Sortemose-Aaen. Marken op til Skoven hedder Møllebanken, og her blev Gaarden bygget, saa det fulgte af sig selv, at den kom til at hedde Møllegaard.

Niels Pedersen skriver et Sted i sin Slægtsbog: „Far hørte til de stille i Landet, var tilbageholdende, men kunde til Tider være rig paa Lune, og han var afholdt af saa godt som alle. Fra Barne-skolen medbragte han et rigt Fond af Bibelsprog og Skriftsteder, som han bevarede højt op i Alderdommen og i Stilhed, alt som han blev ældre, levede med i sit Hjærte. I sin Ungdom gav han gjerne Møde, naar Lægprædikanten Johan Nielsen holdt Forsamling i Brudager og Omegn.

Min Mor havde et livligere Temperament og var altid Sjælen i et muntert og godt Vennelag. Men jeg mindes tydelig, at hun selv erkendte, at hun var bagefter Far med at blive kristelig vaagen. Det blev hun først, da hendes Bror, Christen Hansen, og Slægten i Vejstrup var bleven klar over, hvad Grundtvig bar i sit Skjold. Og det blev da hende, der gik foran baade i Skole- og Kirkespørgsmaal. Han holdt sig beskedent tilbage og lod hende føre Ordet.“

En af Per Nielsens største Interesser var Heste, dem holdt han af, og dem behandlede han godt. Han havde Forstand paa dem og var en Tid Dyrskuedommer. Hver Gang der var Marked i Svendborg, gik han derud, men det var ikke ofte, han handlede. Den sidste Hest, han skaffede til Møllegaarden, var opdrættet paa Rosagergaard. Det var en dejlig Hest, klog og køn og blev til megen Gavn og Glæde for hans Svigerdatter og Børnebørn.

Hestene var og blev hans store Kærlighed. Højt op i Aarene, naar han syntes, Karlene kørte for rask, harmedes han og raabte op: „I maa Gudhjælp' me ette la' Hest'ne renne saaden!! — I kører jo laause!! — De ska' lunte — bare lunte!“

Han selv sparede altid Hestene og gik paa sine Ben. At gaa en Tur til sin Svoger i Nørre Lyndelse, 5 Mil, og næste Dag til sin Svigersøn og Datter, Marie, i Orte, 4 Mil, tredie Dag til sin Broder i Ulbylle, 5½ Mil, og fjerde Dag hjem, 3½ Mil, det var for ham den selvfølgeligste Ting af Verden. Naar han saa kom hjem

ved Middagstid efter en saadan Tur, og hans Kone sagde til ham: „Er du dog ikke træt og vil hvile dig lidt, Per“, svarede han: „Træt, jeg er aldrig træt“. Og saa gik han ud at pløje hele Eftermiddagen. Han har flere Gange gaaet først til Nyborg, derefter fra Korsør til Roskilde, hvor han Søn, Hans, hentede ham, naar han kom paa Besøg i Sperrestrup og paa Hjørlande Mejeri. Han var over 70 Aar, da han sidste Gang aflagde Besøg derovre paa den Maade.

Per Nielsen opførte 1851 en ny Tærskelade med Gennemkørsel paa langs i den ene Side og Korngulve i den anden. Han købte en ny Tærskemaskine, den første paa Egnen, og byggede samtidig ude bag Laden en ottekantet Hestegang med Tag over, saa Hestene, der nu fik ekstra Arbejde, kunde gaa i Læ. Bjælkerne til Laden blev hentet i Brahetrolleborg Skov. Per Nielsen har fortalt, at han og Karlene ved den Lejlighed kørte hjemme fra længe før Dag og kom først tilbage langt ud paa Aftenen. Egetræ til Under-tømmer havde han selv. Hvad Laden kostede at opføre, vides ikke, men han skulde efter Sigende have haft flere Skillinger, da han var færdig med at bygge, end da han begyndte. Mergling og bedre Jordbehandling gav Overskud, og det havde han altid. Han sled i det, var sejt og udholdende. Han bevarede denne Arbejdslyst og Evne, til han var over 80 Aar. Han var af Natur nøjsom og sparsommelig, mest mod sig selv og Børnene, som han gerne vilde lære at være virksomme og nøjsomme. Men han var hjælpsom og godgørende; han havde et følsomt Sind og saa gerne Huskonerne fik Hjælp og andet, naar Hjælp tiltrængtes. Naar Kornet var dyrt, solgte han det billigt til smaatstillede, og de gik aldrig forgæves til ham om at laane et Køretøj, hvor øm han ellers for sit eget Vedkommende var over sine Heste.

Per Nielsen var i en Arrække i Sogneraadet, Sognefoged og Lægdsmand.

Da Vejstrup Valgmenighedskirke blev bygget i 1874—75, og Menigheden skulde have sin første Præst, var Per Nielsen sammen med sin Svoger, Christen Hansen, og Lars Rasmussen i København for at tale med den unge Præst Rasmus Petersen. Han var Gaardmandssøn fra Holmdrup og i Forvejen kendt af en Del af Menigheden. Han blev en god og meget afholdt Præst for alle Hjem.

Det var i Februar, den Tur foregik, og Niels Pedersen fortæller: „Nu var min Far i Vintertiden saa vant til at gaa med „Nordtræsko“, enten han var kørende til Svendborg med Korn, gik til Kirke eller færdedes derhjemme, at han næsten ikke kunde undvære dem. Da han nu havde været i København i 3 Dage, spurgte Lars Hansens bagefter: „Naa, Per Nielsen, hvordan gik det med at undvære Nordtræskoene saa længe?“ „Jo“, svarede han lunt,

„Nordtræskoene de havde det godt,
de Fred ha'e faa't.
Jeg tænkte paa dem til det sidste,
men det var der ingen, der vidste.“

Per Nielsen var interesseret i alt og vilde gerne følge med i, hvad der foregik baade ude og hjemme. Da han ved 82 Aars Alderen ikke godt kunde se at læse Avisen, skiftedes hans Børnebørn til at læse den højt for ham, og det var ikke let for Op-læseren at snyde. De politiske Artikler, lokale Nyheder og Dødsannoncer, det hele skulde med. Ogsaa „Ugens Nyheder“ med den fortsættende Kærlighedsroman og Børnehistorie vilde han have.

I den høje Alder hjalp han stadig med i Arbejdet, om Vinteren i Tærskeladen, om Sommeren i Marken. Et af hans Yndlingsarbejder var at sætte Risgærde i Stand om Foraaret, saa det var ham en Sorg, da den Slags Hegn Tid efter anden forsvandt. Ved det Arbejde havde han altid et eller flere af sine Børnebørn til Hjælp, og det endte gerne med at finde Firkløver. En fornøjelig Sport, ogsaa for ham. Han var i Aarenes Løb kommen hjem med adskillige Firkløver.

Regn kunde han aldrig faa nok af, naar det da ikke lige var i Høstens Tid; saa snart Jordoverfladen begyndte at tørre, ønskede han Regn igen. Og naar en virkelig tiltrængt Sommerregn eller Tordenbyge endelig kom, saa gik han ude i Regnen og frydede sig og nød at blive drivvaad, saa kunde Ane sige, hvad hun vilde. Hun havde i hans Øjne kun den Fejl, at hun vilde have vasket Gulv hver Dag og pudset Kakkelovn hver Lørdag. „Og det var ingen Verdens Nytte til“.

Der var et godt Forhold imellem de to, til Tider fornøjeligt. Paa Valgdage kunde han komme hjem og sige: „Det blev igen din gamle Kæreste, der løb af med Sejren, lille Ane“. — „Kæreste,

hvor kan du sige saadan noget Sludder, Farfar“, sagde hun. Men han var ærgerlig over Valgresultatet og skulde have Luft. Lige-
dan naar det traf sig, at Folk spurgte ham, hvordan han havde
det, svarede han jævnlig: „Aa, det er jo skidt med Venstre“. Om
det saa var ment politisk eller med Henblik paa Gigten i hans
venstre Ben, det kunde vedkommende selv tyde.

I mange Aar hjalp hans Svigerdatter ham med at blive for-
skønnet, som han kaldte det, naar hun vaskede og klippede hans
smukke hvide Haar og Skæg. En Søndag Morgen efter en saadan
Forskønnelse rakte hun ham Spejlet og sagde: „Se saa, Farfar, om
det er godt nok“. — „Ja“, svarede han, „nu er je' kys'me køn“.
„Det er du“, sagde hun, „og du kan saamænd godt faa et Kys,
Farfar“. Og det fik han til stor Fornøjelse for dem selv og Til-
skuerne.

Per Nielsen havde arvet sin Farmors lune, vittige Væremaade
og var lejlighedsvis en morsom Rimsmed, tit kun med et Par
Linier som f. Eks.: „Nu er jeg belavet paa „Fruen fra Havet“, naar
han i Søndagsdress var parat til at tage imod Sine Kromanns Besøg
fra Bjørnemose. Han havde vist aldrig hørt andet om Ibsens
Skuespil end Titlen, men den kunde han bruge.

Og han kunde fortælle Historier for sine Børnebørn, naar de i
Mørkningen var placeret om Kakkellovnen. Historierne digtede han
selv, særlig gode var „Køreturen til Bleggaarden“ og „Besøg paa
Bjørnemose“, begge med fantastiske, men vidt forskellige Ople-
velser; dem maatte han fortælle om og om igen.

At Alvor og Gammen godt kan sammen, det var Per Nielsen et
levende Vidnesbyrd om. Det sidste Aar, han levede, laa han mest
i Sengen. Han var ikke syg, men træt. Hans Svigerdatter plejede
og passede ham saa omsorgsfuldt, at hans Datter Karen Dons
engang spøgefuldt sagde: „Far kan simpelthen ikke dø, for Ane
pusler om ham baade Nat og Dag med Varmedunk og Tæpper og
Livretter“. Og det var ikke nogen Byrde for Ane, tværtimod, hun
holdt meget af sin Svigerfar og læste i mange Aar en Prædiken
for ham hver Søndag og de Salmer, han foreslog. Grundtvigs „Min
Mund og mit Hjærte“ og Kingos „Aldrig er jeg uden Vaade“ hørte
til hans bedste. Han sov stille og rolig ind 27. Januar 1906 om
Morgenen tidlig. Hans sidste Ord var „lille Ane“.

Han blev begravet paa Brudager Kirkegaard i Møllegaardens

gamle Gravsted. Paa Mindestenen under Johanne Margrethes og Peder Nielsens Navne staar Linierne:

„Lad ved Dag kun op og ned Lykkens Terning rulle,
fandt ved Kvæld kun Sjælen Fred, gik det, som det skulde.“

Johanne Margrethe og Per Nielsen havde 6 Børn:

- I. Marie Petersen, f. $\frac{9}{1}$ 1842 \sim Gdr. Rasmus Kristensen, Bleggaarden.
- II. Anne Petersen, f. $\frac{21}{5}$ 1843 \sim Gdr. Hans Jensen Kromann, Hjelmkilde.
- III. Karen Petersen, f. 1846, død 1847.
- IV. Karen Petersen, f. $\frac{28}{1}$ 1848 \sim Mejeribestyrer J. P. Dons, Hjørlande.
- V. Niels Petersen, f. $\frac{13}{2}$ 1851, Gdr., Møllegaarden, Gravvænge. \sim Ane Jensen Kromann, Bjørnemose.
- VI. Hans Petersen, f. $\frac{25}{2}$ 1854, Gdr., Solbakken, Sperrestrup, Ølstykke. \sim Johanne Olsen, Hjørlande.



Marie Pedersen,
f. $\frac{9}{1}$ 1842 — d. $\frac{27}{12}$ 1899.



Rasmus Kristensen,
f. $\frac{10}{11}$ 1832 — d. $\frac{27}{6}$ 1927.

Marie var ældste Barn af Per Nielsen og Johanne Margrethe i Møllegaarden. Hun havde sin Farmors og Fars lette Gang, behændige Legeme og en stor Arbejdsevne og sin Mors klare, udtrykfulde Blik, men mere roligt. Hun var mere stille, men ikke mindre dyb end sin Mor.

I sit 82. Aar skrev Rasmus Kristensen følgende, der giver en god Karakteristik af dem begge:

„Ved et Besøg hos Vilhelm og Marie fortæller Marie, at hun var i Færd med at optegne et og andet vedrørende sin Faders og Moders Slægt og ønskede at faa et lille Bidrag i lignende Retning fra min Side. — Skønt jeg ikke er Skribent af Fag og heller ikke giver mig ud derfor, vil jeg dog gøre et Forsøg, saa godt jeg kan, saa kan der jo ikke forlanges mere.

Det bliver selvfølgelig kun i korte Træk, og jeg vil bære mig ad som Kold, naar han fortalte om sit Ungdomsliv, saa begyndte han altid med Hjemmet i Thisted, hvad hans Moder havde sagt; længer tilbage i Slægten kom han aldrig. — Jeg vil ogsaa begynde med mit Barndomshjem, Højby ved Odense, hvor jeg blev født den 10. November 1832, og hvor mine Forældre drev Krohold

med tilhørende Landbrug. Af Søkende har jeg haft en Broder, som døde ugift 36 Aar gammel. Min Slægt har nærmest været Landmænd, Gaardbrugere og Gaardbesiddere i Højby og Sønder-Næraa Sogne.

I 14—15 Aars Alderen blev jeg stærkt paavirket af levende Kristendom, og i mit modtagelige Hjerte vaktet Trangen til megen Læsning i den Retning, og den Trang har holdt sig igennem min Ungdomstid og indtil Dato. Denne Paavirkning bidrog for en Del til, at jeg skyede daarligt Selskabsliv, saa vidt jeg kunde, og der ved maaske blev beskærmet for mange Farer paa mine Rejser. — Da jeg var 19 Aar, følte jeg Trang til at rejse ud fra Hjemmet og valgte da de 3 Aars Rejse under det Kgl. Landhusholdningsselskab som Landvæsenslærling. Det 1ste Aar var paa Marienborg paa Møen, det andet paa Grønnebjerggaarden ved Roskilde og det tredie paa Avlsgaarden ved Hadsten Mølle i Jylland. I Vinterens Løb var jeg, paa Selskabets Bekostning, paa Hjulmandsværkstedet paa Frisenborg. Dér saa jeg første Gang den ny Vandafledningsmetode (Draining) udført paa Frisenborgs Marker i stor Stil. — — Imidlertid naaede jeg 22 Aars Alderen, kom paa Session i Odense, blev udtaget til Kavalleriet, men tog et højt Nummer og blev paa den Maade fri for Militærtjenesten og har været det siden. Jeg blev nu hjemme et Aar og rejste saa til Geddesdal i Sjælland for at gøre mig bekendt med Drainingen. Efter Opholdet dér tog jeg til Rødning Højskole, Vinteren 1856—57. Sommeren derefter forestod jeg Drainingen paa en Del af Skolens Marker, tog saa i August sammen med Lærere og Elever en Lysttur til Møens Klint. — Efter den Rejse tog jeg atter hjem og hjalp dem og Naboer med Draining.

Endelig naaede vi November 1858, og jeg fik saa mit længe nærrede Ønske opfyldt: at komme paa Kolds Skole i Dalby. Det stod for mig som det ene fornødne. Alt kunde godt udsættes og opsættes, kun dette kunde ikke opsættes. Jeg gjorde alt, hvad jeg kunde, for at komme der, der var mange Hindringer, men det var lykkedes at overvinde dem alle, Gudskelöv! — Det var ogsaa det bedste, jeg hidtil havde oplevet, og dertil kom hun den sidste Maaned, som med Tiden skulde vorde min Hustru, min uforglemmelige Marie. — Det er underligt, at vi to

skulde mødes der og faa Indtryk, som aldrig glemtes, skønt vi aldrig fik talt et eneste Ord med hinanden, hvad det angaar.

Det stod nu for mig, at jeg skulde til Sjælland igen, og vi blev fjernet mange Mile fra hinanden og vovede heller ikke at skrive, men rolig vente indtil videre. „Hvo, som tror, haster ikke“, hedder det jo, og den Lykke ejede jeg og kunde derfor ikke gøre noget, før det var aldeles klart, at nu var Tiden kommen. Jeg blev heller ikke skuffet. — Efter Skolens Ophør fik jeg for Sommerens Vedkommende Plads paa Gaarden Lindholm ved Roskilde. Efteraaret 1859 fik jeg ved Kolds Medvirkning Plads paa Mørdrupgaard i Frederiksborgegnen. Her fik jeg en sjælden Plads: havde Overledelsen af alt baade i Have og Mark og Folk nok. I 3 Aar var jeg der, til Gaarden var drainet færdig. De to første Aar tænkte jeg ofte paa, at naar jeg kom til Fyn, vilde jeg til Vejstrup at besøge en Højskolekammerat og mulig ogsaa til Gravvænge; men det blev aldrig til noget. Men hvad sker saa! Samme Sommer kom jeg ganske uventet sammen med Maries Fader og Moder paa Lystrupgaard. De var rejst over at besøge deres gamle Naboer, Jørgen Knudsen og Kone, som Aaret forud havde bortbyttet Bleggaarden og faaet Lystrupgaard ved Frederiksborg i Stedet. Der kom Bud efter mig; thi for Landsmandsskabets Skyld var jeg bleven en Del kendt med Knudsens. — Besøget paa Lystrupgaard var meget fornøjeligt; jeg syntes godt om Maries Forældre, især hendes Moder med den Livlighed, hun besad. Havde Marie staaet i Straaleglans for mig, siden første Gang jeg saa hende, saa blev hun ikke mindre, efter at jeg havde set og talt med hendes Moder, som jeg følte mig saa aandelig beslægtet med. — Kort Tid efter dette Møde var Marie og jeg trolovede, Aaret efter holdt vi Bryllup og bosatte os i Damgaarden, Orte Sogn, Odense Amt. Her er vore tre ældste Børn født: Peder, Vilhelm og Hans. I seks Aar boede vi dér, solgte saa Gaarden til Skydebjerg-Orte Sogneraad og købte samme Sommer, 1868, Bleggaarden i Brudager Sogn, Svendborg Amt.

Naar jeg nu ser tilbage paa de mange Aar, der er gaaet, og alt, hvad de har ført med sig af forskellig Art, da er det ufatteligt, at det har kunnet holdes ud, Maries Sygdom og Peders, Haralds og Kirstines Sygdom og Død i Løbet af fire Aar, især da jeg i de sidste Aar af vort Ægteskab paa en Maade blev ene. Men Vor-

herre lader ingen friste over Evne, som — trods alle Brøst — dog paa ham tror og fæster Lid. Jeg blev opholdt. Jeg føler, jeg kan ikke takke vor Gud i Himlen saa meget, som jeg skulde, men er villig til at tilstaa, at mig er stor Barmhertighed vederfaret; thi jeg har saa meget at sige Vorherre Tak for efter alle Trængslerne, og som der staar skrevet: „Vi vide, at alle Ting tjene dem til Gode, som elske Gud“, og den Erfaring kan gøres, at Modgangstider kan blive til Velsignelse. — Som jeg sidder, gaar mine Tanker til de mange lidende Mennesker, der er af Sygdom bøjet, imens Gud Herren har mig fornøjet paa saa mangfoldige Maader, idet jeg kan færdes omkring, som om jeg endnu var ung. Jeg kan undertiden ængstes for, om jeg nu rettelig paaskønner den kostelige Gave, jeg har i det gode Helbred; thi en god Gave savnes og paaskønnes stærkest, naar den er væk, ligger jo nær at tænke.

Efter at jeg nu i det foranstaaende nærmest har talt om mig selv, føler jeg dobbelt Trang til at fortælle lidt om min hjertekære Hustru, I kære Børns omhyggelige Moder; det er jo for Eders Skyld, disse Linier skrives. — Hun færdes nu i andre Egne, den anden Side Graven, og vi andre stunder til om kort eller længere Tid at vandre samme Vej og glæder os i Haabet til Gensynsglæden med de mange, mange forudgangne Kære. — Birkedal har engang udtalt, at for kristne, troende Mennesker var Døden kun at gaa fra et Værelse ind i et andet, men i samme Hus.

Moder og jeg havde den Lykke at leve sammen i ca. 30 Aar, saa kom Skilsmissen, og hun blev savnet, som vist kun faa bliver savnet. Hun var jo Livet i Huset med sin milde rolige Færd i Sorg som i Glæde, altid sig selv. Til daglig var hun ikke meget talende; men blev hun hjertegreben af en god Sag, da kunde hun forsvare den med en Kraft, som ikke var almindelig. Vi saas som nævnt første Gang paa Kolds Skole, hvor hun kun var een Maaned; men jeg tror sikkert, at hun fik ved at høre paa Kold langt større aandeligt Udbytte, end mangfoldige Højskoleelever senere har faaet i en hel Vinter. Livet kom til at ligge saa klart for hende, som det skulde leves, sagde hun saa tit.

Da vi begyndte vort Samliv, var det vort Ønske at holde Husandagt og Bordbøn sammen med vore Folk; men Forholdene lagde Hjøringer i Vejen derfor, og det er med Vemod og Smerte, naar jeg tænker paa, at det ikke blev sat igennem, det kunde jo haft

Betydning for vore Børn og for de Mennesker, der omgav os. — Ja, Mor var lyslevende med i alt godt, hun var en Hjertekristen!

Imidlertid naaede vi den Tid, da vore ældste Børn skulde i Skole; det skulde jo være en Hjemmets, en Friskole. Pladsen til Skolen blev snart funden, til en Begyndelse i en lejet Stue. Lærer Lars Hansen, en af Svendsens Elever fra Jellinge, kom og begyndte Skolen og paa den Maade hjalp os med vore Børn: vore to ældste Drengene og Hans Hansens Enkes to yngste Pigebørn. Da tre Aar var gaaet, var Pladsen i den lejede Stue for lille; der blev saa bygget en ny Skole ved Siden af. — Ved at tænke tilbage paa de mange Aar, der er gaaet, siden det gik op for os, at vi skulde have en Friskole i Gravvænge, og den Glæde, det førte med sig, at vi fik en Lærer, der passede til Forholdene, da disse kun var smaa, og holdt ud hos os i 23 Aar, netop til vort yngste Barn naaede Konfirmationsalderen, giver mig Anledning til at se i dette, ikke som en Tilfældighed, men en Guds Styrelse og et stort Gode for vore Børn, at hele Flokken fik Lov at beholde samme Lærer i hele deres Skoletid. „Vorherre kan alting mage“, saaledes synger vi, og det er sandt, naar vi blot tror ham til det. — Tanken om en Børneskole i Gravvænge kom til Live i dyb Alvor og Tro paa, at Vorherre nok vilde velsigne den, og denne Tro blev ikke beskæmmet. Der blev lagt en god Grund i mange Børns Hjerter; det er en Kendsgerning den Dag i Dag.

Naar jeg nu til Slutning atter vil fortælle om min hjertekære Marie, saa er det jo underligt, at en saa hjertevarm og veludviklet Hustru og Moder skulde gaa saa tidlig bort; men saa maa vi som Kristne haabe det bedste og tro Vorherre vel og lade hans Visdom raade. „Hvad jeg gør“, siger Herren, „forstaaer du ikke nu, men siden skal du forstaa det“. Dermed maa vi lade os nøje. Pastor Pedersen sagde i sin Ligtale over Kirstine: „Det er underligt at tænke paa, at en saa haabefuld ung Pige skulde gaa bort nu; men Vorherre maa have Brug for hende et andet Sted“. Denne Udtalelse gjorde mig godt; thi den styrkede min Tro og mit Haab om en fortsat Udvikling hisset. Ligedan tænker jeg, at Moder med den gode virksomme Aand, som altid var over hende, og hvis vilige Redskab hun var, er hisset i fuld Virksomhed og, jeg vil gerne tro, til Velsignelse for hendes mange efterladte kære, som hun

elskede saa inderligt. — Moder var gavmild og, jeg tør sige, elsket af alle, der kendte hende; men hun var imod al Overdaadighed baade i Klæder og Spisevarer, hvor hun traf det. For at Livet kan være sandt, skal det være jævnt. Vor menneskelige Bestemmelse her i Verden er at være til saa megen Glæde og Gavn for hinanden som mulig og ikke bruge Ord til andet, end hvor vi kan gavne med dem. „Gud er Kærlighed, hvo, som bliver i Kærlighed, bliver i Gud og Gud i ham“. „Hvo, som tror Vorherre vel, det er den allerbedste Sjæl“. Disse Ord var det Moder en Alvorssag at virkeliggøre, saa vidt Evnerne rakte. — Det er mig derfor en Glæde at give eder, I kære Børn og Børnebørn, disse Optegnelser som en lille Minderune om eders dyrebare elskede Moder. — Gud glæde hendes Sjæl i Himmerige, Amen!

Eders hengivne Fader Rasmus Kristensen.“

I sin Bog „Minder“ har Vilhelm Kristensen udførligere fortalt om sin Mor og Far og om Livet og Arbejdet i Bleggaarden; og Friskolelærer Ejnar Pedersen har i sin Bog om Friskolelærer Brøndsted fortalt om Rasmus Kristensens og Maries Indsats ved Oprettelsen af Gravvænge Friskole. Der staar bl. a. i sidstnævnte Bog:

„Rasmus Kristensen og Marie var med i den Kreds, der samledes om Højskolen og Valgmenigheden i Vejstrup, og de var i god Forstaaelse med Friskolesagen. De havde flere Børn, og da de ældste af disse naaede den skolepligtige Alder, blev Forældrene, da navnlig Moderen, stærkt optaget af Skolespørgsmaalet. Ja, saa alvorlig var Sagen for hende, at hun nu og da lod falde de Ord: „En god Friskole hører med til det daglige Brød“. — Gravvænge Friskole begyndte i en lejet Stue med to Drengene fra Bleggaarden og to Piger fra Mosegaarden. Hans Hansens Enke i Mosegaarden lovede at give Læreren (Lars Hansen) fuldstændig frit Ophold, og R. Kr. tilbød saa at udrede den egentlige Pengeløn, der skulde svare til, hvad han gav sin Forkarl, nemlig 40 Rdl. halvaarlig. Endvidere skulde R. Kr. sørge for det nødvendigste Skoleudstyr.

Børnetallet i Skolen voksede imidlertid saa stærkt, at den lejede Stue allerede tre Aar efter var for lille, saa der maatte tænkes paa en ny Skolebygning med Lejlighed til Læreren. R. Kr. havde sine

Betænkeligheder: Hvor skulde Pengene komme fra, og vilde Børnetallet i Skolen vedblive at vokse? Men Marie opmuntrede ham paa det bedste, hun havde Tro paa Sagen. Hvad om man søgte Vejledning hos hendes Morbror, Kristen Hansen i Vejstrup. — Det blev forsøgt, og da R. Kr. over for denne brave Friskolemand havde omtalt sine Tvivl og sin Kones Frimodighed, kom Svaret fra Kr. H. fast og sikkert: „Saa byg du Skolen paa Maries Tro!“ — Og saa blev der bygget.“

Ved Halvtredsaaersalderen blev Marie syg og aldrig rask mere; hun døde i Julen 1899 paa Middelfart Sindssygehospital, 58 Aar gammel. Nogle Aar i Forvejen havde den tredieældste Søn, Hans, og Maren Kaj overtaget Bleggaarden, og her havde Rasmus Kristensen et godt Hjem, til han døde 1927, 95 Aar gammel. — De ligger begge begravet paa Vejstrup Valgmenighedskirkegaard i Bleggaardens Familiegravsted. — Se iøvrigt Vilhelm Kristensens Bog „Minder“.

MARIE OG RASMUS KRISTENSENS EFTERKOMMERE

7 Børn: A — G.

- A. PEDER KRISTIAN KRISTENSEN er født 20. Septbr. 1863 i Damgaard, Orte Sogn, Odense Amt, hvor Forældrene boede de første 6 Aar, de var gift. Peder var en fremmelig, rask og dygtig Dreng baade i Skolen, paa Legepladsen og ved Arbejdet hjemme, hvor han tidlig fik Lov at tage fat. Traditionen fra Hans Christensens Tid paa Kohavegaarden med gennemført Arbejdsomhed og Sparsommelighed ogsaa for Børnenes Vedkommende blev fortsat paa Møllegaarden og fortsattes i Bleggaarden baade af principielle og økonomiske Grunde. Det kunde maaske til Tider gaa ud over Lysten og Kræfterne, men blev i rigt Maal opvejet af Forældrenes stærke, opofrende aandelige Interesser, der gjorde Hjemmet til et opvakt dansk og kristent lykkeligt Hjem.

Peder satte en Ære i at udføre sit Arbejde dygtigt og nøjagtigt og blev baade som Dreng og Karl et ansporende, følgeværdigt Eksempel for sine Brødre. Han og hans Brødre blev — paa nær den yngste, der blev Lærer, — interesserede Landmænd og gode Skytter og Gymnaster, de 4 ældste flinke Delingsførere og ledede alle Gymnastik paa Dalum Landbrugsskole, mens de var Elever dér.

19 Aar gl. kom Peder over at tjene hos Gdr. Hans Frandsen, Gudum, Slagelse, der var en Ungdomsven af hans Far og en anerkendt dygtig Landmand. Derefter Elev paa Vejstrup Højskole og saa Soldat i 1½ Aar, hjemsendt som Korporal. Forkarl og Delingsfører hjemme 1 Aar. Avlskarl hos Folketingsmand Johs. Feldthusen, Høve, Skelskør, 2 Aar. Elev paa Askov Højskole 1888—89. Hjemme den følgende Sommer. Elev og Gymnastikl. paa Dalum Landbrugsskole 89—90.

∞ 28. Juni 1890 med J. Feldthusens Datter KIRSTINE, f. 29. Decbr. 1861, hvis Moder, Anne Nielsen, var Datter af Gdr. Niels Hansen, Oure. — Se Bogen om Niels Hansen.

Peder havde jo tjent 2 Aar hos sin Svigerfader, og det var gaet til udelt Tilfredshed for alle Parter, saa der var god Enighed om, at de

unge og de gamle skulde bo sammen og arbejde sammen. Det blev dog noget af en Skuffelse. Hertil bidrog ogsaa dette, at Peders hidtil saa gode Helbred begyndte at svigte. Efter et Par Aars Førløb blev det konstateret, at han havde Tuberkulose. Et Ophold paa det gamle Frederikshospital midt inde i København var ikke heldigt. Saa kom han efter sin Moders indtrængende Ønske til sit gamle Hjem nogle Maaneder og rejste saa tilbage til Høve. Her døde han 11. August 1894.

Han havde kun eet Barn, en Datter, Astrid Feldthusen Kristensen, f. 5. April 1891, d. 7. November 1891. — Peder og hans lille Pige ligger begravet paa Høve Frimenigheds Kirkegaard, hvor deres Grave endnu findes i velholdt Stand. — Kirstine blev 19. Februar 1897 gift med Gdr. Peder Pedersen, Flakkebjerg. Hun døde 1927.



Marie Kromann.

Vilh. Kristensen.

B. JOHANNES VILHELM KRISTENSEN, f. 19. August 1865 i Damgaarden, Orte.

∞ 14. Novb. 1899 til MAREN MARIE MARGRETHE JENSEN KROMANN, f. 23. Marts 1870 paa Hjelmkilde, Datter af Gdr. Hans Jensen Kromann, f. 5. Januar 1842, og Hustru Anne Petersen, f. 21. Maj 1843.

Vilh. Kristensen skriver om sig selv og Marie:

„Da jeg for adskillige Aar siden skrev Optegnelserne i „Minder“, var

Opgaven for mig foruden at optegne noget om Slægten i lige Linie til- lige ud fra mit særlige Kendskab til Forholdene i de danske Skytte- foreningen saavel ved „Fronten“ som „bag Kulisserne“ at give et ob- jektivt Bidrag til Belysning af disse vore første Foreningers baade lyse og mørke Historie, der, hvis Tiden engang blev modtagelig derfor, kunde tjene til Opmuntring og Advarsel for Efterslægten. Herunder har jeg efter Sagens Natur ret udførligt redegjort for min Virksomhed ud- adtil og i mindre Grad omtalt Privatlivet. Jeg vil derfor i denne Bog overvejende holde mig til de hjemlige Forhold.

Skønt det formelt er afvigende fra Bogens Plan, hvorefter der af Pladshensyn kun gives nogle faa Oplysninger om de indgiftede Ægte- fæller, foretrækker jeg at fortælle noget mere om min Kone paa dette Sted i Bogen end vente dermed, til jeg kommer til hendes Nr. i Slægts- rækken. Hun er nemlig ikke alene indgiftet, men hører til Slægten. Og let var først og fremmest hende, der gjorde vort Hjem til et Hjem i bedste Forstand.

Hun er født paa Hjelmkilde 23. Marts 1870, — Datter af Gdr. Hans Jensen Kromann, f. paa Hjelmkilde 5. Januar 1842, og Hustru Anne Petersen, f. 21. Maj 1843 i Møllegaarden, — og fik i Daaben foran- nævnte 5 Navne. Men „kært Barn har mange Navne“, og de 5 Navne slog ikke til. Da hun blev lidt større, syntes Gaardens Piger og Karle saa godt om hende, at de kaldte hende „Hjelmkildes Rose“, og da hun selv kunde begynde at fortælle, hvad hun hed, blev det til: Maren Marie Magrethe Majensen Makromann Mahjelmkildes Rose“. — Hun og hen- des 2 Aar ældre Bror Jens fik Hjemmeundervisning. En Tid holdtes Lærerinde, der ogsaa underviste Marie i Klaverspil; men ellers var det Forældrene, der underviste. Fra 12—13 Aars Alderen gik hun i Ø. Aaby Friskole, og det var hun taknemmelig for. Men med Hjemmeundervis- ningen var det modsat: „Jeg har lært alt for lidt i min Skoletid“, sagde hun. Det er vel ogsaa rimeligt, at det under Forældrenes ualmindelig omfattende og dygtige Virksomhed med Landbrug, Mejeribrug og Ud- stillinger af Smør og Ost kan have været smaat nok med Regelmæs- sighed og Timetal til Undervisning. Og alligevel: „Hellere for lidt end for meget“, skriver Edv. Lehmann i en Bog om Undervisning, som Marie engang gav mig til Fødselsdag uden selv at have læst den. Da jeg viste hende denne Sætning, fortrød hun, at hun havde givet mig den, for den var „lige Vand paa min Mølle“, men ikke paa hendes. Jeg var nemlig ikke enig med hende i, at hun havde faaet en daarlig Skole- undervisning. For hvad hun manglede af Skolekundskaber, fik hun let indhentet og mere til bagefter. Hun var ikke bleven skoletræt, men havde faaet udviklet og bevaret en stærk Høre- og Læselyst og Trang til at lære mere. Og hun lærte mere. Sin praktiske Uddannelse fik hun i rigt Maal hos sin meget dygtige Moder i Køkken, Stuer og Mejeri og var i 3 Mdr. hos den kendte Karen Jørgensen, Odense Højskolehjem, 3 Mdr. hos sin Moders Kusine Marie Hansen Nygaard, Svendborg

Højskolehjem, og et halvt Aar paa Dalumgaard ved Odense. 17 Aar gl. kom hun paa Vejstrup Højskole, hvor der mellem hende og den højt begavede Fru Sofie Lund knyttedes et varmt og inderligt Venskab, der blev af stor Betydning for hende, ikke mindst da hun kort efter Skoleopholdet blev syg i 2½ Aar, ofte meget smertefuldt; men hun bar det med stor Taalmod og kunde trøste sin Moder, hvem Datterens Sygdom tyngede haardt. Var hun legemlig syg, saa var hun til Gengæld sjælelig sund og stærk. Hun læste mange gode Bøger og voksede i Kristentro og aandelig Udvikling. — Omsider blev det Lægen klart, at Sygdommen skyldtes en Svulst i Underlivet, og da denne blev fjernet ved Operation, blev hun atter rask, dog med færre Kræfter end før.

Vinteren 1893—94 var Marie Kromann — saadan kaldtes hun af alle — paa Askov Højskole, og denne Tid blev nok den lykkeligste og rigeste af hendes Ungdomsaar. Hendes Sygdom havde medført, at hun kun i ringe Grad havde haft Lejlighed til at deltage i Ungdommens Sammenslutninger og Festligheder. Men paa Askov oplevede hun selv Ungdomstiden i sin skønneste Skikkelse. Hun har selv fortalt, hvor taknemlig hun var for, hvad Lærerne, især Schrøder, gav hende, og hvor morsomt det var at være sammen med Kammeraterne.

Siden gennemgik Marie et Vævekursus i Odense og vævede saa hjemme og holdt selv Vævekursus for nogle Venner og Bekendte. Og saa blev hun og jeg 1898 forlovet. I mange Aar havde vi holdt af hinanden, men bildt os ind, at det kun var og skulde aldrig være andet end Venskab, da vi var Søskenbørn. 14. November 1899 blev vi gift i Vejstrup Valgmenighedskirke og bosatte os i København. Jeg var Instruktør i de danske Skytteforeninger, skulde lede Kursus og Delingsførermøder i Skydning og Gymnastik. — Da første Aars „Finanslov“ skulde behandles, foreslog jeg at nægte Bevilling til 3 Poster: 1) Spiritus, 2) Tobak, 3) Kaffe. De to første blev enstemmig vedtaget med det samme. Kaffen maatte der forhandles om; men det endte med, at Marie gav Afkald paa Kaffen, hvis hun til Gengæld fik en Statue af Hebe, og det blev vi let enige om. Jeg skrev saa til Slægt og Venner, hvorledes vi havde indrettet os. De truede med, at saa kom de slet ikke. Men de kom godt nok alligevel. — Men da Aaret var omme, og næste Aars „Finanslov“ skulde lægges, erklærede min Kone, at hun vilde have Bevilling til at give sin Mor, min Far og Vaskekonen Kaffe. Jeg advarede mod en saadan „Undtagelseslov“, det kunde sætte „ondt Blod“ at gøre Forskel paa Folk, og den var et Skraaplan, hvor hun ikke kunde staa fast. Det mente hun nok, hun kunde, og jeg maatte give efter. Men det gik, som jeg sagde. Da andet Aar var gaet, forhandlede hun slet ikke herom, men købte og kogte saa megen Kaffe, hun vilde, og det har hun gjort siden. Ogsaa lidt Spiritus ved Lejlighed vandt efterhaanden Indpas, saa af de tre gode Principper blev kun det angaaende Tobakken tilbage. Vi har aldrig købt Tobak eller Cigarer til os selv, vore Gæster eller Handelsmænd.

Den første Sommer, vi var gift, deltog Marie i et Vævekursus for viderekomme i Askov, mens jeg rejste til Kursus og Skoler. Hun fik dog ikke Tid til at fortsætte Vævningen. Der kom en lille Dreng og siden tre Drengene til, som tog hendes Kærlighed og Tid fra Væven.

Efter Sommerferien flyttede vi til Charlottenlund, et herligt Sted at bo, syntes vi begge. Her havde vi foruden alle Fordelene ved Københavns Nærhed tillige Landets Friskhed, Solen, Stranden, og op til Haven var Skoven med „Løvet i Charlottes Bøgelund“. Først boede vi sammen med K. A. Knudsen, senere Gymnastikinspektør, og da begge Familier voksede, som Genboere i hver sin Villa. Og det blev for Kornerne som for Mændene et Naboskab til megen gensidig Glæde. Det var lyse, lykkelige Aar de første halvtredie Aar. Da blev vor ældste lille Dreng, tre Aar gl., syg og døde efter et halvt Aars Forløb.

Da Maries Forældre 1907 følte sig for svagelige til at fortsætte Driften af Hjemkilde, overtog jeg Gaarden i Forpagtning og holdt Bestyrer paa den i tre Aar. Marie og Børnene boede saa derovre nogle Maaneder om Sommeren og jeg ligeledes i Høstferien. 1910 købte vi Hjemkilde og flyttede fra vort kære Hjem i Charlottenlund. Jeg overtog nu selv Driften, idet jeg dog jævnsides hermed i 8 Aar i mindre Omfang fortsatte mit Arbejde for Skyttesagen og for Gymnastikken i Landsbyskolen.

Marie gik ind til en stor, krævende Gerning: at være Husmoder i en Bondegaard, være Moder for sine Børn og være sine svagelige Forældres opofrende Datter. Og hendes Kræfter var efter den Operation, hun i 20 Aars Alderen havde gennemgaaet, ikke store. Det kunde trykke Sindet, naar Trætheden overvældede hende. Men hendes Energi og Viljestyrke var ukuelig. Hun kunde være segnefærdig, men gjaldt det Børnene eller Pligten mod andre, kunde intet holde hende tilbage. Og hun klarede sig beundringsværdigt. Hun blev en uvurderlig Hjælp for sin syge Moder, der var stærkt lidende af Leddegigt, og ligeledes for sin Fader, da han blev syg. Samtidig var hun den kærligste, opofrende Hustru, Moder og affholdte Madmoder. Et lille Træk om hendes varme Hjerter og store Hjælpsomhed: 1912 skulde der fra de danske Skytteforeninger sendes et Mandshold paa 350 Gymnaster til de olympiske Lege i Stockholm. Jeg var valgt til Leder og R. Hansen, Ryslinge, valgt som Medhjælper. Under Afrejsen skulde hele Holdet samles i København og holde samlet Øvelse i 2 Dage. Men allerede første Dag blev min Hals anstrengt. 10—12 Aar tidligere havde den været stærkt medtaget, og jeg havde i nogle Aar maattet være varsom med den. Min gode Medhjælper blev fuldstændig hæs efter sin første Time, saa jeg maatte atter bruge Stemmen mere, end godt var. Det er ikke godt at vide, hvorledes det var gaaet, hvis ikke min Kone havde været den, hun var. Hun maatte jo varetage Hjemmets Interesser alene, naar jeg fartede om. Jeg havde ønsket at faa hende med til Stockholm, men det ansaa hun for umuligt. Heller ikke til Prøven i København mente hun

at kunne komme med. Men i Tankerne havde hun været med, og en Anelse havde sagt hende, at min Hals var bleven daarlig. Og saa rejste hun øjeblikkelig. Ganske uventet mødte hun næste Dags Morgen med Halspastiller, raa Æg og et varmtfølede Hjerte. Det var ganske forunderligt, hvor det lettede og styrkede. At Stemmen holdt, og Generalprøven lykkedes, det har min Kone sin store Del i, derom er jeg ganske overbevist.

Kvindesagen og Dansk Kvindesamfund havde helt fra de unge Aar hendes Hjerte, og hun var trofast Medlem. Men selv ønskede hun ikke at træde frem, men nok, som hun sagde, at „staa bag ved“, naar noget skulde gøres. Mellem Slægt og gode Venner følte hun sig glad og hjemme, men mellem fremmede „frøs“ hun og var tilbageholdende, halvvejs folkesky. Det var derfor hende i højeste Grad imod, at hun 1917 blev valgt til Medlem af Menighedsraadet i Vejstrup Valgmenighed for Skaarup Kreds. — Hun fortsatte dog i 10 Aar som et interesseret, virksomt Medlem. To større Opgaver, som blev gennemført i disse Aar, skyldes særlig hende, nemlig Forskønnelsen af Pladsen nord for Lunden ved Kirken og Anskaffelsen af Orgelet til Kirken.

1911 havde Marie gennemgaaet en ny Operation, og 1931 maatte hun atter opereres, og mens hun laa paa Sygehuset, fik hun Galdeblærebetændelse og svævede i 10 Døgn mellem Liv og Død. Det tærede paa Kræfterne, og 1935 lagde hun op. Vi forpagtede Gaarden ud til vor yngste Søn Frede, — der holdt Bryllup med Else Olsen, Datter af Gartner Cornelius Olsen, Skaarup, — og flyttede op paa „første Sal“, hvor vi fik en hyggelig og god Lejlighed med egen Husholdning.

Marie var levende med i Arbejdet for Genrejsningen af Vejstrup Ungdomsskole, der blev paabegyndt kort Tid efter d. 9. April 1940. Dens sidste Forstander og Ejer havde været en meget uheldig Person. Skolen var bleven slemt forfalden baade i Bygninger og Omdømme, og han havde under falske Foregiver forstaaet at skaffe sig nogle ekstra Laan, saa Skolen var prioriteret højt over Skorstene. Men nu var han, som det længe var ventet og ønsket, kørt fast, og Skolen skulde til Tvangsauktion. Kyndige Folk gik ud fra, at ved en saadan Tvangsauktion vilde de sidste Prioriteter og rimeligvis mere gaa tabt, og under denne Forudsætning havde Skolekredsen paatænkt at købe Skolen. Men den Mand (Vagn Christensen), Skolekredsen enstemmig havde ønsket at faa som Forstander af Skolen og som havde lovet at paatage sig Hvervet, havde forud søgt og faaet grundet Haab om en Plads ved en kommunal Realskole, og Pladsen skulde tiltrædes inden Tvangsauktionen. Han var da stillet i den vanskelige Situation at skulle modtage eller afslaa Pladsen ved Realskolen, inden han endnu havde Vished for, om Pladsen i Vejstrup kunde faas eller ikke. Og den Mulighed var ikke udelukket, at der ved en Tvangsauktion kunde komme en pengestærk Køber, som Skolekredsen ikke kunde klare sig for. Stillingen var kritisk. Der var kun eet at gøre: at forsøge at købe Skolen underhaanden inden

Auktionen. Men en absolut nødvendig Betingelse herfor var denne, at Kreditorerne vilde eftergive de sidste usikre Prioriteter. Jeg havde som Skolekredsens Formand været i Odense og indtrængende forhandlet herom med Kreditorerne — Landbosparekassen —, hvis Velvilje mod de frie Skoler var kendt. Men mod Forventning gav de Afslag. Skolens Køb var da umulig og Tanken herom fuldstændig opgivet. I haabløs, trykket Stemning var jeg Dagen efter ifærd med at klæde mig om for at cykle til Bestyrelsesmøde, det sidste, hvor vi maatte opgive Skolens Genrejsning. Da fik jeg en mærkelig Oplevelse, en Stemme i mit Indre sagde: „Du skal tage til Odense igen i Morgen og tale med Kreditorerne, saa gaar det!“ I samme nu var Haabet vendt tilbage og jeg besluttet paa at rejse. Og ikke et halvt Minut efter kom Marie og sagde dybt alvorlig: „Jeg tror, du skal rejse til Odense igen i Morgen og tale om Sagen; saa gaar det“. „Det har jeg netop i dette Øjeblik bestemt at gøre,“ svarede jeg og fortalte hende, hvad jeg havde oplevet. Hun havde oplevet det samme. Det var os et Vidnesbyrd om, at vi i Arbejdet for Skolen gik Guds Ærinde. Jeg tog til Bestyrelsesmøde sikker paa, at Skolen blev genrejst. Næste Dag rejste vi 3 Mand til Odense. De nødvendige Prioriteter blev eftergivet, Skolen købt, rensat for Ukrudt og Snavs, istandsat og aabnet d. 3. November med 30 Elever, et efter de senere Aars Vanrøgt og Vanry stort og glædeligt Resultat. I Oktober havde der været holdt Efteraarsmøde saa fuldtalligt og fuldtonende som i Højskolens bedste Tid. Vi havde følt os hjemme igen. Højskolens Aand var kommen tilbage. Det havde for mig og mange været en Sorg, at Skolen med dens gamle, utidssvarende Bygninger ikke kunde rejses som Højskole. Højskolen havde for Omegnens Folk været et kært Samlingssted til Efteraarsmøder, Aabningsmøder og andre Møder, dens Ophør var et Savn, som en Efterskole eller Ungdomsskole ikke kunde erstatte, mente vi. Efteraarsmødet havde vist det glædelige, at her tog vi fejl. Klarere end før forstod jeg, at det er ikke Navnet men Aanden, der er afgørende for en Skoles Betydning. En Skole, der kaldes Højskole er ikke Højskole, hvis ikke den er baaret af Højskolens Aand. Og en Skole, der kaldes Efterskole eller Ungdomsskole, men bæres af Højskolens Aand, er Højskole. Hvad er da Højskolens Aand? Mit Svar, sagt i Korthed, er dette: Det danske og det kristne. Og det danske og det kristne hører jo ikke blot hjemme paa en Højskole, men hører lige saa fuldt hjemme i en Ungdomsskole, i en Børneskole og i vore Hjem. Med det ny Forstanderpar var Højskolens Aand kommen til vort Efteraarsmøde og til vor Ungdomsskole.

Marie var med til dette Efteraarsmøde og inderlig glad og taknemmelig for, hvad der var naaet. Og hun var med til det første Elevmøde den følgende Sommer, og skønt Kræfterne var smaa, var hun rundt, ude og inde og oppe og glædede sig over, hvor smukt det var holdt. Men endnu mere glædede det hende at se og mærke den store gensidige Glæde over Dagen, der saa umiddelbart og ægte gav sig tilkende hos Eleverne, For-

standerparret og Lærerne. Det var hendes sidste Besøg paa Skolen; faa Dage efter blev hun syg og døde 2. Juli 1941. Hun ligger begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard sammen med sine Forældre.“

Efter at Vilhelm Kristensen i 1917 fik brækket begge sine Haanded ved Eksplosion af en Rygsprøjte og „ikke mere kunde gaa paa Hænder“, ophørte han med Inspektionen i Landsbyskolerne. Han gik nu med stor Interesse og Grundighed op i Gaardens Drift og ønskede at gøre den til en Mønsterbedrift, og han blev ogsaa Nr. 1 i Landboforeningens Konkurrence for hele Landbrug i 1925, og selv om han forpagtede Gaarden ud til sin Søn, bevarede han til det sidste Interessen for alle faglige Spørgsmaal og Forsøgsresultater.

1934 ledede V. Kr. et Veteranhold fra Fyn ved Lingfesten paa Vallekilde Højskole. Efter Opvisningen holdt den svenske Major Thulin en begejstret Tale og sluttede: „Endnu engang Tak, min gamle Bror fra Stockholms Gymnastikinstitut! Jeg glemmer dig aldrig! Jeg glemmer aldrig disse Mænd fra Vallekilde!“

Ved Lingiaden i Stockholm 1939 var V. Kr. den ranke og stoute Fanebærer for det danske Veteranhold og klarede i den stærke Blæst Opgaven saa godt som nogen.

Efter sin Kones Død 1941 fik V. Kr. endnu en Række gode Aar, hvor han i rigt Maal kunde dyrke sine mange Interesser til Gavn og Glæde for mange. Rank og spændstig var Holdning og Gang, og let og energisk tog han den 10 km lange Cykletur til Svendborg indtil Pinsen 1949. Derefter gik det ned ad Bakke, indtil han efter en tilsyneladende vel overstaaet Kræftoperation paa Svendborg Sygehus døde af en Blodprop d. 8. December 1949.

Han blev begravet fra Vejstrup Valgmenigheds Kirke, og her var talrige Gymnastikfaner opstillet i Koret, og efter Jordfæstelsen samledes Følget til en smuk Mindefest paa Vejstrup Ungdomsskole, hvor der blev sagt mange smukke Ord til V. Kr.s Minde.

V. Kr. var i Besiddelse af en staalsat Energi og faldt aldrig hen til Modløshed. Ved egen Massage og Gymnastik lykkedes det ham at holde Gigten i Ave. Den havde han i 45 Aars Alderen paadraget sig paa Cykleturen under sine Inspektionsrejser til Landsbyskolerne.

I disse sine sidste Aar blev Genrejsningen af Vejstrups Højskole en af Vilh. Kristensens betydeligste Gerninger. Efter den 9. April 1940 og de tunge Tider for Landet modnedes hos Vilh. Kristensen den Tanke, „at som Højskolerne rejstes efter Nederlaget 1864 og blev til stor Betydning for det danske Folk, saa skulde nu Genrejsningen af den gamle Vejstrup Højskole som Ungdomsskole paa Højskolens Grund — det kristne og det danske blive en Opgave for Nutiden, at den kunde vise sig som værdige Sønner og Døtre af ædle Fædre.“ Og nu kastede Vilh. Kristensen sig med sin utrættelige Energi ind i Opgaven og vandt Skolekredsens Bestyrelse og talrige andre for sine Tanker. Utallige Møder, Rejser og Telefonsamtaler og milelange Cykelture Sydlyn rundt

foretog Vilh. Kristensen. Trods mange Vanskeligheder blev Skolen købt d. 7. August 1940 og fik i Vagn Christensen og Karen Helle et Forstanderpar, der stedse har ført Skolen fremad og saaledes, at Vilh. Kristensens Tro paa Skolens Genrejsning og paa Forstanderparret synes at blive til Lykke og Velsignelse.

1943 udgav han sin Bog „Minder“, og fra 1946 arbejdede han med at nedskrive Optegnelser til Gravvængeslægtsbogen, og her havde han den Fordel personligt at have kendt hver eneste, der omtales i denne Bog. Men meget andet optog hans Tid imellem, saa han ikke selv naaede at faa Bogen udgivet. Et stort Arbejde blev gjort mod Tjipstjenesten, som var i Strid med V. Kr.s Idealer. Til det sidste var han Deltager ved Skytters og Gymnasters Aarsmøder og en velset Gæst paa Snoghøj Gymnastikhøjskole og Vejle Idrætsskole. Med sin nationale Indstilling var ogsaa Posten som Kasserer for Grænseforeningen for Syd- og Midtfyn fra 1926—49 en Gerning, han varetog med stor Interesse.

V. Kr. havde som Barn i baade Hjem og Skole faaet indpodet en stærk national Følelse, som prægede hans Liv til det sidste. I Taknemlighed for hans Virke er der i Gudbjerglund rejst en Mindesten for V. Kr. Afsløringen fandt Sted ved Gymnastikstævnet d. 17. Juni 1951, hvor Aftenfesten formede sig som en Mindefest for V. Kr.

Efter Indmarch og Opstilling af Kredsenes Faner og Afsyngelse af V. Kr.s Sang: „Hvad er det, der drager“, holdt Seminarielærer L. E. Christensen, Skaarup, Afsløringstalen og gav ud fra V. Kr.s Bog „Minder“ en Skildring af hans Ungdom og Virke i Skytte- og Gymnastik-sagens Tjeneste og sluttede: „Og vi er glade for og stolte over, at vi kan rejse et Minde for denne Mand. At Dannebrog dækker det nu, og to sydslesvigske Piger klædt i hvidt staar Vagt, er netop Symbolet paa hans Virke. Vi fjerner nu Dækket, og jeg overdrager paa Skytte- og Gymnastikforeningernes Vegne Stenen til Gudbjerglund.“

Paa Mindestenen, der staar mellem Stenen for hans Oldefar, Sognefoged Hans Christensen og Stenen for Grundlovens 100 Aar, staar:

Vilhelm Kristensen

¹⁰/₈ 1865 ⁸/₁₂ 1949

Utrættet var hans Virke
for danske Unges Vel,
for Skole, Hjem og Kirke
og for vort søndre Skel.
Og Maalet er Danmarks Frelse.
Danske Skytter og Gymnaster
satte Stenen.

Og ovenover er indhugget et bølgende Dannebrogssflag, et smukt Symbol for Vilh. Kristensen.

Derefter talte Valgmenighedspræst Sv. Aa. Nørgaard, der bl. a. sagde: „Det hører med til Forstaaelse af Vilh. Kristensens Liv, at der bag

hans Virke laa Bøn og Tro. Herigennem hentede han Kræfter til at glemme sig selv for Sagen. Gymnastiken var ikke i sig selv et Maal, men et Middel til Opdragelse i Fædrelandskærlighed. Ingen paa disse Egne har øvet en saa utrættelig Indsats for Sydslesvig som Vilh. Kristensen og her skal ogsaa nævnes hans Indsats for Vejstrup Ungdomsskole, der vel næppe havde eksisteret i Dag uden hans Indsats. Han vilde genrejse en Skole, hvor man paa kristelig og folkelig Grund vil udføre et Arbejde for at vise dansk Ungdom de evige Værdier, der gør Livet værdt at leve. Manden er ikke mere, men Mærket er der, det kristne, danske Mærke for hans Færd paa alle Fronter. Naar vi rejser en Mindesten for ham her, er det ikke blot for at den skal lede ens Tanker hen paa ham og de gamle Dage, men for at den skal minde os om Opgaverne i Dag. Om Arven vi fik, men ogsaa om Forpligtelsen, der hermed fulgte. V. Kr. var god til at kommandere, for han stod selv „under Kommando“. Eet Kommandoord faldt bedst i hans Mund. Det var: Fremad gaa! — Frem i Tugt og Takt, frem til Værk og Vagt! Bag dette „Fremad“ laa, hvad vi synger i Salmen: „Saa fremad i Jesu Navn trods Stene og trods Stokke!“ Jeg vil ønske, at dette „Fremad“ maa blive hørt af os.“

En sydslesvigsk hvidklædt Pige nedlagde Blomster og Bernhard Hansen, Svendborg, nedlagde en Buket fra Overbestyrelsen for De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger og udtalte en Tak for hans Gerning.

Nu skulde et ældre Mandshold under Seminarielærer L. E. Christensens Ledelse have vist den Dagsøvelse, V. Kr.s Hold havde i Stockholm 1912, men denne Del af Programmet maatte udgaa, da Festen blev sinket af en Tordenbyge ved 6-Tiden.

Opvisningen blev foretaget den følgende Torsdag Aften under stor Tilslutning, og Holdet var ogsaa indbudt til at give Opvisning ved Snoghøj Gymnastikhøjskoles Elevmøde.

Forud holdt Pastor Nørgaard, Vejstrup, sin Tale fra Afsløringsfesten i Gudbjerglund og efter Holdets Indmarch hejstes de fire nordiske Flag, medens Frk. Abildgaard i smukke Ord mindedes V. Kr. Ogsaa ved Vejstrup Ungdomsskoles Elevmøde var Vagn Christensens Tale en Tak og Hyldest til V. Kr.

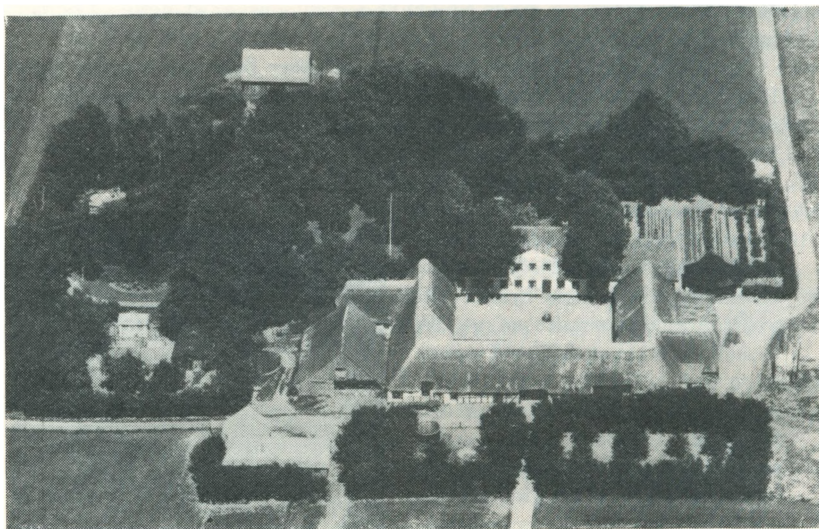


Tillidshverv:

Medl. af Best. f. Landsdelingsførerf. 1901—21. Forretningsudv. f. Svdb. Amts Skyttef. 1911—23. Fmd. f. Sv. A. Gymnastikudv. 1925—29. Skaarup Skyttef. 1911—44 (Fmd. 1914—26). Ø. Aaby Friskole 1914—23 (Fmd. fra 1918). Skaarup Kvægavls Kontrolf. 1913 og 1929—35. Landbof. for Svd. og O. 1932—35 og Husdyrbrugsudv. 1918—29. Dommer for Tyre 1922—23. Gymnastikdommer 1895—1925. Fmd. f. „Det frie Nord“ i Skaarup 1943—45 og „Norden“ 1945—49. Tillidsmd. i Landbosp. f. Fyn 1921—49. Fmd. f. Vejstrup Højskolekreds 1928—41. Æresmedlem af Svendb. Amts Sk. og Gym.f.s 2. Hovedkreds 1938, Svendb. Amts S. G. og I. 1940 og Vejstr. Ungdoms- og Højskole 1941. Medlem af Best. for Syd- og Midtfyns Grænsef. (Kasserer) 1926—49.

Hæderstegn:

Sølvmedaille ved de olympiske Lege i Stockholm 1912. Ridder af Dannebr. 1913. Guldmedaille ved Lingiaden i Stockholm 1939. D. D. Sk., G. og I.s Hæderstegn 1943.



Hjelmkilde 1940.

4 Børn: 1 — 4.

1. JOHANNES KROMANN KRISTENSEN, f. 20. April 1901 paa Frederiksberg, d. 8. sept. 1904 i Charlottenlund — begravet paa Ordrup Kirkegaard.
2. HARALD KROMANN KRISTENSEN, f. 5. Marts 1903 i Charlottenlund. Privatskole 3 Aar i Skaarup hos Hilda Hansen, derefter Haahrs Skole, Svendborg, med Præliminæreksamen 1919. 1 Aar ved Landbruget hjemme efter Faderens Ønske, idet denne holdt paa, at hvil-

ken Livsgerning man end fik, saa var det meget værd at have faaet Indblik i det praktiske Liv og lært at bruge sine Hænder. Adgangs-eksamen til Polyteknisk Lærestalt 1921. Eksamen som Elektroingeniør 1927. Om videre Uddannelse og Virksomhed kan oplyses følgende:

Marts 1927 Værnepligtig ved 8. Ingeniørkompagni. Marts 1928 Kornet sammesteds. December 1928—September 1931 Ingeniør ved Elektricitetsværkernes Ingeniørkontor, København. Oktober 1931—November 1932 Studieophold ved Prøveanstalten for elektrisk Materiel i Holland og Svejts. November 1932 Ingeniør og April 1939 Laboratorieingeniør ved Elektricitetsværkernes Ingeniørkontor. 1939 tillige Forundersøger ved Patentedirektoratet. Juli 1939—Marts 1949 Fagredaktør ved „Ingeniøren“, Afdeling Elektroteknik.

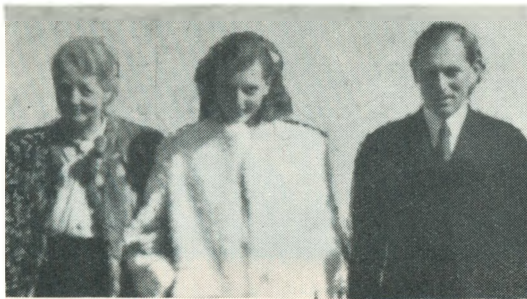
1934—1939 Medlem af Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforenings Elektroingeniørgruppe. Medlem af Bestyrelsen for Ordrup-Skovshoved socialdemokratiske Vælgerforening fra 1946. Medlem af Gentofte Ligningskommission fra 1949. Formand for Arbejdernes Oplysningsforbund, Gentofte Afdeling, fra 1949. Formand for „Selskabet for psykisk Forskning“ fra 1950. Formand for „Selskabet for dynamisk Psykoanalyse“ fra 1950.

Har skrevet forskellige Artikler i „Ingeniøren“ og „Elektroteknikeren“ og to bøger: „Life Tests for Direct Current Capacitors“ og „Corrosion and Breakdown in Direct Current Capacitors“, der er udgivet af Akademiet for de tekniske Videnskaber i 1949.

~ 3. Maj 1931 til ANNI FRANKE, f. 15. Maj 1900 i Antwerpen, datter af Købmand Bruno Franke, f. 15. Marts 1863 i Flensborg og Hustru Dorthea Hansen, f. i Aabenraa 28. Nov. 1880. Det første Aar boede de under Haralds Studieophold i Holland og Svejts, derefter i København og Gentofte og fra 1943 i Charlottenlund, hvor de har købt en Villa, Skovagervej 28.

1. Barn:

MARGOT KROMANN KRISTENSEN, f. 26. Okt. 1932 i Zürich, Svejts. 1951 Student fra Ordrup Gymnasium.



Anni.

Margot.

Harald.

3. HANS ARNE KROMANN KRISTENSEN, f. 3. Dec. 1905 i Charlottenlund. Privatskole 3 Aar i Skaarup hos Hilda Hansen. 1 Aar i Ø. Aaby Friskole. Haahrs Skole Svendborg med Præliminæreksamen 1921. Ved Landbrug hjemme i 1½ Aar. Ollerup Gymnastikhøjskole 1922—23. Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1924. 1. Del af Eksamen som Bygningsingeniør 1926 og sagde saa Farvel til Læreanstalten, da han blev klar over, at Landbruget havde hans Hovedinteresse. Efter aftjent Værnepligt ved 5. Ingeniørkompagni var han ved Landbrug hjemme og hos 2 dygtige Frøavlere paa Stevns, Gdr. Aksel Petersen Olsgaard og Gdr. Isak Olsgaard. Elev og Gymnastiklærer paa Skaarup Landbrugsskole 30—31. Forkarl hjemme. Askov Højskole Vinteren 34—35. Assistent paa D. L. F.s Forsøgsgaard „Roskildegård“ 35—37. Købte 1. Nov. 1937 „Møllegaarden“, Stjoul, Taasinge, 55 Tdr. Ld. Solgte den efter 4 Mdr.s Forløb og overtog Pladsen som Bestyrer hos sin Moders Kusine, Fru Maren Engbæk, Albjerg, Oure. Hun havde efter Faderen, Slagtermester Skræps Død kort forud overtaget hans to Gaarde, Skræppenborg, 35 Tdr. Ld. og Nabogaarden paa 30 Tdr. Ld.

~ 5. Okt. 1939 i Haslund Kirke til AGNETE PETREA BONDE MØLLER, f. 7. Maj 1912, Datter af Gdr. Jens Møller, Sdr. Borup, Randers, f. 10. Nov. 1881, og Hustru Lorentza Bonde, f. 29. Maj 1881. Folkeskole, Rødding Højskole, Den Shuhrske Husmoderskole.

Arne havde 1. Juli 1939 købt Nabogaarden og forpagtet Skræppenborg af Fru Engbæk for 8 Aar. Efter Forpagtningens Ophør solgtes Skræppenborg til Planteskoleejer Jarlgaard.

Delingsfører i Skaarup og paa Stevns. Kasserer i Grænseforeningen for Syd- og Midtfyn fra 1949. Fmd. for Kontrolforeningen og i Bestyrelsen for Venstrevælgerforeningen, Oure Friskole og Oure Forsamlingshus.



Agnete.

Arne.

3 Børn: a — c.

- a. INGER MARGRETHE KROMANN KRISTENSEN, f. 9. Nov. 1940.
- b. AASE KROMANN KRISTENSEN, f. 5. Maj 1943.
- c. JØRGEN VILHELM KROMANN KRISTENSEN, f. 24. Maj 1946.



Inger Margrethe. Aase. Jørg. Vilh.

4. FREDE KROMANN KRISTENSEN, f. 24. April 1909 i Charlottenlund. Ø. Aaby Friskole, Trunderup Efterskole 24—25, Rødning Højskole 27—28, Tune Landboskole 31—32. Praktisk Uddannelse foruden i sit Hjem: Gartner Jens Kromann, Snoghøj, Gdr. Thorvald Dinesen, Tjæreby, Gdr. Niels Nielsen, Farringløse, Propt. P. Fenger, Haarby, Gdr. P. Hansen, Mullerup.

∞ 8. Juni 1935 i Vejstrup Valgmenighedskirke til ELSE MATHILDE OLSEN, f. 2. Maj 1913, Datter af Gartner Cornelius Olsen, Skaarup, f. 10. Jan. 1876, og Hustru Mathilde Høj, f. 3. Okt. 1876. Else har gaaet i Ø. Aaby Friskole, Haahrs Skole, Svendb., Præliminæreksamen, Rødning Højskole og Delingsførerskole, Sorø Husholdningsskole og i nogle Aar ledet Kredens Pige-gymnastik.

1. Juli 1935 overtog Frede Hjelmkilde i Forpagtning, medens Forældrene flyttede ovenpaa. Betinget Skøde i 1943 og Ejer af Hjelmkilde efter Faderens Død 1949.

5 Børn: a — e.

- a. OLE KROMANN KRISTENSEN, f. 29. Okt. 1936.
- b. KAREN KROMANN KRISTENSEN, f. 23. Nov. 1940, død 6. Nov. 1944.
- c. HANS KROMANN KRISTENSEN, f. 27. Juni 1944.
- d. KRISTEN KROMANN KRISTENSEN, f. 23. Juli 1947.
- e. HELGE KROMANN KRISTENSEN, f. 4. Jan. 1951.



Maren Kaj.

Hans Kristensen.

- C. HANS KRISTENSEN, f. 11. Dec. 1867 i Damgaarden, Orte.
 ∞ 1. Okt. 1897 i Vejstrup Valgmenighedskirke til MAREN
 KRISTINE KAJ, f. 17. Febr. 1871 i Ølsemagle, Datter af Gdr.
 Henrik Adolf Kaj og Hustru Johanne Kirstine Jensen.

Det ældste Minde, jeg har om min Broder Hans er dette:

Under et Besøg paa Hjelmkilde tog den ellers fredelige Hans, der vist var ca. 4 Aar, pludselig sin 1 Maaned yngre Fætter Jens Kromann i Kraven og satte ham med Ryggen mod Væggen og ruskede ham, idet han sagde: „Du maa vide, jeg er Tordenskjold“. Hans Fader havde læst højt om Tordenskjold og „smaa Gryder har ogsaa Øren“. — Men ellers kom han godt ud af det med sin Fætter og Kusine som med sine Søsken og Kammerater i Friskolen.

Efter sin Konfirmation gennemgik han alle Grader i Hjemmet som Røgter, Andenkarl og Forkarl. Elev paa Vejstrup Højskole 1887—88. Infanterist, Underkorporal i Odense 1½ Aar. Forkarl hos Sukkerroeforop. M. P. Damgaard, Kærby, 2 Aar. Elev og Gymnastiklærer paa Dalum Landbrugsskole 1892—93. Fodermester hos Gdr. Peder Fink, Stubborn, Sønderjylland, 1 Aar. Bestyrer af Landbruget paa Børnehjemmet i Holmdrup 2 Aar. Derefter hjem til Bleggaarden, som han det følgende Aar, 1897, overtog som Ejer.

Hans var en interesseret god Skytte og Gymnast. Efteraaret 1890 og 91 gennemgik han et 4 Ugers Delingsførerkursus i Ryslinge og virkede siden som Delingsfører, hvor han kom hen. Han havde Forstaaelse

af og Kærlighed til Sagen, havde noget af „Paaskeblodet“'s tørre Lune, et klart og venligt Blik, som vakte Tillid og Sympati. Han blev med disse Egenskaber en dygtig og afholdt Underkorporal, Delingsfører og Arbejdsleder. Det var hans Ønske at tage Plads i Sønderjylland, dels for at lære Forholdene der at kende, dels, og især, for at forsøge om ikke det lod sig gøre at holde Gymnastik, hvad der ikke hidtil havde været noget af. Paa Dalum drøftede han disse Tanker med en god Kammerat fra Sønderjylland, Jørg. From, Fjelstrup, og gennem ham fik han Pladsen hos Peder Fink. Denne havde en stor Flok raske Børn og med dem begyndte Hans at lege og holde Gymnastik om Aftenen paa Græsplænen i Haven, der stødte op til Gaden, hvor Byens Karle, hvad ogsaa var beregnet, snart blev interesserede Tilskuere. Det varede ikke længe, før de kom og bad om Lov til at være med, og det var jo netop det, der var ønsket. Det gik med Liv og Lyst. Gymnastiksko og -bukser havde de jo ikke, men de brugte, hvad de havde: Plovstøvler, Strømpefodder, de bare Ben og et vældigt Humør. Var det Regnvejr brugte de Laden, og da det blev Efteraar, fik de Lov til at benytte en Sal over Mejeriet og fik anskaffet nogle flere Redskaber. — Hen paa Vinteren blev de indbudt fra Hejls — lige Nord for Grænsen — til at give en Opvisning sammen med Gymnasterne fra Hejls, hvor hans Broder Torvald, der tjente hos Kr. Hansen, Bøgebjerg, var Delingsfører. De Hejls gymnaster, der var ældre i Tjenesten, var nok de dygtigste, men Sønderjyderne gik paa med straalende Humør og sang saa det rungede, og deres blev Dagen. — Der kom ogsaa et Drengehold i Gang, som havde Gymnastik 2 Gange om Ugen. — Men en skønne Dag fik Hans en Udvisningsordre. Den kom ikke uventet, det var jo i Køllertiden, men Sorgen var ikke mindre Sognet over. Hans mente, han vilde prøve at faa Landraaden til at tage Udvisningen tilbage, men det fraraadede alle som ganske haabløst, det var ikke sket nogensinde. Hans tog alligevel til Landraaden, hvor han stillede sig an som en sølle, fattig og stakkels Røgter og bad, om han dog ikke kunde faa Lov til at blive. Nej! Det var Landraaden meddelt, at Hans underviste i dansk Sang og dansk Gymnastik, derfor maatte han herud. Nej, det kunde Hans forsikre, at det passede ikke, han var en maadelig Sanger og havde aldrig undervist i Sang. Derimod havde han undervist i Gymnastik, men det var ikke dansk men svensk Gymnastik. Naa, saa det var svensk Gymnastik, det havde Landraaden ikke forstaaet. Det var jo noget andet. Det uhorste skete. Landraaden lovede at tage Udvisningen tilbage, imod at Hans gik ind paa at fratræde som Gymnastiklærer. Da Hans kom tilbage, var hele Salen fyldt af Folk, der var kommen sammen i fælles Sorg til Afskedsfest for Hans. De vilde knap tro deres egne Øren, da Hans fortalte dem Resultatet. Afskedsfesten blev forvandlet til det gladeste Velkomstgilde. Jørg. From blev saa den officielle Delingsfører, men det blev Hans, der „hjalp“ ham, og det gik godt. 1905 blev der bygget et Gymnastik- og Forsamlingshus dernede, og den første Udsmykning

i dette Hus var et Billede af Hans, da det var ham, der havde sat Gymnastikken i Gang hos dem, som det første Sted i Sønderjylland.

Da han efter Opholdet i Sønderjylland blev Bestyrer paa Børnehjemmet i Holmdrup, overtog han Ledelsen af Pige-gymnastikken i Gravvænge og ledede denne i en lang Aarrække.

Hans havde et sikkert, praktisk Blik. Hans Dygtighed blev snart kendt og anerkendt. Den kendtes i Marken og den kendtes paa Dyrskuerne, hvor han klarede sig smukt saavel med Heste som Kvæg. Og kendtes paa de Bygninger han opførte: Ko- og Hestestaldlængen 1902, hvor der tillige i Nordgavlen op til Stuehuset var Sovekammer for Familien i 9 Aar, og ovenpaa Karlekammer i 27 Aar. Den store Svinestald 1910. Stuehuset 1911. Det lille Svinehus til Grisesøer 1914. Villa Bleggaard 1931. 1918 købte han 7 Td. Ld., der laa op til den vestre Længe. Bleggaarden var i sin Tid af ukendte Grunde — og ubegribelige, da der hørte 72 Td. Ld. til Ejendommen — bygget med kun 11 Alen til Skellet mod Vest. Det havde derfor altid været smaat med Udenomsplads til den Side, men Naboen havde ikke tidligere villet sælge. Nu blev denne Mangel afhjulpet, hvad der især fik stor Betydning, da Sønnen, Helge Kristensen, senere fuldførte Gaardens Ombygning.

Delingsfører 1890—1904. Medl. af Best. for Skyttekredsen fra 1897. Fmd. 1908—25. Fmd. f. Gravvænge Friskole 1905—20 og 1931—33. Dommer for Kvæg i S. O. Lf. 1905—15. Medl. af Husdyrbrugsudv. i S. O. Lf. 1915, Fmd. 1918—29. Sogneraadsmidl. 1907—13. Medl. af Best. for Fyns Forsamlingshus 1936. Tillidsmand i Landbosparek. for Fyn 1920—36. Medl. af Tyendeforligskommissionen 1921, Fmd. 1929—36. Medl. af Vejstrup Valgmenigheds Menighedsraad 1924. Fmd. 1928—32. Repræsentant for Forsikringsselskabet Vermund 1926—36.

Maren Kaj havde været paa Vejstrup Højskole 1890 og kom derfra til Bleggaarden, og hun viste sig at være en ualmindelig god og dygtig Pige. Under Moders tunge Sygdom og Søster Kirstines Sygdom og Død udførte Maren en stor, opofrende Gerning af største Betydning for hele Hjemmet. Hun hørte til de stille Kvinder. Faamælt over for Fremmede, som oftest i det daglige. Men bag det tillukkede Ydre bankede et varmt Hjerte. Hun har sin Del i, at Bleggaarden ikke blot blev et søgt Lærested, men ogsaa et Hjem, hvortil de unge i sjælden Grad følte sig knyttet med taknemmelige og stærke Baand. 1916 blev hun angrebet af Lungetuberkulose og kom paa Vejle Fjords Sanatorium i nogle Maaneder. Med sit rolige ligevægtige Sind gennemførte hun baade paa Sanatoriet og bagefter hjemme de stillede Krav til Sygdommens Bekæmpelse og blev atter rask i en lang Aarrække.

Omkring 60 Aars Alderen begyndte Hans at trække paa det ene Ben, det vilde ikke rigtig med frem, saa han maatte til at bruge Stok og det tiltog saa smaat med Aarene. 1931 forpagtede han Gaarden ud til Sønnen Helge, og han og Maren flyttede op i den nybyggede „Villa Bleggaard“. Her nød de i 4 Aar en velfortjent Hvile efter veludført Livsger-

ning, glade ved at se det gro og grønnes saavel i deres ny, som det gamle Hjem. Men Vinteren 1935—36 blev Hans et Par Gange stærkt forkølet, en Lungebetændelse stødte til og medførte Døden den 25. Januar 1936.

Maren klarede sig godt i flere Aar derefter, men saa begyndte den gamle Tuberkulose at bryde op paany. Hun døde 23. Juli 1944 og ligger begravet ved Siden af Hans i Bleggaardens gamle Familiegravelse paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

2 Børn: 1 — 2.



Hanne-Lise.

Helge.

Astrid.

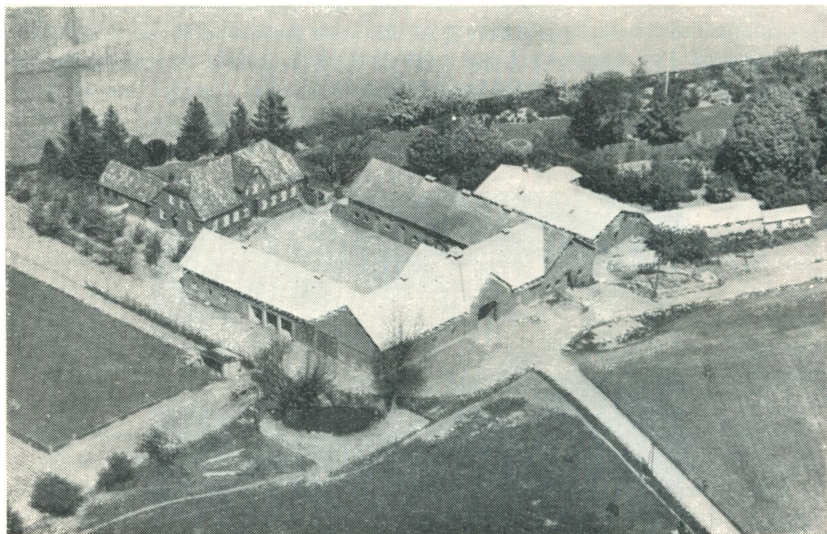
1. HELGE KRISTENSEN, f. 2. Sept. 1898 i „Bleggaarden“. Skolegang: Gravvænge Friskole, Nørre-Aaby Efterskole 1914—15, Ollerup Højskole 1918—19, Sydsjællands Landbrugsskole 1919—20, Askov Højskole 1923—24. Landvæsenselev hos Forstander Rasmus Jensen, „Vejbjerggaard“, Høng, og Forkarl hos Gdr. Niels Pedersen „Vittenbjerggaard“, Køge. Overtog „Bleggaarden“ i Forpagtning 1931, og 1935 som Ejer. I 1937 byggede Helge en ny Tærskelade samt en Længe mod Vest, og dermed er hele Gaarden ombygget og bestaar af rummelige smukke Bygninger af rød Grundmur og haardt Tag.

Fmd. f. Tyendeforligskommissionen fra 1936. Repræsentant for Forsikringselskabet „Vermund“ fra 1936. Tillidsmand i Landbo-spærek. f. Fyn fra 1936. Medlem af Menighedsraadet for Vejstrup Valgmenighed 1944.

∞ 30. Okt. 1931 til ASTRID RAVN, f. 27. Febr. 1902 i Egum Skole, Datter af Lærer J. J. Ravn, f. 11. Jan. 1860, og Hustru Johanne Nielsen, f. 29. Nov. 1862, død 27. Nov. 1930. Skolegang: Folkeskolen, Forstander Begtrup, Frederiksborg Højskole, Vinteren 1920—21, Direktør Vang-Lauridsen, Vejen, Vinteren 1921—22, Askov Højskole Vinteren 1923—24.

1 Barn: a.

- a. HANNE-LISE RAVN KRISTENSEN, f. 2. Aug. 1937. Skolegang. Gravvænge Friskole 1945, Svendborg Statsgymnasium fra 1949.



„Bleggaarden“ 1940.



Margrethe.

2. MARGRETHE KRISTENSEN, f. 12. Okt. 1903 i Bleggaarden. — Gravvænge Friskole, Ollerup Gymnastikhøjskole Sommeren 1924, Askov Højskole 1926—27. Ved Husræsen paa Askov Forsøgsstation, Gdr. Knud Pedersen, Højvang, Munkebo, Gdr. Henrik Ravn, Dons ved Kolding, Økonomie paa Sydsjællands Landbrugsskole 1929—32, do. paa Korinth Landbrugsskole 1933—43. — Margrethe boede hos sine Forældre i „Villa Bleggaard“ og plejede dem under Sygdom.

Ved Moderens Død overtog Margrethe Villaaen, der fra 1. Nov. 1947 er lejet ud, medens Margrethe er Husbestyrerinde hos Frø- og Frugtavlser Troelsen, Guldagergaard, Skelshør.



Ellen Andersen.

Torvald Kristensen.

D. JENS TORVALD KRISTENSEN, f. 4. Juli 1870 paa Bleggaar-
gaarden.

∞ 21. Marts 1902 i Dover Kirke til ELLEN MARIE ANDERSEN, f. i Ry 19. Jan. 1879, Datter af Gdr. Jørgen Andersen, f. i Tørring 17. Aug. 1835, d. 20. Dec. 1910, og Hustru Marie Kristensen, f. 12. Marts 1835, d. 26. April 1896.

Torvald var som lille i flere Henseender noget for sig, mere ejendommeligt end sine Søskende. Det er derfor ham, jeg husker bedst eller kan de fleste Historier eller Begivenheder om fra den Tid. — Han var kraftig bygget og havde en stærk Stemme og kunde synge godt, længe før han kunde tale rent. Men han kunde ogsaa raabe højt og havde opøvet en Mellemtung mellem at græde og raabe, som blev kaldt at skræme og svarede for saa vidt til sit Navn, som det var en stærk ubehagelig Lyd, der, naar den kom overraskende, nok kunde skræmme. For saa at stoppe Munden paa ham, fik han vel nok somme Tider sin Vilje mere end godt var, og det forstod han at benytte sig af. Saaledes sagde han en Dag til sin yngre Broder Harald: „Du skal bare skræme, lille Harald, saa faar du det nok!“ Han var stærk af sin Alder, og det satte han en Ære i. Han og en jævnaldrende Nabodreng var kun smaa, da de begyndte at prøve Kræfter, og den ene søgte stadig at overgaa den anden, snart paa den ene, snart paa den anden Maade. De havde begge store Hoveder, og en Dag gjaldt det, hvem af dem, der havde det største Hoved. „Ja,“ siger saa han, der havde det mindste, „har du det største Hoved, saa har jeg den tykkeste Mave.“

Da Søster Kirstine skulde komme til Verden, fik Torvald 8 Dages Ferie hos sin Moster Anne paa Hjelmkilde. „Hvorfor var du den eneste, der skulde saa langt bort?“ spurgte hun. „Det var saadan, at jeg er den værste,“ oplyste han troskyldigt. — Hvor stærk og kraftig han end var, saa var han bange for at falde og slaa sig. Helt til han blev saa stor, at han selv kunde klæde sig paa, var han bange for at staa alene paa en Stol, mens de klædte ham paa. „Uh, jeg falder ned, jeg falder!“ skreg han, hvis de et Øjeblik gik fra ham. Og da han var 5 Aar, turde han ikke slaa en Kolbøtte eller faa Hovedet nedad. En Dag blev dette dog hans Fader for meget. Han tog Drengen og satte ham paa Hovedet og trillede ham rundt den ene Kolbøtte efter den anden, mens Torvald skreg, som gjaldt det Livet. Det var den første og eneste Gang, Fader optraadte som Gymnastiklærer, men Resultatet var udmærket. Da Torvald havde sundet sig lidt og opdagede, at han endnu var levende, og at det altsaa virkelig kunde lade sig gøre at slaa Kolbøtter og komme fra det med Livet, blev han saa glad og lykkelig og begyndte selv at slaa Kolbøtter. Ja, fra den Dag blev han Gymnast med Liv og Sjæl! Da han nogen Tid efter begyndte at gaa i Skole, og han den første Dag efter sin egen Mening havde siddet længe nok ved Bordet, rejste han sig uden at sige et Ord og gik op paa Enden af Bordet — der var to lange, brede Borde i Forlængelse af hinanden — og gav sig ganske rolig til at slaa Kolbøtter langs ad begge Borde, mens de andre Børn syntes, det var dog for galt. Men Lars Hansen, der var en klog, men ikke helt almindelig Pædagog, tog det for det, det jo ogsaa var: Barnets sunde Trang til Bevægelse, en Protest mod for megen Stillesiddens. Torvald fik Lov at fortsætte med sine Kolbøtter et Stykke Tid, til han blev mere skolevant og selv holdt op dermed.

Han elskede Dyr; han kunde sidde i Timevis paa en Malkeskammel og se paa Køerne og Kalvene, der kunde vi finde ham, naar vi ikke kunde finde ham andre Steder.

Vi fire ældste Brødre kunde synge og havde en Harmonika til fælles Brug. Den brugte vi slet ikke saa daarligt ved Høstgilder og Skyttegilder; men Torvald var langt den bedste baade til at synge og spille. Han havde en ualmindelig smuk Sangstemme, og sit følsomme Sind kunde han give Udtryk for gennem den tarvelige Harmonika. Han kunde sikkert nok have blevet „noget ved Musikken“, havde vidst ogsaa inderst inde en ubevidst Længsel efter at have faaet lært at spille; men det var der ikke Tid og Raad til, derfor maatte Længselen nøjes med Harmonikaen.

Da han var 14 Aar og jeg 19, lavede jeg et „Føl“, d. v. s. Midterpartiet af en Træhest med Bomme og 4 Klodser i Stedet for Ben. Dette „Føl“ var beregnet til Øvelser som Højdesving og mange Balanceøvelser paa Armene. Jeg lagde for med disse Øvelser og andre Hjemmeøvelser som Smidighedsøvelser, Trapetzøvelser m. fl. Men hver Gang jeg havde naaet at lære noget nyt, sagde Torvald med fast og afgjort

Stemme: „Det kan jeg ogsaa!“ Og han helmede heller ikke, før han naaede det og i visse Kraftøvelser overgik sin Læremester.

1893 og 94 var han paa Delingsførerkursus i Ryslinge hos K. A. Knudsen. Her blev han udtaget som „levende Muskelbillede“ i Anatomitimen til Forevisning af Musklernes Plads og deres Virksomhed under de forskellige Øvelser, og Knudsen erklærede, at han havde aldrig set saa veludviklede, tydelige Muskler.

Men havde Torvald stærke, haarde Muskler, saa havde han et blødt og følsomt Sind; han kunde glæde sig og le som et Barn, men han kunde ogsaa tabe Humøret under Modgang. Han fulgte efter sin Konfirmation sine ældre Brødres Skala: Røgter, Andenkarl, Forkarl, Elev paa Vejstrup Højskole og derefter Soldat. Han var Feltkonstabel 1891—92 og laa paa samme Kaserne eller Barak paa Amager Fælled, hvor jeg 5 Aar forud havde været Trænkonstabel. Det var i Provisorieaarene, hvor Hær og Folk saa med onde Øjne paa hinanden, og under disse Forhold blev „Tonen i Hæren“ og vist navnlig i Artilleriet alt andet end god. Det var en kold Omgang at komme hjemmefra og fra Højskolen og blive vænnet til den Raahed og Brutalitæt, som da mødte os. Jeg havde, som omtalt i „Minder“, langt fra følt mig vel under disse Forhold, men tabte dog ikke Modet; men det gjorde Torvald. Han kunde med sine gode Kræfter og store Dygtighed som Gymnast let klare Tjenesten, men hele „Aanden“ var ham saa afgjort imod, at Soldatertiden var ham en Lidelse. — Ganske modsat var Forholdet paa Vejstrup Højskole og ligeledes, da han 1894—95 kom paa Dalum Landbrugsskole. Her trivedes han, her følte han sig hjemme og kunde ret udfolde sine Evner. Jørgen Pedersen, Forstanderen, sagde bagefter til mig: „Nu har vi haft fire Brødre som Elever og Gymnastiklærere, de har været gode alle, men jeg synes næsten, de er bleven bedre og bedre.“

Fra Soldatertiden kom Torvald hjem som Forkarl, og efter et Delingsførerkursus 93 kom han til Hejls ved Kolding som Forkarl hos Gdr. Kr. Hansen, Broder til H. P. Hanssen, Nørremølle, hvor han tillige ledede Kredens Gymnastik. Efter Dalumopholdet var han Forkarl hos Sukkerroeforpagter M. P. Damgaard, Kærby, Marslev. Derefter Bestyrer af Landbruget paa Holmdrup Børnehjem og Delingsfører i Gravvænge, til han 1. April 1900 overtog Vormark Vandmølle med Bageri og Landbrug, 65 Td. Ld., som Forpagter. Det havde i hans Formands Tid været en Underskudsforretning, og blev det ogsaa for Torvald og hans Eftermand; men Torvald havde kun forpagtet paa 1 Aar, saa han slap med et mindre Tab, der blev mere end rigeligt opvejset derved, at han blandt de kvindelige Gymnaster, som han ledede, fandt og vandt sin tilkommende Hustru, Ellen Marie Andersen.

Saa var det at finde Hjemmet, hvor de skulde bo. Det blev Brogaard paa Lammefjorden, der blev købt Efteraaret 1901 og kort efter overtaget; der var 40 Td. Ld. Lammefjordsjord. I Marts næste Aar stod deres Bryllup i Ellens Hjem i Ry. Og nu begyndte de to unge,

raske, glade Mennesker et arbejdsomt, dygtigt og sparsommeligt, Nybyggerliv, kan man næsten kalde det. Bygningerne var kun lige til det nødtørftigste: et lille, lavt Stuehus og en Staldlænge; Besætningen ikke stor, men Køerne, som Torvald selv passede, viste sig bedre end ventet. Lammefjorden var endnu den Gang et Problem, som langt fra var afklaret; den kunde give stort Udbytte, og den kunde slaa fejl. Torvald satte ind med Asparges, Lammefjordens Styrke, og forsøgte sig frem med Frøavl og med Vinterbyg i Stedet for almindelig Byg, der i kolde Forsomre kunde slaa fejl, o. s. v.

Ellen satte ind med Fjerkræ i større Stil: Høns, Ænder, Gæs, Kalkuner, og forstod som faa at faa det til at gaa. — Ved fælles Flid og god Økonomi gik det „rundt“ og fremad. 1903 blev der bygget en Kornlade, 1912 blev tilkøbt 20 Td. Ld. a 500 Kr., 1914 en Svinestald og 1923 et stort, smukt Stuehus. Længe forud var der anlagt og tilplantet en Have. Den havde krævet et mægtigt Arbejde. Arealet, hvor den skulde være for at passe sammen med det kommende ny Stuehus, var ukultiveret død, fugtig Lerjord. Her maatte drænes og paaføres mange Hundrede Læs Sand og god Jord. Det var Torvalds Trang til Skønhed og Hygge, der trods al Travlhed her havde givet sig Udslag. Inde i Stuerne havde den samme Trang hos Ellen givet sig Udslag i en Række Kunstbroderier, som blev sat i Ramme og pyntede Væggene i det ny Stuehus. Dem havde hun gennem Aarene syet i sin knappe Fritid, ofte til langt ud paa Natten; men i det lille, gamle Stuehus var der ikke Plads paa Væggene, Broderierne maatte lægges i Skuffer og Skabe, og da disse var fyldte, maatte der jo bygges.

De sluttede sig til Vallekilde Valgmenighed og kom ligeledes jævnlig til Møder paa Højskolen. Derimod savnede de en Friskole. Denne fik de oprettet, da den ældste af Børnene, Marie, skulde i Skole. Her gik Torvald foran, ligesom Forældrene gjorde, da Gravvænge Friskole blev oprettet. — Men under al sin travle og vellykkede Virksomhed beholdt han stadig en stærk og inderlig Længsel efter Barndomshjemmet og Hjemegnen. I mange Aar regnede man med, at han en Gang skulde flytte til Fyn. Men han groede alligevel fastere til Brogaard, end han vidste af. Det opdagede han, da hans Søn Tage 1936 overtog Gaarden i Forpagtning, og han selv og Ellen flyttede op i en Villa, de havde købt i Faarevejle By. Her boede de i 6 Aar, men slog ikke rigtig Rod; dertil havde de, ene to som de var, og som Ellen ønskede det, for meget at gøre i den store Villa og den store Frugtplantage. Her kunde det knibe med Kræfterne og Humøret; det havde det begyndt med de senere Aar, før de flyttede; Torvalds ene Haand havde saaledes begyndt at ryste og denne Rysten tiltog stærkt. Det lykkedes dog at faa ham med i det danske 100-Mands Veteranhold, der deltog i Lingiaden i Stockholm 1939.

Ellen døde 13. Sept. 1942 efter kort Tids Sygdom. — Torvald solgte saa Villaen og flyttede tilbage til Brogaard. Her følte han sig hjemme

og var taknemlig for den kærlige Omsorg han mødte hos sin Søn og Svigerdatter. Han døde 15. Febr. 1945 og blev begravet ved Siden af Ellen paa Vallekilde Valgmenigheds Kirkegaard.

Tillidshverv:

Delingsfører i Faarevejle 1902—04, Fmd. for Faarevejle Friskolekreds 1908—20, Medl. af Best. for Kontrollf. 1906—30, for Lammefjordens Lodsejerlag 1916—39, for Odsherreds Landbof. 1920—30, Dommer for Kvæg i samme 1920—30, Vurderingsmand til Ejendoms-skyld 1928—42.

3 Børn: 1 — 3.

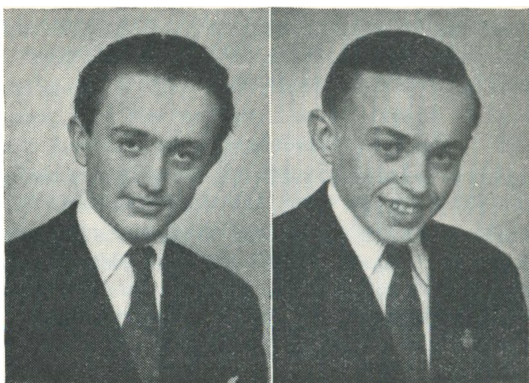


Marie.

Aage.

1. MARIE KRISTENSEN, f. 14. Dec. 1902 i „Brogaard“, Faarevejle. Faarevejle Friskole, Faarevejle Efterskole, Vinteren 1923—24 Askov Højskole. Lært Husholdning hos Overlæge Strandgaard, Boserup Sanatorium 1. Nov. 1920—1. Nov. 1921, Dr. Isager, Ry, 1. Maj—1. Nov. 24, Kontorchef Hjelm, Charlottenlund, 1. Nov. 1925—1. Aug. 1926, Skaarup Husholdningsskole 1. Sept.—1. Okt. 1928, i Holland hos en Familie i Haag 1. Maj 1929—1. Maj 1930. ∞ 24. Okt. 1931 i Vallekilde til AAGE RAVN, f. 23. Febr. 1900 i Egum, Ullerup Sogn ved Fredericia, Søn af Lærer J. J. Ravn, f. 11. Jan. 1860, d. 12. April 1946, og Hustru Johanne Nielsen, f. 29. Nov. 1861, d. 27. Nov. 1930. Nysproglig Student 1920, Filosofikum 1921, Handelsskoleeksamen fra Niels Brock 1921, Canada 1924—26, 1928 ansat som Korrespondent hos M. Seest Maskinfabrik A/S, Aarhus, Bogholder sammesteds 1930, Prokurist 1940, Direktør 1944, Medlem af Bestyrelsen 1949. Adr.: Heibergsgade 25², Aarhus.

2 Børn: a — b.



Jørgen.

Erik.

a. ERIK RAVN, f. 2. Aug. 1934 i Aarhus.

b. JØRGEN RAVN, f. 24. Aug. 1935 i Aarhus.



Arne.

Ellen.

Astrid.

Jens.

2. ASTRID KRISTENSEN, f. 13. April 1905 paa „Brogaard“, Faarevejle. Skolegang: Faarevejle Friskole, Nr. Aaby Efterskole 1921—22, Askov Højskole 1925—26. Huslig Uddannelse: „Bakkegaard“, Sperrestrup, Ølstykke, 1 Aar, 1924—25, og hos Pastor Nørgaard, Vejstrup, 1 Aar, 1927—28.

~ 18. Juli 1930 i Vallekilde Valgmenighedskirke til Gdr. JENS ØSTER, „Østergaard“, Sandby. Tillidshverv: Bestyrelsesmedlem i Gislinge Husholdningsforening, Kundby Venstreforening, Sygeplejeforening m. fl.

Jens Øster er født paa „Kraghøjgaard“ pr. Jellinge, men opvok-

set paa Samsø, Søn af Gdr. Lars Jacob, Øster, nu „Højgaard“, Torup, Samsø, født 7. Febr. 1872 i Vesterløkken, Samsø, og Hustru Ansine Jensen, født 9. Juli 1876 i Kolby, Samsø, død 10. Sept. 1949. Skolegang: Besser Kommuneskole, Egaa Efterskole 1921—22, Vallekilde Højskole 1924—25, Vestsjællands Landbrugsskole 1928—29. Praktisk Uddannelse: „Sortemosegaard“, Hornslet, 1 Aar, 1922—23, „Brogaard“, Faarevejle, Sommeren 1925, „Hjelmkilde“, Skaarup, 1 Aar, 1926—27 og Sommeren 1929 hos J. Nordgaard, Asnæs. 1. Juli 1930 overtoges „Østergaard“ i Sandby ved Holbæk, Areal 25 ha. Deltaget i Landboforeningens Helmarksbedømmelse, flere Gange som Nr. 1 og tildelt Foreningens Vandrepokal. Medlem af Holbæ: Amts Landboforenings Bestyrelse, Ungdomsudvalg og Planteavlsudvalg. Formand for Kundby Andelsmejeri. Vurderingsmand for Østifternes Brandforsikring. Bestyrelsesmedlem i Vallekilde Valgmenighed, Sandby Brugsforening samt flere mindre Tilidshverv.

2 Børn: a — b.

- a. ARNE ØSTER, f. 12. Juli 1933. Skolegang: Sandby, Mellem-skoleeksamen 1948 fra Svinninge Realskole, Student 1951 fra Stenhus Gymnasium, Holbæk.
- b. ELLEN ØSTER, f. 13. Juli 1937. Skolegang: Kundby Kom-muneskole, Sandby.



Birthe. Vibeke. Torben. Helmuth. Tage.

3. TAGE KRISTENSEN, f. 27. Sept. 1908 paa Brogaard, Faarevejle. Faarevejle Friskole 1915—1920. Asnæs Kost- og Realskole 1920—1924. Konfirmeret i Korskirken i Vallekilde. Landvæsenselev hos Hans Kristensen, Bleggaarden, 1926 .Ollerup Gymnastikhøjskole Vinteren 1926—27. Forkarl paa Vejgaard ved Roskilde Vinteren 1929. Værnepligt ved Livgarden 1929—1930. Elev paa Tune Land-

boskole 1930—31. Ladefoged paa Røde-Vejrmøllegaard ved Glostrup 1931—32.

~ 7. Dec. 1935 til ELSE VIBEKE JENSEN, f. 28. Febr. 1914 i Faarevejle, Datter af Proprietær Marius Jensen, Faarevejlegaard, f. 24. Maj 1887 og Hustru Bertha (født Christensen), f. 19. Febr. 1890. Overtog Brogaard i Forpagtning i 1936 og som Ejer 1939. Areal 62 Td. Land Ejendom plus Forpagtning 14 Td. Land. Har udvidet Ladebygning samt gennemdrænet Marken efter Lammefjordens sidste Søsækning i 1945. Delingsfører i Asnæs 1927—28. Medlem af Bestyrelsen for Holbæk Amts Garderforening, Danmarks Aspergesavlerforening, Foreningen for svære Halvblodsheste for Odsherred, Odsherreds Brandkasse og Faarevejle Forsamlingshus.

3 Børn: a — c.

- a. TORBEN BROGAARD KRISTENSEN, f. 29. Maj 1936.
- b. BIRTHE TOVE BROGAARD KRISTENSEN, f. 12. Maj 1939.
- c. HELMUTH BROGAARD KRISTENSEN, f. 10. Maj 1944.

- E. HARALD KRISTENSEN, født i Bleggaarden 20. Febr. 1873, død 15. Jan. 1895.

Harald havde ikke saa lidt af „Paaskeblodet“, han var tør og vittig, kunde tage Folk lige „paa Kornet“ og gengive det uimodstaelig komisk. — Om Efteraaret 1894 blev han slaaet af en Hest, fik flere Tænder slaaet ud og laa med Hjernerystelse en Tid. Den følgende Vinter kom han dog paa Vejstrup Højskole; men kort efter Nytaar fik han stærke Hovedsmerter og kom paa Svendborg Sygehus, hvor han et Par Dage efter døde af Hjernebetændelse. Han ligger begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard som den første i Bleggaardens Familiegravsted.

- F. KIRSTINE KRISTENSEN, født i Bleggaarden 7. April 1875, død 24. Okt. 1896.

Hun var eneste Pige mellem seks Brødre, men hævdede sig som en rask og glad Pige og dygtig Gymnast. Men i 17 Aars Alderen fik hun Blegspot, hvad der mærkelig nok i de Dage var meget almindeligt hos unge Piger. De var hverken rigtig raske eller rigtig syge, men trætte og matte. Og i denne Periode, hvor Organismen var mindre modstandsdygtig, havde hun foruden sin syge Moder tillige sin ældste Broder, Peder, at passe. Han havde Tuberkulose, havde været paa Frederiks Hospital i København og var derefter i sit gamle Hjem nogle Maaneder. Her er hun nok blevet smittet. Aaret efter var hun paa Vejstrup Højskole, men Sygdommen tog Overhand og 1896 døde hun i sit Hjem. Hun blev begravet ved Siden af Harald paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.



Trine Rønde.

Aage Kristensen.

- G. AAGE KRISTENSEN, f. 23. Marts 1881 paa Bleggaarden. ∞5. Febr. 1913 i St. Pouls Kirke i Aarhus til TRINE RØNDE, f. 27. Marts 1884, Datter af Gdr. og Sogneraadstormand Niels Rønde og Hustru Kirstine Andersen, Tved Sogn, Mols.

Aage er den syvende og sidste af Børnene i Bleggaarden, 6 Aar yngre end den næst yngste, Kirstine. Han er saaledes lidt af et „Enebarn“, havde ikke som de 6 ældre, mere jævnaldrende Søskende samme Lejlighed som disse til at lege eller slaas og dermed opdrage hverandre. Men han var en køn og god lille Dreng, som snart blev stor nok til, at hans Søskende gerne vilde lege med og tage sig af ham. Navnlig var Harald, der havde en Del af det lune „Paaskeblod“, god til at fortælle Historier, ogsaa selvavede, som Aage tidlig var stærkt interesseret i. — Et Minde fra den Tid: Hans Bror Vilhelm, som i 1886 var Trænkonstabel og Korporalselev, kom i Juleferien hjem og havde som Julegave til Aage medbragt en lille Sabel, lignende sin egen lange Ryttersabel, men med lakeret Livgehæng og „forgylt“ Fæste som en Officerssabel. Den blev gemt under Juletræet, og da dette var plukket, siger Mor til Aage: „Se efter, om der ikke skulde være noget under Træet!“ Aage lægger sig, kravler rundt, finder og haler Sabelen frem, rejser sig og staar et Øjeblik ganske stille uden at sige et Ord, men med straalende, glade Barneøjne. — Det var to lykkelige Brødre og „Soldater“ med hver sin fine Sabel paa, der en Dag senere gik op til Morbror Nielsens i Møllegaarden.

Som sine Brødre maatte Aage ogsaa efter sin Konfirmation gaa

Turen igennem som Røgter og Andenkarl hjemme; men da han havde stor Lyst til at kende de sønderjyske Forhold, fik han 1. Nov. 1898 Plads hos Gdr. Jørgen From i Fjelstrup, der var en god dansksindet Mand, meget virksom i Danskhedens Tjeneste. — Det var imidlertid i Køllertiden, saa allerede 9. Febr. 1899 blev Aage tillige med tre af sine Medtjenere, der ogsaa var danske Undersaatter, udvist med 24 Timers Varsel, fordi deres Husbond havde været til Møde i „Frej“, Sønderjydernes Forsamlingshus i Kristiansfeldt. — Aage vidste allerede før den Tid, at han vilde paa Seminarium; men han skulde først begynde paa Forberedelsen dertil efter Sommerferien 1899, derfor tog han i 4 Mdr. Plads hos Forp. Damgaard, i Fraugde-Kærby, hvor han bl. a. lærte at køre med Stude og fik derved sin Taalmodighed opøvet.

Efter et Aars Forberedelse hjemme i Gravvænge Friskole hos Brøndsted, der var en ualmindelig dygtig Lærer, som Aage satte overmaade højt, blev han optaget paa Silkeborg Seminarium 1900, hvor han tog første Del af Lærereksamen 1902 med fint Resultat. Men alligevel følte han sig for „grøn“ til snart at blive Lærer. Han rejste derfor i Vinteren 1902—03 til Vallekilde Højskole, hvor han, foruden at overvære Foredragene og deltage i Gymnastikken, som han — efter den Tids Forhold — var særdeles dygtig til, fik Tid til at læse en Del Historie og Litteratur og spille Violin. — Om Efteraaret 1903 rejste han saa atter til S. S., hvorfra han blev dimitteret 1904. — Allerede et halvt Aar før Eksamen havde Forstander Vinther skaffet ham Plads paa Bramminge Efterskole hos Forstander Brande, som var en meget flink Mand, dygtig Lærer og Foredragsholder, og Aage befandt sig udmærket der, og det var Bestemmelsen, at han skulde blive der ogsaa næste Aar; men i Sommerferien 1905 kom der Henvendelse fra Langtved Friskolekreds, Flødstrup Sogn paa Fyn, til Forst. Vinther om at anbefale dem en Lærer, og Vinther henviste da til Aage Kristensen, der ogsaa — efter megen Betænkning — tog Pladsen. Her virkede han i seks Aar, de første tre som Enelærer i en gammel Skole; men 1908 blev der bygget en ny, smuk Skole i Kissendrup, ca. 2 km fra den gamle, og antaget en Lærerinde, og man begyndte saa tillige at holde Efterskole om Vinteren. — Baade Forældre-kredsen og Børnene var særdeles flinke og skoleinteresserede, og Aage befandt sig ogsaa godt der. Men Arbejdet var stort; thi foruden at arbejde i Børne- og Efterskole holdt han ogsaa Aftenskole for de unge og Gymnastik med baade Karle, Piger og Mænd og ledede Skydeundervisningen i Flødstrup Skyttekreds om Søndagen; i tre Aar var han tillige Regnskabsfører for Flødstrup-Ullerslev Kommune. — Alt dette blev for meget for ham i Længden, og da der 1911 kom Tilbud fra Forst. Vinther om en Lærerplads ved hans Seminarium, søgte Aage Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole for at uddanne sig til denne Gerning. Desværre fik han kort forinden daarlig Mave og Nerver, fik sin Blindtarm fjernet, og var i det hele taget saa

sløj, at han ikke kunde læse saaledes paa Aarskursuset, at han turde paatage sig Gerningen som Seminarielærer.

Derfor søgte han nu Embede i Folkeskolen, var tre Mdr. Vikar i Egens Skole paa Mols og blev 1. Febr. 1913 kaldet til Førstelærer og Kirkesanger i Tryggelev paa Sydlangeland. 5. Febr. 1913 blev Aage gift med Trine Rønde, Mols. Hun havde nogle Aar været Lærerinde, bl. a. to Aar i Langtved Friskole.

Foruden det daglige Skolearbejde holdt Aage Aftenskole for baade unge og ældre; især var det fornøjeligt for ham at undervise et Hold Mænd — mest Husmænd og Haandværkere — i Regning. De blev i Tryggelev i syv Aar og befandt sig godt paa den skønne Ø. Men da Embedet i Hesselager 1920 blev ledigt, søgte og fik Aage det og kom saaledes til sin Hjemegn og til at bo nær sin Familie.

I Hesselager var de i 23 lykkelige Aar. Der var nok at tage fat paa. Store, overfyldte Klasser i Skolen, et stort Distrikt at være Kirkesanger og Kirkebylærer i, et stort Hus og en stor, forsømt Have at faa ordnet. Men der blev dog Tid til at holde Aftenskole for de unge hver Vinter, og det var for Aage en stor Glæde at se sine gl. Elever komme der Aar efter Aar. — Megen Fornøjelse havde han ogsaa af et Mandskor, som han var Dirigent for i 12 Aar, og som viste stor Taknemmelighed for det Arbejde, han der øvede. — Kneb det imellem med at holde ud til det hele, var hans Kone glad for at tage et Nap med, da Skolearbejdet altid interesserede hende meget. Iøvrigt var hun stærkt optaget af at opdrage deres seks Børn og paa bedste Maade opfylde de store Krav, der stilles til en Lærerkone.

I 1943 tog Aage Kr. Afsked med sin Skolegerning. Han havde da gennemgaaet et Par mindre Operationer; men efter den Tid vilde hans Kræfter ikke slaa til, og 1. April flyttede han og hans Kone til Skaarup.

Mange gode Minder tog de med fra Hesselager og ogsaa mange smukke Gaver, som de i Aarenes Løb havde modtaget af Elever, Skolekreds og Kommune, bl. a. fik de som Afskedsgave et meget smukt Kaffe- og Theservice af Sølv.

I Skaarup fik de ogsaa gode Venner foruden Aages Familie, der boede i Nærheden; men Aages Helbred var stadig ikke godt, og han maatte prøve mange Hospitals- og Rekreationsophold, saa det blev en ret streng Tid for ham og Trine. Dog bedredes det efterhaanden meget, og 1948 flyttede de til Holte i det smukke Nordsjælland for at være nærmere ved deres Børn, hvoraf de fem bor i eller i Nærheden af København.

Som Supplement til sin Uddannelse har Aage Kr. deltaget i en Del Feriekursus: To Kursus i Dansk i København, fire Gange i Dansk Friskoleforenings Kursus og fire Gange i Dansk Skoleforenings Kursus.

I Aarenes Løb har han en Tid været i Best. for Flødstrup Skyttekreds, Fmd. for Humble Skyttekreds, i Best. for Humble Ungdoms-

og Foredragsf., Medlem af Hesselager Menighedsraad, Fmd. for Hess. Foredragsf., Fmd. for Hess. Grænsef. og i Best. for Grænsef. for Sydfyn, Fmd. for Høstblomstsalget i Gudme Herred m. m. — 1930 modtog han det Benzon Gersdorffske Legat som Anerkendelse for sin Lærergerning.

6 Børn: a — f.



Frida.

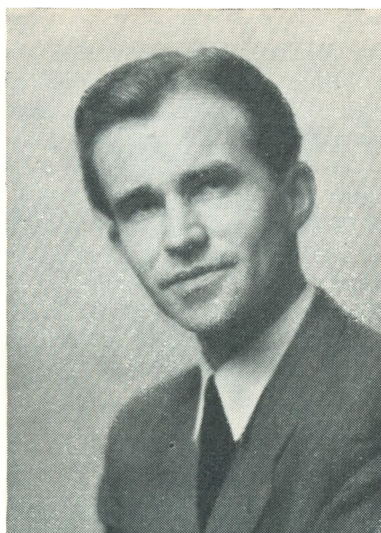


Johannes.

1. JOHANNES RØNDE KRISTENSEN, f. 31. Dec. 1913 i Tryggelev Skole. Hesselager Skole. Præliminæreksamen fra Haahrs Skole i Svendborg 1929, Studentereksamen fra Odense Katedralskole 1932. Filosofikum 1933. Læste til cand. mag. 1932—34, men afbrød saa dette Studium for at følge sin Lyst til Magi. Fra 1934 har han været Tryllekunstner og optraadt under Navnet Spinoza baade her i Landet og i Udlandet.
 ∞ 31. Okt. 1945 til FRIDA LINNEMEYER, Datter af Ingeniør Linnemeyer og Hustru, Hannover. Hendes Forældre og hendes Søkende blev alle dræbt ved Bombesprængning under Krigen.
2. RASMUS HELGE RØNDE KRISTENSEN, f. 25. Nov. 1917 i Tryggelev Skole. — Hesselager Skole. Gartnerelev i fem Aar. Vilvorde Havebrugsskole 1937—38. Infanterist i Odense 1938. Seks Mdr.s Studieophold i England 1939. Havebrugskandidat fra Landbohøjskolen i København 1942. Konsulent ved det jyske Havesel-

skab 1943—47. — 1946 fem Mdr.s Studieophold i England. Fra 1. Juli 1947 ansat som Virolog ved Statens plantepatologiske Forsøg i Lyngby. 1947 og 48 Studierejser i England, Skotland og Holland. Fra Foraaret 1948 Medlem af Best. for Foreningen af danske Havebrugskandidater. Fra August 1948 Sekretær i Fællesudvalget for Fremavl og Sundhedskontrol af Haveplanter. 1949 konstitueret som videnskabelig Konsulent ved Statens Plantetilsyn og Plantesundhedsraad. — I Sommeren 1950 fik han Stipendium fra Landbohøjskolen og Carlsbergfonden til et Aars Studieophold i Cambridge i England.

Forfatter til Lærebogen: „Sygdomme og Skadedyr“ og en Række Artikler til Dag- og Fagblade i Danmark og Norge.



Helge.

~ 25. Aug. 1951 i Hellerup Kirke til LIS KJÆRBY HERUM, f. 8. Okt. 1928, Datter af Manufakturhandler Ingvard Herum og Hustru Erika, f. Kjærby-Hansen, Hellerup.



Gudrun og Henning.

3. GUDRUN RØNDE KRISTENSEN, f. 3. Maj 1919 i Tryggelev Skole. Hesselager Skole. Ved Husvæsen 1933—34. Præliminær-

eksamen fra Haahrs Skole 1936. Dimitteret fra Skaarup Seminarium 1940. Lærerindevikar i Aarhus 1940—41 og i Vejstrup og Hesselager 1941—42. Kommunalærerinde i København fra 1942.

∞ 6. Aug. 1943 i Skaarup Kirke til Kommune­lærer HENNING KRISTIANSEN, f. 15. April 1918 i Stødov Skole, Helgenæs, Søn af Lærer Kristen Kristiansen og Hustru Ane Margrethe Pedersen. — Lærereksamen fra Skaarup 1940. Vikar i Helsingør 1940—42, Elev paa Statens Gymnastikinstitut 1942—43, ansat ved Københavns Skolevæsen 1943.

1 Barn: a.

a. KARSTEN KRISTIANSEN, f. 28. Dec. 1946.



Karsten.



Arne.

4. ARNE RØNDE KRISTENSEN, f. 28. Febr. 1921 i Hesselager Skole. Hesselager Skole, Præliminæreksamen fra Haahrs Skole 1937. Adgangseksamen til polyteknisk Læreanstalt 1938 for at blive Maskiningeniør. — Samtidig med Studiet hertil maatte Arne for en stor Del tjene til sit Ophold paa forskellig Maade, saasom Tegnarbejde paa Københavns Raadhus og paa D. D. P. A., endvidere ved at leje to 5-Værelses Lejligheder paa Vesterbrogade til Udlejning i Enkeltværelser, ved Fabrikation af Bæverbure m. m.

Cand. polyt. 1946, nu — 1950 — Direktør for Tegnefilmsaktieselskabet Ring—Rønde Kristensen, Vedbæk.

5. ESTER RØNDE KRISTENSEN, f. 13. Jan. 1923 i Hesselager Skole. Hesselager Skole. Ved Husgerning. Assistent paa Hess. Kommune­kontor 1939. Udd. i Sprog, Korrespondenteksamen i København 1941. Ansat som Korrespondent i Min. f. off. Arb., senere i Wahl-Asmundsens Annoncebureau og paa Handelshøjskolen i København. Studentereksamen 1945.

∞ i Birkerød Kirke 19. Aug. 1945 til Civilingeniør ERIC SUHR, f. 1. Juli 1920, Søn af Salgsleder August Suhr og Hustru Olga



Arne og Ester.



Eric.

Nielsen, København. — Eric Suhr blev ansat i Firmaet F. L. Smidt 1946 ved Cementfabr. i Aalborg, forflyttet 1947 til Brasilien som Leder af nyoprettede Cementfabrikker.

1 Barn: a.

a. ARNE SUHR, f. 15. Maj 1950 i Sao Paulo.

6. INGRID RØNDE KRISTENSEN, f. 7. Nov. 1925 i Hesselager Skole. Hesselager Skole. Præliminæreksamen fra Haahrs Skole 1942. La-



Gunner og Ingrid.

boratorieassistent paa Svendborg Havremølle 1942—43. Dmitteret fra Skaarup Seminarium 1947. Vikar og Kommunalærerinde i København fra 1947.

∞ i Hesselager Kirke 24. Marts 1948 til Lærer GUNNER HANSEN, f. 27. Sept. 1923 i Tranderup, Ærø, Søn af Gdr. H. P. Hansen og Hustru Johanne Pedersen. — Lærereksamen fra Skaarup 1947, Soldat i Odense 1947—48. Vikar og Kommunalærer paa Frederiksberg fra 1. Okt. 1948.



Anne Petersen, f. 21. Maj 1843, d. 10. Nov. 1915. *Hans Jensen Kromann,* f. 5. Jan. 1842, d. 25. Aug. 1917.

Gift 22. Marts 1867.

Da Anne Petersen og hendes Bror Niels blev gift med to Søskende, Hans og Ane Jensen Kromann, hvis Fader var Jens Hansen, Hjelmkilde og senere Bjørnemose, kan det for en Del i Slægten være af Interesse at faa oplyst lidt om Jens Hansens og Hjelmkildes Historie, og vi vil derfor lade Anne og Hans Jensen Kromanns Datter Marie fortælle lidt herom:

I Vejstrup ved den gamle Kirke boede Farfadere Farfader. Han hed Jens Hansen og hans Søn Hans Jensen, f. 11. Marts 1766. Han tjente i 7 Aar paa Bjørnemose og samtidig tjente her hans senere Kone Maren Rasmussen fra Vejstrup. Hun var lille, men fast og stærk og kunde som Bryggerspige paa Bjørnemose bære 12 Skæpper Rugmel paa sin Ryg. Han var Tækkemand om Sommeren og om Vinteren gik han i 7 Aar til Bjørnemose og tærskede med Plejl. De boede ogsaa i Vejstrup og drev samtidig lidt Krohandel, hvorfor han blev kaldt Hans Kromann. De havde 3 Sønner, hvoraf den ældste døde som lille, medens de to yngste, Rasmus og Jens Hansen, f. 4. Dec. 1815, fulgtes sammen i Livet. Da Rasmus var 10 Aar fik han Mæslinger, og de ødelagde hans

Øjne. Hans Fader, der efter de Tider var en velhavende Mand, rejste til København med ham for at faa Øjnene underkastet en Operation; men det blev en lang og besværlig Rejse med Sejlskib og Istransport. Den varede i 4 Døgn, og da de kom til København, havde han helt mistet den Smule Syn han havde. I København blev de, til han fik Øjnene lægt, men han var blind Resten af sit Liv. Alligevel blev han til stor Glæde og Velsignelse for mange. Foruden at have en mere end almindelig klar Forstand, havde han en fin lagttagelsesevne og var meget musikalsk. Han spillede Violin med stor Dygtighed; Noderne kunde han jo ikke se, men saa læste hans Broders Børn dem højt for ham og derefter spillede han og lærte dem mange kønne Sange. Han lærte dem at lave mange nyttige Husgenstande i Træ, f. Eks. Gærkranse, hvoraf enkelte endnu opbevares paa Egnen. Han døde 1869 paa Bjørnemose 62 Aar gl. efter at have levet et stærkt og vaagent Liv. Og tvivlsomt er det vel, om hans Broder, Jens Hansen, kunde have gaaet saa støt og sikkert fremad, hvis han ikke ved Siden havde haft sin blinde Broder, der gav ham mangt et betydningsfuldt Raad, som ogsaa, omend gennem Kamp, dog altid blev fulgt. Der var paa Bunden et godt Forhold mellem Brødrene; men i det daglige Liv kom det ikke altid frem, og der var tidt Kamp om rene Ubetydeligheder, men det glemtes hurtigt igen. — Rasmus var 7 Aar ældre end Jens Hansen. — Særpræget for Jens er især Handlekraft og Energi og stor praktisk Dygtighed, hvad hele hans Liv viser. Men der er dog to Ting, som har bidraget til, at det er gaaet saa ustandseligt fremad for ham. Først at han havde Lykken med sig og Velsignelse over sin Gerning, og saa, at han levede i en Opgangstid baade økonomisk og aandelig. — Da Jens Hansen var 13 Aar døde hans Fader. Hans Moder flyttede Huset ud paa Marken efter at deres Hus i Vejstrup var brændt og her gik vi Børn forbi med Ærefrygt, idet vi tænkte paa, at det havde Farfader været med at bygge og plantet Bøgehækken, som han selv havde fortalt os. — Efter at være konfirmeret hos Baggesen i Oure gik han til Tiselholt paa Teglværket. Da han var 20 Aar døde hans Moder, og Brødrene solgte Huset og flyttede til Vejstrup til deres Moster Johanne, som de arvede og overtog hendes Bopæl. Der kom Maren Larsdatter, kaldet „gamle Maren Larse“, til dem i 1838, og hun

fulgte dem til hun døde paa Bjørnemose. 1½ Aar efter solgte de Gaarden i Vejstrup og flyttede ud paa Aaby Mark til Hjelmkilde. 30. Maj 1840 blev Jens Hansen gift med Maren Mortensdatter fra Oureløkkegaard, f. 31. Maj 1814, og Datter af Morten Markussen, f. 1. Dec. 1782. De tog nu fat med at mærgle og rydde og 1845—49 blev Gaarden bygget om som den staar i 1950. — Paa den Tid kom der en stærk religiøs Strømning gennem Lægprædikant Johan Nielsen, Skaarupøre, og der blev i deres Hus holdt mange store Forsamlinger, som de omfattede med stor Varme og Inderlighed. Fra den Tid stammer, som de selv sagde, deres kristelige Opvækkelse, som i Begyndelsen gik i pietetisk Retning, der ikke tillod Musik og Dans eller Arbejde om Søndagen. Den blinde Farbroder hængte „Violen“, som han kaldte den, bort, for det var Djævelens Værk. Men efterhaanden forandredes den kristelige Retning og blev mildere, ikke saa dømmende og streng, under Paavirkning af Birkedal i Ryslinge og Brandt i Ollerup, som ogsaa kom hos dem for at holde Forsamlinger. Saa tog Farbroderen atter Violinen og spillede sine Sange, hvorved han bragte saa megen Glæde til Hjemmet. Ja, et rigt aandeligt Liv havde de sammen, men stadig talte de med stor Varme om den første Vækkelses Tid, hvor der raadede saa megen indbyrdes Kærlighed og hvor der kunde ofres og gives, som vi nu ingen Anelse har om. — Og som det gik fremad aandeligt, saaledes ogsaa i materiel Henseende. Nabogaarden blev købt og her var Maren „Larse“ Husholderske i 14 Aar. Da den ældste Søn, Hans, blev gift 1867 og bosat paa Hjelmkilde, blev Helleskov solgt til Hans Andersen, tidligere Rødbjerggaard, Vejstrup, der var gift med Jens Hansens Svigerinde Gertrud.

Bjørnemose blev købt og hertil flyttede nu Jens Hansen med Hustru og de fire yngste Børn:

2. Martin, f. 6. Juni 1845, ∞ 1. Juni 1883 til Signe Ottesen, Staulund, bosat Bjørnemose.
3. Maren, f. 24. Juli 1848, ∞ 8. Juni 1883 til Peder Thomsen, Aaby, bosat Vester Hæsingø.
4. Ane, f. 28. Dec. 1851, ∞ 24. Juni 1881 til Niels Pedersen, Gravvænge, bosat Gravvænge.
5. Hanne, f. 20. Maj 1856, ∞ 27. Okt. 1885 til Slagter Skræp, Albjerg, bosat Albjerg.

Farbroderen fulgte ogsaa med til Bjørnemose; men han be-
fandt sig ikke godt i de nye Forhold og vilde tilbage til sit gamle
Hjem, men under et Besøg paa Bjørnemose blev han syg og døde
der 1869. — Jens Hansen døde paa Bjørnemose 30. Juni 1903. —
Maren Mortensdatter døde 3. April 1900. De ligger begge be-
gravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.

Marie Kromann har til sine 3 Drenges Konfirmation givet dem
hver en Bog med Minder fra Barndom og Optegnelser om Slæg-
ten. Om sine Forældre skriver hun her:

„Din Mormoder, Anne Kromann, lignede i sit Ydre noget sin Moder,
Johanne Margrethe. Dog havde hun ikke hendes milde gæstfrie Væsen,
men hun var et meget praktisk og dygtigt Menneske med en klar For-
stand, god Hukommelse og en livlig Fremstillingsevne og i sine sidste
Aar lænket til Stol og Seng blev hun en elsket Fortæller af Bibelhistorie
for I Børn. Noget legemlig syg har hun altid været og i mange Aar meget
syg af Leddegigt. Din Morfader, Hans Jensen Kromann, var en god og
kærlig Dreng, der sang og spillede Violin. Da han var konfirmeret vilde
hans Fader, at han skulde være Skolelærer og han kom derfor paa Skaa-
rup Seminarium i 2 Aar. Men Skolelærer vilde han ikke være. Derimod
havde han stor Lyst til at blive Dyrlæge, men det maatte han paa ingen
Maade, thi at blive Dyrlæge stod den Gang ikke i høj Kurs. Han havde
sikkert egnet sig udmærket dertil og i mange Aar ydede han Dyrlæge-
hjælp baade i sin egen Besætning og i Omegnen og blev ofte kaldt op
om Natten af Naboen til en syg Ko eller Hest. Han elskede Naturen og
kendte Navn paa Blomster og Fugle. Han havde paa Seminariet haft den
landskendte Botaniker Rostrup til Lærer og blev en af dennes kæreste
Elever og Venner. Derfra stammer ogsaa hans tidlige Interesse for Frø-
avl og han havde en fin Samling af Græsser og Frø paa Landmandsforsam-
lingen i Svendborg 1878, hvortof han fik Broncemedaille. Da han kom fra
Seminariet tog han til Bejrholm i Vester Skerninge, hvor han i 2 Aar
var halvt Huslærer og halv Landvæsenselev. Her oplevede han et rigt Ung-
domsliv, idet han kom i Forbindelse med Digteren Mads Hansen, med
hvem han sluttede et inderligt Venskab for Livet. Han var et godt og
kærligt Menneske som I Børn elskede overalt, men ikke saa kraftig og
personlig som Mormoder. De har i Livet udfyldt hinanden saa godt som
nogen og paa deres gamle Dage passede han utrættelig ved Nat og ved
Dag syge Mormoder. Han var stærk af Helbred og en arbejdsom Natur,
men han var født med en skæv Fod, som gjorde hans Gang noget tung.“

Da Anne Petersen og Hans Jensen Kromann i 1867 blev gift
overtog de Gaarden Hjelmkilde. — Anne Kromann var den fødte
Landmandskone, en alsidig Begavelse, der ikke blot var en over-
maade dygtig Husmoder, men fulgte Arbejdet i Stald og Mark

med større Indsigt og Forstaaelse, end de fleste Landmænd lægger for Dagen. Og hun kunde faa Arbejdet til at skride. Hendes Piger baade frygtede og højagtede hende. De lærte hurtigt, at hun havde et skarpt og sikkert Øje, og om det skulde være en skarp Tunge, der i faa rammende Ord kunde give en Reprimande paa en saadan Maade, at de stiltiende stak den i Lommen i Erkendelse af, at det var retfærdigt og givet for at gavne. At hun var en udpræget Personlighed er hendes Navn som gift Kone et interessant Vidnesbyrd om. — Det var i de Dage en fast Regel, at naar en Pige blev gift beholdt hun sit Fornavn, men fik som Efternavn sin Mands Navn i Ejefald. Saaledes i Gravvænge: Marie Rasmus Kristensens. I Brudager Maren Hans Jensens. Undtagelser var meget faa og Vilh. Kristensen mindes saaledes fra sin Barndom kun 5 Tilfælde: Johanne Margrethe (dennes Slægtsgrens Stammoder), Mette Marie, der oprettede Holmdrup Børnehjem, Sofie Lund, gift med Forst. Jens Lund, Vejstrup, Signe Petersen, gift med Valgmenighedens første Præst Rasmus Petersen og Anne Kromann, Hjelmkilde. — Samtiden var sig næppe denne Forskel i Konernes Navne bevidst — den kom af sig selv —, laa i Luften omkring vedkommende Personer. Denne Forskel turde være en Følge af og Udtryk for den Tids store Forskel mellem Konens og Mandens sociale Stilling. Konen skulde være sin Mand „underdanig“, havde ikke Stemmeret eller Valgbarhed eller Ret til at være medbestemmende ved Køb og Salg af Ejendom. Der krævedes under saa ulige Forhold en særlig Dygtighed og Karakterstyrke for at en Kone kunde hævde sin Selvstændighed og menneskelig Ligeret jævnside med Mandens.

Nogle Aar efter at de havde overtaget Hjelmkilde blev en Nabo-gaard delt mellem Hans Jensen Kromann og Hans Madsen, Lindelygaard, hvorved Arealet af Hjelmkilde kom op paa 60 Tdr. Land. Markerne forbedredes og Engene mod Vejstrup Aa planeredes og Overrislingskanal gravedes. Paa Markerne fandtes talrige Oldsager, der med stor Interesse opbevaredes i et dertil indrettet Skab, saaledes at der nu paa Hjelmkilde findes et Slags Museum med Oldsager, Biller og Sommerfugle og her opbevares ogsaa de talrige Sølv- og Broncemedailleer, som er Bevis paa godt og dygtigt Arbejde udført paa Hjelmkilde. Foruden at drive Frøavl slog Hans Jensen ind paa Mejeribrug i større Stil end den

Gang brugtes. De fik flere og bedre Køer, købte Kalve fra gode Besætninger og trak langt med Køer til Bedækning ved gode Tyre, saaledes en Gang til Faarevejle paa Langeland til en Tyr, der havde faaet Kongepræmie ved Landmandsforsamlingen i København 1888. Grundlagde 1888 en Familiestambog, der gaar tilbage til en 1. Præmietyr paa Krogenlund, født i Angelen 1862. Foruden at behandle deres egen Mælk købte de Mælk fra nogle Nabo-gaarde og da Centrifugen kom frem, købte de en saadan til Hestekraft. Anne Kromann uddannede sig omhyggeligt i Smør- og Oste-lavning. Særlig Betydning for hende fik et Ophold 1875 hos den landskendte Hanne Nielsen, Havartigaard, Holte. De fik mange tilrejsende Elever baade mandlige og kvindelige. Der kom en Række Aar med Udstillinger af Smør og Ost med Præmier og Ærespræmier, en Gang første Præmie ved en Verdensudstilling i Hamborg.

1878 blev Anne og Hans Kromann af Svendborg Amts land-økonomiske Selskab tilkendt Ærespræmie, et Sølvkaffestel, med Indskrift: F o r f r e m a d s k r i d e n d e A g e r b r u g.

Det var Anne, der selv med egne Hænder i en længere Aar-række lavede Smørret og de forskellige Slags Oste, bl. a. Myse-ost, Ejdammerost, Rygeost, og da Helbredet ikke slog til, tog hun en dygtig Elev til Hjælp. Men det var Hans, der solgte Varerne. Hver Lørdag Morgen Aaret rundt kørte han til Torvs i Svendborg med Ugens Smør og Ost, om Sommeren tillige med Kurve fulde af Aarstidens Frugt: Kirsebær, Stikkelsbær, Ribs, Solbær, Æbler og Pærer fra den tæt tilplantede, velholdte Have. Og med sine første Klasses Varer, sit lyse Smil og venlige, vindende Væsen var Hans Kromann en søgt, affholdt Sælger, der let fik udsolgt til Dagens Toppriser.

Men under Travlheden med det materielle blev det aandelige ikke glemt. De gav deres Børn Hjemmeundervisning til omkring 12 Aars Alderen og havde gode Forudsætninger herfor. De var velbegavede og aandelig vaagne; Faderen havde som foran nævnt været paa Seminariet og Huslærer, Moderen havde i Brudager Skole af aandelig Føde kun faaet, hvad Udenadslæsning i Balles Lærebog og Kattékismus kunde give hende, men med sin gode Hukommelse var hun ikke, som saa mange ellers, blevet bitter paa Balle, men havde opbevaret mangt et Skriftsted, som hun

senere blev taknemlig for. Og som voksen havde hun været paa Kolds Skole. De var trofaste Deltagere i Aabnings- og Efteraarsmøder paa Vejstrup Højskole og hørte til Vejstrup Valgmenighed, som de havde været med at danne. Havde de en Søndag ikke været i Kirke, blev der i Hjemmet oplæst en Prædiken og sunget nogle Salmer.

Deres Datter Marie har en Gang i et Brev skrevet om sine Forældre: „Fra min Moder mindes jeg et Ord, som hun tit har sagt, og som jeg under hendes sidste strenge Aar kunde trøste hende med. Det var, hvad Præsten havde sagt til hende ved hendes Konfirmation: „Vær tro indtil Døden, og du skal arve Livets Krone“. Det er Ord, jeg ønsker maa gaa i Arv til Slægten. Og fra min Fader, er det bedste, jeg mindes, det lille Vers: „Hele Verden ej opvejer, hvad vi tror, og hvad vi ved: Himmerig paa Jord vi ejer i vor Frelsers Kærlighed.“ Det var hans Yndlingsvers, og et Udtryk for hans tillidsfulde Barnetro.“

Det er et ualmindeligt stort og dygtigt Arbejde, de to har udført, navnlig i Betragtning af, at Anne ikke var legemlig stærk. Det var hendes Energi og Viljestyrke, der kunde overvinde Vanskelighederne. Men ved 60 Aars Alderen maatte hun lægge op, Gigten blev hende omsider for stærk. — Og saa blev de indmeldt i Andelsmejeriet.

De sidste Aar kunde Anne kun gaa ved Hjælp af Krykker, og det kostede store Anstrengelser og Smerter at komme op og komme i Gang. Men hun gav ikke tabt, saa længe Kræfterne slog til, hun havde erfaret, at gav hun efter og blev liggende eller sad helt stille hen, blev Gigten saa meget værre.

1907 forpagtede de Gaarden ud til deres Svigersøn og Datter, men blev boende i egen Lejlighed, kærligt og omsorgsfuldt plejet til det sidste af Datteren, og medens Anne var syg, fik Hans Jensen Kromann endnu nogle Aar, hvor han ret kunde faa Tid til at følge sin Kærlighed til Naturen, idet han passede den store Have, der nu blev udvidet med Dam og Stenhøj med mange sjældne Planter, og Børnebørnene fik i ham en god Læremester i Botanik.

De ligger begravede paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard. Deres Gravsten er en smuk Natursten, som Hans i sine unge Dage sammen med sin Broder Martin har trukket op fra Aaen i Engen og bestemt til at blive hans Gravsten.

ANNE OG HANS JENSEN KROMANNS EFTERKOMMERE

2 Børn: A — B.



Karen Hansen.

Jens Kromann.

- A. JENS KROMANN, f. 13. Jan. 1868 paa Hjelmkilde.
∞ 1894 til KAREN HANSEN, f. 7. Jan. 1875 i Sundbylille,
Datter af Skræddermester Chr. Hansen, f. 20. Febr. 1844, d.
paa Snoghøj 24. Okt. 1925 og Hustru Kirstine Petersen, f.
1. Jan. 1846, d. 4. Aug. 1895.

Som sin Søster Marie fik han den første Skoleundervisning i Hjemmet af Forældrene. — Et Par Smaatræk fra Barnetiden.

Jens var saa ked af Bogen, at han sagde til sin Mor, at han aldrig vilde læse mere, naar han en Gang fik det lært.

Da de to Søkende var omkring 6 og 4 Aar fik de Lov at gaa alene til Bjørnemose paa Besøg hos Bedsteforældre, Farbror og de tre Fastre. De vidste Vejen, men for at være helt sikre, spurgte de om Vej flere Steder. Mor fulgte efter dem et Stykke, og da hun saa, de gik ind for at spørge om Vej detførste Sted, de kom til, og Manden fulgte dem ud og pegede i den rigtige Retning, gik hun rolig hjem. Vejen blev lille Marie for lang, der var jo en Mil for de smaa Ben. Da de naaede Bjørnemoses Marker, satte hun sig i Grøften og erklærede afgjort, at hun ikke kunde gaa et Skridt længere. Alle Op-

muntringer, Overtalelser og Skænd var forgæves. Da følte Jens sit store Ansvar og tilbød at bære hende paa Ryggen det sidste Stykke. Og saa bar Jens hende afsted, indtil hun fra sit høje Stade kunde se Gaarden, saa var Marie ikke træt mere, men kunde gaa rask det lille Stykke, der var igen. Paa Bjørnemose fik de en Modtagelse, der opvejede alle Anstrengelser. Bedstefar sagde, at de havde bevist, at de nok skulde blive til noget. Bjørnemose var i det hele taget et Eventyrland for Børnene; der var Kærlighed og aabne Arme over det hele. — General Hegermann Lindenkrone, der boede i en Fløj af Gaarden i 18 Aar, var jo noget helt ud over det almindelige for de to smaa Bønderbørn. Jens gik paa Loftet og prøvede Generalens Hjelm fra 64, det var overmaade spændende, og det skulde jo gaa stille til. For at komme paa Talefod med Børnene, trillede Generalinden en Appelsin fra Vinduet ud paa Græsplænen og man nærmede sig forsigtigt. Stadsen med Kong Christian 9.s Besøg hos Generalens overværede Børnene paa Afstand, det var en stor Oplevelse.

Da Aaby Friskole blev oprettet 1879 gik Jens en Tid i denne Skole. Hans bedste Tid levedes ellers „under Banken“, naar Kørerne gik løse. Dernede løb Aaen med Foreller og Laks, der var Skoven med al sin Skønhed, et mystisk Stengærde med Snoge, Staalorme og Firben i mange Farver, der var Plads og frit Spil for Fantasien.

Man trængte efterhaanden til en ekstra Omgang i Lærdommen og blev, sammen med sin 2 Aar ældre Kammerat, Nøjsomheds Jens, sendt til Galtrup Efterskole paa Mors, vistnok den første Efterskole i Danmark, oprettet af Højskolens Forstander, Povlsen Dahl, der en Tid havde været Kolds Medhjælper. I 15—16 Aars Alderen var han et Aarstid i Gravvænge hos sin Morbror Niels Pedersen, hvor han fik et fint Jagtgevær i Løn. Senere var han en Vinter paa Vejstrup Højskole og en Vinter paa Sorø. Soldat i Nyborg og ellers hjemme. For at faa Besætningen forbedret gik han f. Eks. til Svendborg med en af de bedste Køer, sejlede til Rudkøbing, trak derfra til Faarevejle, hvor der stod en Kongepræmietyr. Bedækningsprisen var en Sum af 10 Kr. Natten tilbragtes hos en Bekendt i Simmerbølle, og Turen gik hjemad paa samme Maade, det var en Spadseretur paa 4½ Mil. 1890 rejste han til Amerika et Par Aar, hvor han oplevede og saa mange af Amerikas Seværdigheder fra Stillehavet til Niagara. Efter Hjemkomsten tog han fat med friske Kræfter og fik flere Forbedringer indført. 1894 giftede Jens sig med Karen Hansen. Hendes Hjem i Sundbylille havde nær Forbindelse med Hjørlunde Højskole i Morten Pontoppidans Tid, hvor der hørte Friskole til Højskolen. 1895 tog Jens Kromann Plads som Bestyrer paa Snoghøjgaard, der ejedes af Kaptajn Christmas, indtil han 1899 købte 10 Tdr. Land fra Gaarden. Det var daarlig Jord og Prisen var derefter, 350 Kr. pr. Td. Et Par Naboer gik forbi en Dag og talte højt om, at de unge Folk vel nok vilde bestille noget, men de kunde ikke faa Føde paa

de Banker. Paa Ejendommen var der imidlertid gode Betingelser for at dyrke Frugt og Havesager. Et lille Stykke Kratskov og en Kilde med rigelig Vand, der senere kom til at levere Vand til hele Snoghøj.

Fra sin Fars Side havde Jens arvet Interesse og Forstaaelse af Plantens Liv og Vækstbetingelser og fra Moderen alsidig og praktisk Greb paa Tingene og han gik i Gang med Opgaven, der økonomisk ikke saa særlig straalende ud. Der lavedes kunstigt Læ og plantedes Læ, der er saa nødvendig for at faa en Frugtplantage op, særlig for Nøddebuskene, der efterhaanden gav de bedste Indtægter. Bedriften er to Gange blevet udvidet ved Køb af Jord, der grænsede op til Ejendommen og udgør nu 23 Tdr. Land, heraf 12 Td. med Frugt og 6 med storfrugtede Hasselnødder.

Der voksede 3 Søskende op i Nybyggerhjemmet. Det tager Tid, naar et Hjem skal bygges op paa skaldede Skrænter, der skal arbejdes og spares. Børnene maatte tidlig tage fat. De var velbegavede, men Raad til udvidet Undervisning blev der ikke. Til Gengæld gik man ud i Naturens Skole og der var rig Anledning. Hele Snoghøjegnens ejendommelige og mangeartede Skønhed kaldte paa dem. Frihed fra Lørdag Middag til Søndag Aften kan blive en herlig Oplevelse, da sejlede de ikke saa sjældent i deres lille Baad med Proviant og Fiskegrejer ud til „Fænøkalv“ og slog Lejr. Derude paa Øen kunde man vaagne op ved sære Lyde. Pindsvineørnerne sloges, saa det kneb med at falde i Søvn igen o. s. v. o. s. v. I de mange stedsegrønne Træer i Haven hjemme, samledes Sangfuglene og byggede Reder. I den Tid maatte Børnenes Katte indespærres i en staaletraadshegnet Gaard, „Kattegaarden“. Efterhaanden som Tiden gik blev Børnenes Hjælp i det lille Hjem af meget stor Betydning.

Mens Plantagen voksede til, dreves et alsidigt Husdyrbrug, der bragte adskillige Præmier hjem. Der hænger som Minder om den Tid 16 Æres- og 31 Førstepræmier. Produkterne maatte afsættes paa Torvet, der gav de bedste Priser ved direkte Forbindelse med Køberne, og Handelen gik godt. Det er et krævende Arbejde at køre til Torvs Sommer og Vinter, men man maatte bøje sig for Nødvendigheden.

Kunstgødning kendtes ikke i de første Aar, saa der blev hentet Naturgødning i Fredericia en Mil borte, Slagterhusgødning, som blev blandet med Hestegødning; det købtes billigt, 2 Kr. pr. stort Læs. Der voksede paa de saa upaaagtede Skrænter en frodig Plantage op, der vakte saa megen Opmærksomhed, at mange Foreninger kom for at se og lære. Ja, endog Landbohøjskolens Lærere og Elever mødte op. Lidt efter lidt blev der bygget Drivhuse, hvor der dyrkedes Tomater og Agurker, som om Efteraaret afløstes af Blomster, Chrysantemum og Levkøjer m. m. Jens Kromann arbejdede med at forædle en Stamme Tomater, som lykkedes godt og blev solgt til gode Priser. — Beboerne i Erritsø Sogn tager ikke videre gæstfrit imod den Fremmede, naar det gælder deres Foreningsliv og offentlige Anlig-

gender, ellers var de meget imødekommende. Jens kom dog efter Aars Forløb baade i Sogneraadet, i Bestyrelsen for Landboforeningen og Kvægavlsforeningen og var altid med ude at indkøbe Foreningstyre. Karen deltog i Menighedsraadet og var i mange Aar i Børneforsorgen.

Den 6 Td. Land store Dam, der ligger ved Ejendommen, var lejet i 12 Aar til Ferskvandsfiskeri, Karper og Suder. Naar der skulde fiskes blev Vandstanden sænket, saa Fiskene samlede sig i en Rende, hvorfra de toges op og sorteredes. De smaa sattes ud igen. Karperne paa 4—5 Pund Stk. solgtes hjemme. Suderne gik til Berlin som Portionsfisk og sendtes med Skib levende i Tønder. Disse skulde i Fald det blev stille Vejr rystes af og til for at ilte Vandet, derfor maatte en Mand rejse med. Den Tjans tog Karen en Gang for at nappe en Tur ud over den daglige Trummerum, og det blev en Rejse, der gav Anledning til mange smaa Drillerier. Vejret blev saa uroligt, at Rystningen ordnede sig selv, men samme Vejr var ikke netop egnet til Lysttur. Det var haardt nok, men dog kun en Overgang. Fra Dagene i Hovedstaden hentede man Stof til Underholdning langt frem i Tiden.

1923 blev Jens Kromann tilkendt Det kgl. danske Landhusholdnings-selskabs store Sølvbæger. I den Anledning afholdt Landboforeningen en Festlighed i Fredericia, hvor Bægeret blev overrakt af Forpagter Schroll, der udtalte, at det ikke var nok at fremvise et smukt Landbrug, hvis ikke Udbyttet var godt, men at han med Sandhed kunde sige, at Gartner Kromann og Frue i fuldt Maal havde opfyldt de stillede Fordringer. De havde skabt et Landbohjem, der var værd at se og tage lære af, og jeg skal særlig fremhæve den sjældne Renhedstilstand. Landboforeningens Formand udtalte bl. a.: Det er mig kært at bringe Dem, Kromann og Frue, Foreningens hjerteligste Lykønskning. Jeg ved, at alle Foreningens Medlemmer uden Undtagelse staar bag ved. Vi er stolte og glade ved at have Eder i vor Midte. De har vist andre, hvad der kan naas ved Flid og Sparsommelighed. Sognefoged Thuesen, Taulov: Vi er samlet her for at hædre Ægteparret Kromann. Jeg kan ikke tænke mig et mere afholdt Ægtepar, det er en Fryd for Øjet at gæste deres Hjem. Man gaar aldrig forgæves, naar man søger at høste Nytte af deres Erfaringer.

Da Snoghøj Gymnastikhøjskole blev oprettet kom der en livlig Forbindelse mellem Skolen og Kromann, der ved Lejlighed kunde give et praktisk Raad og til Gengæld hente smukke Indtryk og gode Tanker fra Skolen.

1940 afstod Jens og Karen Ejendommen til den yngste Søn Hans og købte en Villa ved Bæltet tæt ved Lillebæltbroen. Tyskerne havde Hovedkvarter paa Gymnastikhøjskolen, og det første, de gjorde her-nede, var at lægge Flagstangen ned for at hindre Signalisering, og der gik stadig Vagt tæt ind til Huset. Om Vinteren i ondt Vejr søgte Vagten Ly i et lille Havehus og stod ofte paa Verandaen for at lytte til Radioen. Der blev lavet Beskyttelsesrum i Kælderen, hvor Naboerne

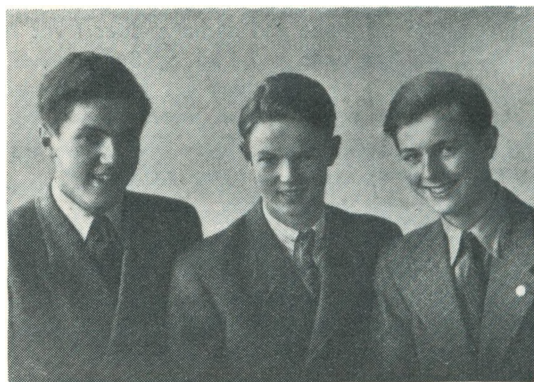
søgte hen i Dækning for de engelske Kugler; det hændte af og til to Gange paa en Nat. Tyskerne blev mere og mere nærgaaende og lavede mange Forhindringer, bl. a. ved at grave hele Løbegrave i Frugtplantagen. Et Par Dage før Kapitulationen maatte Hjemmet forlades og de allernødvendigste Ting flyttedes med til Aages i Sønderkov, hvor man oplevede, at Telefonen ringede om Fred i Danmark. Det var med et taknemmeligt Sind Hjemmet blev taget i Besiddelse igen.

1947 fyldte Jens 80 Aar og der holdtes en Fest, hvor Slægt og Venner var forsamlet. Om Morgenen mødte Højskolens Lærere og Elever og sang Dagen festligt ind. Op ad Dagen kom flere Deputationer. En stor Overraskelse var blevet forsinket, saa først nogen Tid efter mødte Politimesteren, Sogneraadsformanden m. fl. og overrakte Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

3 Børn: 1 — 3.

1. ELLEN KROMANN, f. 24. Jan. 1895. — Erritsø Skole. 3 Aar ved Husvæsen og Havebrug i Hjemmet. 1914—15 paa Hægeland Højskole i Norge. 1916 Erritsø Husholdningsskole. 1917 Husholdningsseminariet „Ankerhus“, Sorø. 1918 Skolekøkkenlærerindeeksamen. ∞ 1921 til Kommunalærer H. FLYGER, Aalborg, f. 11. Juni 1895, Søn af Lærer H. Flyger, Aarestrup, senere Aalborg, f. 25. Aug. 1863, og Hustru Kirstine Ræbild, f. 2. Maj 1868. — Eksamen fra Ranum Seminarium 1919, Soldat 1919—20, siden Lærer ved Aalborg kommunale Skolevæsen, fra 1944 Viceskoleinspektør ved Høbrovejens Skole.

3 Børn: a — c.



Jens Chr. Hans Harald. Niels Jacob.

- a. JENS CHRISTIAN KROMANN FLYGER, Civilingeniør, f. 18. Juli 1923 i Fredericia. Aalborg Kommuneskole, Aalborg Kate-

dralskole (Studentereksamen 1942), Polyteknisk Lærestalt, Bygningsingeniør 1948.

∞ 10. Juli 1949 til DORIS JOHANNE LARSEN, f. i Undløse 31. Juli 1925, Datter af Teglværksejer Niels Frederik Larsen, f. 25. Sept. 1882, og Hustru Bertha Kirstine Pedersen, f. 14. Sept. 1884.

1 Barn:

SUSANNE PERNILLE FLYGER, f. 18. Jan. 1950.

- b. HANS HARALD KROMANN FLYGER, f. 16. Dec. 1927 i Aalborg. Aalborg Kommuneskole, Aalborg Katedralskole (Studentereksamen 1948). Stud. polyt.
- c. NIELS JACOB KROMANN FLYGER, f. 30. Dec. 1929 i Aalborg. Aalborg Kommuneskole, Aalborg Katedralskole (Studentereksamen 1950). Tandlægestuderende.



Anna.

Aage.

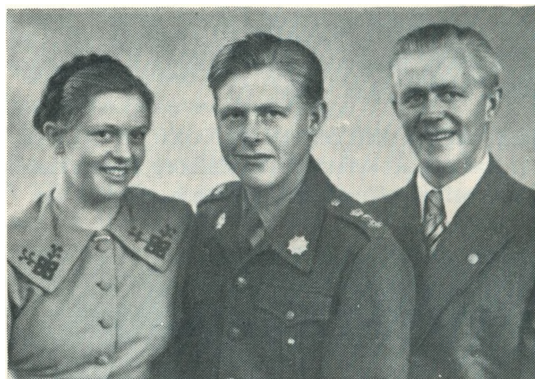
- 2. AAGE KROMANN, f. paa Snoghøj 27. Juli 1897.

∞ til ANNA JENSEN, f. i Kvols 9. Aug. 1900.

Aage var Medhjælper i Gartneriet fra ganske ung og kom paa Vilvorde Havebrugsskole. Efter et Ophold paa et Aar i Norge var han atter hjemme og arbejdede i Gartneriet. Hans Udlængsel drev ham atter ud at rejse, og Turen gik til Brasilien, hvor han bl. a. havde Plads i Kaffeplantagerne, derfra til Argentina med Ophold i 2 Aar. Saa tog han hjem for at holde Bryllup og vendte tilbage til Argentina. Der arbejdede han som Anlægsgartner hos en Rigmand, hvor en stor Park blev anlagt. Derovre blev de to Drenge født. Efter 5 Aars Forløb vendte de hjem til Danmark og købte en forfalden Ejendom paa ca. 10 Tdr. Land, der blev beplantet

med Frugtræer. Efterhaanden købtes nærliggende Jord ind, saa Arealet nu er paa 23 Tdr. Land, der foruden Frugtavlen drives med Planteskole m. m. Ejendommen ligger med Vej igennem til Stranden, hvor der er smukt til alle Tider paa Aaret. Aage og hans Kone har overtaget Torvehandelen fra begge Gartnerier, som fortsætter efter den gamle Tradition i tredje Slægtled.

3 Børn: a — c.



Karen Lisbeth, Ib Thue, Eg Sten.

- a. EG STEN KROMANN, f. i Argentina 20. Maj 1926. Erritsø Skole i 2 Aar, siden i Marchholt Olesens Realskole i Fredericia.
 - b. IB THUE KROMANN, f. i Argentina 10. Sept. 1928. Erritsø Skole i 2 Aar, Realskole i Fredericia.
 - c. KAREN LISBETH KROMANN, f. i Sønderskov 26. Aug. 1935. Erritsø Skole.
3. HANS KROMANN, f. i Snoghøj Skole. Erritsø Skole. Aarslev Havebrugskole.
 ∞ til CECILIE KRISTIANSEN, f. 24. Sept. 1904.

Hans Kromann overtog Ejendommen 1940. Han er en dygtig, virksom, stilfærdig Mand med aaben Haand til Hjælp for alle, der søger hans Bistand. I den tidligere Stadsstue har Hans og hans Kone givet Plads til en lille Friskole, der ledes af Cecilies Søster Heli, og Haven genlyder nu af glade Barnestemmer.

3 Børn: a — c.

- a. IDA KAREN KROMANN, f. i Snoghøj 6. Juni 1933.
- b. JENS EJNER KROMANN, f. i Snoghøj 31. Marts 1936.
- c. HANS THOMAS KROMANN, f. i Snoghøj 30. April 1942.

- B. MAREN *MARIE* MARGRETHE JENSEN KROMANN, f. 23.
Marts 1870 paa Hjelmkilde.
∞ 14. Nov. 1899 til JOHANNES *VILH.* KRISTENSEN, f. 19.
Aug. 1865 i Damgaarden, Orte, Søn af Rasmus Kristensen,
Bleggaarden, f. 10. Nov. 1832, og Hustru Marie Petersen, f.
9. Jan. 1842 i Møllegaarden, Gravvænge.
Omtales under Vilh. Kristensen, Side 33.



- *Karen Petersen,* *J. P. Dons,*
 f. 28. Jan. 1848, d. 16. Aug. 1911. f. 13. Aug. 1848, d. 1. Jan. 1922.
 Gift 15. Juni 1887.
Kristian. *Olav.* *Hjalmar.* *Margrethe.*

Et Træk fra Karens Barndom. Da hendes 3 Aar yngre Bror, Niels, havde faaet sine Forældre til at imødekomme hans utrættelige Bønner om at komme i Vejstrup Friskole, vilde hans Søster Karen ogsaa ud af Brudager Skole, saa hun kunde følges med sin lille Bror den 7 km lange Skolevej. Som sine to ældre Søstre var hun tidlig blevet vænnet til at bruge sine Hænder, og hun havde stor Lyst til Haandarbejde. Det kunde ikke falde hende ind at gaa den lange Vej med ledige Hænder, hun tog sin Strikkestrømpe med og strikkede flittigt baade hen og hjem. Det gjorde hun saa dygtigt, at nogle Husmandskoner, som bedede i Vejgrøften med hver sin Ko, lagde Mærke dertil og interesseret undersøgte, hvor meget Strømpen var vokset fra Morgen til Aften, og roste hende derfor. Den lange Skolevej blev yderligere udnyttet og forkortet derved, at hun genfortalte for sin lille Bror, der aldrig kunde blive træt af at høre Historie, hvad Rasmus Hansen, Friskolelæreren, havde fortalt, eller hvad hun selv havde læst. Hun havde nemlig let ved at lære, og da hun var forud for Skolens andre Børn, fik hun ofte Lov til at anvende de faglige Timer til selv

at læse, f. Eks. Ingemans Romaner og Oehlenslägers Digte. I Hjemmet var hun en kærlig Søster overfor sine mindre Brødre, navnlig overfor den mindste, Hans, der var stille og faamælt; Karen var den, der bedst kunde komme i Snak med ham. Hun vandt begge Brødrenes Fortrolighed fra Barndommen og op gennem Ungdomsaarene.

Sin faglige Uddannelse fik hun i Hjemmet, hvor hun under sin Mors Vejledning deltog i alt Arbejde som hørte Gaarden til i den Tid, Madlavning, Mejeribrug og til Haandarbejdet hørte jo ogsaa Spinden af Uld og Hør, og Forarbejdelsen af Udstyret til de 3 Døtre var et stort Arbejde. Da hendes Søster Ane 1867 blev gift og bosat paa Hjelmkilde, blev Karen eneste hjemmeværende Datter og blev paa den Maade sin Moders Medhjælper i Hjemmet, men tillige delte de Interesser med Hensyn til det folkelige og grundtvigske Liv paa Egnen, ja i hele Landet, og sammen rejste disse to, Moder og Datter, til København for at deltage i de grundtvigske Vennemøder og var ogsaa til Stede ved Grundtvigs Begravelsen 1872. Hun havde været Elev paa Kolds Skole om Sommeren. Begge arbejdede med for Oprettelsen af Gravvænge Friskole, en Sag, der havde baade Johanne Margrethes og Karen hele Hjerte. Ogsaa Skyttesagen tog de Del i og Karen har sikkert sin Andel i, at Skytteforeningen fik Møllegaardens Lade til Øvelser og Marken til Skydebane. Men Moderens Helbred var ikke stærkt, og hun maatte de sidste Aar holde Sengen, trofast plejet af Karen, der forestod Hjemmets Pasning. Johanne Margrethe døde 1879.

Da hendes Bror, Niels, overtog Møllegaarden 1881 og fik sig en ung og dygtig Kone var Karens Gerning i Møllegaarden til Ende. Hun tog da fast Ophold hos sin Søster Marie i Bleggaarden og var de første Aar hver Sommer Haandgerningslærerinde paa Vallekilde Højskole. Om Sommeren 1884—86 var hun i Høve ved Skelskør, hvor den den Gang velkendte Smed, Johannes Vedel, forsøgte at faa en Højskole i Gang for unge Piger — det lykkedes dog ikke. Den øvrige Tid af Aaret boede Karen paa Bleggaarden og gjorde sig nyttig der og andre Steder, havde bl. a. Haandgerning med Smaapigerne i Gravvænge Friskole. — En anden Opgave havde hun ogsaa med at holde Forbindelsen vedlige mellem de forskellige Hjem indenfor den store Familie, der

var udgaaet fra Kohavegaarden i Vejstrup. Hun var ugift og kunde lettere rejse end den, der havde egen Familie at tage Hensyn til. Og hun var villig til at komme, hvor der var Brug for hende. Hun forstod altid at hjælpe og vidste altid hvordan en Sag skulde gribes an. Dygtig var hun til alt Arbejde, men Havearbejde og Haandarbejde var hendes største Lyst, og da især Strikkearbejde, og ved en Udstilling i København af kvindelig Haandarbejde havde hun indleveret et stort Bordtæppe strikket af fint Garn. Bordtæppet vakte en saadan Opmærksomhed, at daværende Dronning Louise købte Tæppet. — Karen var aaben og ligetil af Karakter. Hun fremsatte sine Meninger klart og ofte meget skarpt, men hun trumfede aldrig sin Mening igennem. I Dagliglivet var hun munter og fornøjet, og hendes Venner mindes ofte hendes friske og gode Humør og hendes hjertelige Latter.

I Længden tilfredsstillede en saadan Tilværelse dog ikke Karen, og denne Følelse blev stærkere og stærkere, at hun maatte have noget andet at virke med.

Da der saa 1887 gennem en sønderjysk Pige, der havde tjent i Møllegaarden, blev rettet Opfordring til hende om at overtage en Plads som Husbestyrerinde hos Mejeriejer I. P. Dons, Bovlund, hvis Kone nylig var død fra 5 Børn, den ældste $6\frac{1}{2}$ Aar og den yngste 1 Md., sagde hun ja og overtog Pladsen Nov. 1887. Hun var klar over, at det var en vanskelig og ansvarsfuld Opgave hun gik ind til; men hun følte, at her var 5 moderløse Børn og en sørgende Far, som trængte til Hjælp, og hun var rede til at gøre sit bedste. Det gjorde hun saa godt, at hun snart vandt Børnenes Hjerte og de hendes saa fuldt og helt, som var hun deres egen Mor. Det er da forstaaeligt, at hun samtidig vandt deres Fars Hjerte, og at hun, der ellers hidtil havde uddelt Kurve, gav ham sit Ja. De blev gift 15. Juni 1888.

J. P. Dons var født 13. Aug. 1848 i Hjerting Sogn i Sønderjylland. Som ung var han Landvæsenselev paa forskellige Herregaarde og paa Lumby Landbrugsskole. — Paa den Tid begyndte Prof. Segelske, Landbohøjskolen, et Arbejde for at ophjælpe og forbedre Bøndernes Mejeribrug paa deres Gaarde ved Hjælp af Mejeriassistenter, uddannet 1 og 2 Aar paa forskellige Herregaardsmejerier, og denne Vej gik da J. P. Dons. Efter nogle Aar som Assistent i Sønderjylland blev han 1878 Bestyrer i Nakke paa

et Mejeri under Godset Wedelsborg og han blev da gift med Grethe Müller, ogsaa født i Hjerting Sogn. Efter nogle Aars Forløb flyttede de til Bovlund, hvor Dons købte en lille Gaard og her indrettedes et Mejeri, som han drev for egen Regning, idet han opkøbte Mælken fra Omegnens Gaarde. Her døde hans første Hustru 1886.

Interessen for at gaa fra Fællesmejeri til Andelsmejeri bredte sig i disse Aar stærkt og naaede ogsaa til Bovlund. J. P. Dons var en dygtig Mejerimand, som forstod Tiden og dens Krav, og han og hans Leverandører blev enige om, at de overtog hans Mejeri til en Pris, som begge Parter var veltjente og tilfredse med. Samtidig søgte og fik han Pladsen som Bestyrer paa et nyt Andelsmejeri i Hjølunde 1. Nov. 1888. Her fik saa Dons og Karen deres fremtidige Hjem og en Række gode og lykkelige Aar. De følte sig snart hjemme, saavel indenfor Mejerikredsen som i Valgmenigheden og Friskolen. Et godt Bidrag hertil var dette, at Karens yngste Bror, Hans, 1881 havde bosat sig i Sperrestrup, der hørte til Mejerikredsen. Mangt et Besøg blev aflagt mellem de to samstemte Hjem til gensidig Glæde for Forældre og deres jævnaldrende Børn.

Ingen fremmede, der kom i Hjemmet tænkte sig, at Dons' Børn havde Stedmoder, og alligevel holdt Karen Minderne om Moderen i Hævd overfor Børnene, og Forbindelsen med Moderens Familie holdtes stedse vedlige til stor Glæde for alle Parter. Karen følte sig ogsaa stærkt knyttet til sin Hjemegn og Slægt og førte sin Mand og de 5 Børn sammen med sin store Familie paa Fyn, først og fremmest Møllegaarden, Bleggaarden og Hjelmkilde, men derfra kom de ogsaa i Berøring med den øvrige Del af Familien, saa gennem Aarene fik Børnene en Fornemmelse af, at de hørte med til Slægten. De tre ældste Drengene blev konfirmeret i Vejstrup Valgmenighedskirke og under Konfirmationsforberedelsen boede den ældste paa Møllegaarden og de to yngste paa Hjelmkilde og efter Konfirmationen deltog de i Landbrugsarbejdet paa de to nævnte Gaarde og paa Bleggaarden, indtil de kunde vælge deres egentlige Livsstilling. Datteren Margrethe blev konfirmeret i Hjølunde Valgmenighed.

Karen var først og fremmest en Hjemmets Kvinde; men hun tog ogsaa Del i Sognets Liv, først og fremmest i Friskole og

Valgmenighed, men ogsaa paa andre Omraader. Sammen med Læreren i Kommuneskolen fik hun sat igennem, at Haandgerning blev Undervisningsfag i Hjørlande Skole i mange Aar, før det blev lovbefalet Fag i Landets Kommuneskoler.

I Ægteskabet var der 2 Børn, men den ældste var dødfødt, og den næste levede kun et Døgn og blev døbt Johannes. Dette Dødsfald var særlig strengt for Karen og ligesaa, at den ældste Datter, Johanne, et Par Aar efter døde af Difteritis i 8—9 Aars Alderen.

Karen havde hidtil haft et godt Helbred, men ved 50 Aars Alderen begyndte en Galdestenslidelse at gøre sig gældende og den tiltog, saa hun omsider maatte lade sig indlægge paa Sygehus, hvor man foretog en Operation, men med det Resultat, at hun døde Dagen efter d. 16. Aug. 1911.

Datteren flyttede nu hjem, men Tabet af Karen kunde Dons ikke overvinde. 1913 tog han sin Afsked som Mejeribestyrer og flyttede til Karens Hjemegn paa Fyn, idet han købte en Villa i Vængemosen i Skaarup Sogn. Den lidt afsides Beliggenhed passede dog ikke Dons, og han solgte allerede Villaen Aaret efter, men købte samtidig en anden paa Als, hvortil han flyttede. Dons var en statelig Mand, klog og fornøjelig at være sammen med; han var velset alle Vegne, ikke mindst af de unge. Sønderjyllands Ve og Vel levede han alle Dage stærkt med i. Efter Genforeningen solgte han sit Hus og boede det sidste Aars Tid ved Aabenraa hos Thorvald Vang, som da havde sin Søster Marie til Husbestyrerinde. Efteraaret 1921 blev han syg og døde 1. Jan. 1922.

De ligger begge begravet paa Hjørlande Kirkegaard, hvor ogsaa de to førnævnte Børn ligger.

KAREN OG J. P. DONS' EFTERKOMMERE

5 Børn af første Ægteskab: A — E.

- A. JOHANNE, død som 9-aarig.
- B. HJALMAR DONS, f. 26. Maj 1880 paa Nakke Mejeri. Tysk Børneskole til 1888 og derefter Hjørlande Friskole, Vinding Højskole, Dalum Mejeriskole, Landbrugskandidat 1906 og rejste derpaa til Amerika, hvor han indenfor Mejeribruget vandt et godt Navn. Ugift. Død 1938.
- C. OLAV DONS, f. 7. Juni 1881 i Nakke paa Vestfyn. Olav begyndte sin Skolegang i Bovlund og fortsatte i Hjørlande hos den dygtige Friskolelærerinde Hilda Hansen fra Gravvænge. Hendes og især Modrens grundtvigske Indstilling skyldtes det, at han sammen med sin eet Aar yngre Broder Kristian kom til „Hjelmkilde“ for at gaa til Præst i Valgmenighedskirken.

Efter Konfirmationen kom han i Frederikssund Realskole, tog Præliminæreksamen og kom efter et Aar ved Landbruget hos Hans Christensen i Bleggaarden paa Silkeborg Seminarium. Sin Lærergerning begyndte han ved Vejen Realskole og blev i 1909 ansat ved Odense kommunale Skolevæsen, tog i 1912 Studentereksamen og Aaret efter Filosofikum, fik Timer ved Den fynske Handelsdagsskole, hvis Forstander han blev i 1934. Samme Aar, som han kom til Odense, blev han ∞ til HELGA JOHANSEN, f. 14. Marts 1883, Datter af Landstingsmand Niels Johansen i Ollerup. — Helga, der var en livsfrisk, klog og glad Pige og en enestaaende Moder, forvandt aldrig Sorgen over sin Datter, Karens Død og døde selv Aaret efter den 26. Juni 1950. Hun og Karen er begravet paa Ollerup Kirkegaard.

2 Børn: 1 — 2.

1. KAREN, f. 5. Sept. 1910, d. 22. Jan. 1949 som Massøse ved Vejle Amts Sygehus.
2. NIELS, f. 18. Juni 1918. Han er Læge i København.
∞ til EBBA ROED, Datter af Salgsinspektør Roed, Vejle.

- D. KRISTIAN PEDER MØLLER DONS, f. 19. Juli 1882 i Nakke paa Fyn. Uddannet som Mejerist.

∞ til TORA JOHANSEN, Datter af Landstingsmand Niels Johansen, Ollerup. — Bestyrede i Aarene 1911—15 Mejerivirksomhed for Sølbek og Co. i Kiel. Paa Grund af Krigen ophørte Forretningen og han flyttede til København, hvor han med stor Dygtighed og Handelstalent hurtigt skabte en omfattende Grossistvirksomhed, bl. a. i persiske Tæpper. — Dons var af alle, der kendte ham, afholdt og respekteret for sin fine menneskelige Karakter og fædrelandskærlige Indstilling, der klart kom frem under Besættelsen 1940—45. Han havde i de Aar oprettet en Konservesfabrik i Glostrup, der gik saa godt, at Tyskerne ønskede at aftage hele Produktionen. De bød ham en Overpris, der androg Millioner, men Dons sagde Nej. Og da de truede med at beslaglægge Fabrikken, svarede han: „Ja, det kan jeg ikke hindre, men arbejde for jer, det vil jeg ikke“.

K. P. M. Dons døde 2. Maj 1951 i sit Hjem paa Frederiksberg. Fru Marie Kornbeck skrev da i Fyns Tidende et lille Mindeord om ham med Overskrift „I Kirkens Nærhed“. Her nævnte hun blandt andet det gode Nabolik mellem Dons og Vartov Kirke, som han sidste Aar til Jul i al Stilhed havde skænket en dejlig Tæppeøber. Fru Kornbeck slutter: „Saadan var denne travle Forretningsmand i al sin Færd, sin Godgørelse og i sit Arbejde. Ingen store Fagter eller Talemaader, men med et mildt og godt Smil, som gik til Hjertet. Under Besættelsen blev baade Dons og hans Søn, der var heltemodige Frikæmpere for den danske Sag, taget af Tyskerne. Jeg, der kom meget i deres Hjem, havde da Lejlighed til at beundre hele Familiens Mod og Sjælsstyrke. De var rundne af god dansk Jord. Og Kristian Dons var et anset og værdifuldt Menneske.“

2 Børn: 1 — 2.

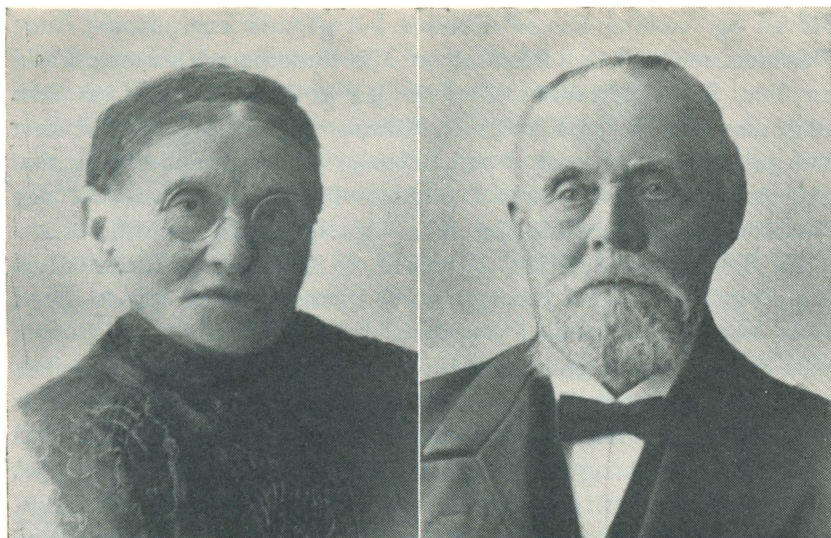
1. ERIK DONS, f. 6. Juli 1913.
2. ANNE MARIE DONS, f. 20. Febr. 1916.
∞ 10. Maj 1940 til Grosserer H. O. ASMUSSEN.

1 Barn.

PEDER MICAL ASMUSSEN, f. 3. Okt. 1943.

- E. MARGRETHE DONS, f. 17. Sept. 1886. — Hjørlande Friskole, Vejstrup Højskole, Ringe Uddannelsesskole for Lærere og Lærerinder i Friskolen, Askov Højskolelærerkursus, Sandbjerg Husholdningsskole.

Fra 1907 Lærerinde i Fri- og Efterskolen. Fra 1925 begyndt Børnehjemsarbejde og fra 1928—49 Leder af Optagelseshjem i Bramminge. Medlem af Menighedsraadet her.



Ane Jensen Kromann,
f. 28. Dec. 1851, d. 2. Dec. 1938.

Niels Pedersen,
f. 13. Febr. 1851, d. 25. Dec. 1944.

Gift 24. Juni 1881.

Da Niels Pedersen var 84 Aar, skrev han en værdifuld Bog om sin Kones og sin egen Slægt med Billeder af alle. Her skrev han meget lidt om sig selv, udførligt kun om Anes og hans Bryllupsdag, men han henviser til, hvad han har skrevet: „Fra min Barn- dom og Ungdom“ i Uhrskovs I. Bind „Friskolefolk“. Det efter- følgende er dels Udpluk herfra, og hvad han ellers har skrevet eller fortalt.

Han skriver: „Jeg fik som Barn mange Rap af min Mor. Det var Datidens Skik, at Klø skulde der til, endog for en lille For- seelse. Men adskillige Gange var der vel Grunde nok til Daskene, jeg fik, da Spilopper laa mig i Kødet. Jeg kan erindre, at jeg som 4 Aars Purk en Dag havde „pudset“ den ene Vindueskarm i Spisestuen, saa Underkanten var blevet rund, dog ikke mere end Karmen kunde bruges, da Snedkeren fik den vendt. Men for- inden havde Mester Erik danset paa mine Rygstykker. Af Far kan jeg kun huske, jeg har faaet Straf to Gange. Den ene Gang var, fordi jeg og 2—3 andre Drengene med Lyst og Held havde mo- ret os med at skyde til Maals efter Æbler paa de høje Træer i

Haven og bagefter kastet Æblerne ind gennem en ituslaet Rude i Svinehuset med det Resultat, at alle Ruderne i Vinduet gik sig en Tur. Sigte og ramme, det var jeg god til, saa det var ikke mig, der slog Ruderne ind, men Kløene, dem fik jeg, da Far kom ind om Aftenen. Mor stod ved Siden af ham og sagde: „Du skal slaa ham i Enden — kun i Enden“. Far var ikke vant til den Haandtering og havde heller ikke Lyst til det.“

En Søndag skulde Niels' Forældre og Søkende til Kirke i Ryslinge og bagefter paa Besøg i Nørre Lyndelse. Niels havde ogsaa faaet Lov at komme med, men han skulde have et Par ny Bukser paa, som Skrædderen havde lovet at komme med. Da han ikke var kommen til den Tid, der skulde køres hjemme fra, kom Niels ikke med. Kort efter kom Skrædderen, og Niels tog Bukserne paa og pilede afsted, og sad nok saa straalende i Vognen, efter den 2½ Mils Travetur, da Forældrene kom ud af Kirken i Ryslinge.

Niels besøgte nu og da sine Fætre i Vejstrup og fik som Regel Lov at blive der om Natten. Efter et saadant Besøg i Kohavegaarden gik han om Morgenens, trods sin Moster Karens Forbud, med sin Fætter til Skole paa Rosagergaard, i Stedet for, som han skulde til Brudager. Den Dag blev en stor Oplevelse for ham. Og han stred derefter tappert for at faa Lov til at gaa i Skole i Vejstrup. Han skriver: „Der var fra Møllegaard til Rosagergaard en Mil at gaa. Det var Efteraar, men hvilket Vaarbrud følte jeg ikke inden i mig ved den store Forandring fra den gamle til den ny Skole. Jeg kan med Sandhed sige, at mit Øre var lyttende og mit Hjerte modtageligt, og hertil kom en stærk Fantasi, saa naar Rasmus Hansen fortalte Bibelhistorie saa jeg altid Menneskene og Stederne for mig. Hver Aften naar jeg kom hjem fortalte jeg Mor det væsentligste af, hvad jeg havde hørt.

Da jeg var fyldt 14 Aar kom jeg til at gaa til Konfirmationsforberedelse hos Brandt i Ollerup, hvortil mine Forældre havde løst Sognebaand. Jeg var glad for at gaa til Præst hos Brandt, trods den 2 Mil lange Vej, dobbelt saa langt som til Skole.“

I 1867 afholdtes i Kværndrup den første Amtsskyttefest. Her blev Niels, 16 Aar gammel, 1. Præmietager og vandt en Riffel. Han var ivrig Skytte. Skydebanen laa dengang ved Stubshoved, en god Mils Vej fra Gravvænge. „Men vi gik gladelig den Vej for at skyde vore 5 Skud hver Søndag, og desuden havde vi Øvel-

ser i March og Eksercits og sprang Buk. Bagefter kom vi ind i Stubshoveds Storstue, hvor Lærer Clausen fra Gudme var mødt med sin Violin og indøvede gode Sange med os.“

Ved Skyttefesten i Lillemølle Aaret efter fik Niels atter 1. Præmie, denne Gang en Sølvske. Og med den i Lommen tog han glad imod Martin Kromanns Indbydelse til at lægge Hjemvejen om ad Bjørnemose. „Lidt stolt var jeg, da jeg viste Ane Skeen og tænkte: Her skal du se, lille Ane, skyde kan jeg da i hvert Fald, for jeg havde allerede den Gang et godt Øje til hende.

Da Lars Hansen blev Friskolelærer i Gravvænge fik vi unge en ypperlig Fører, baade til Gymnastik og Skyttesag. Vi fik Skydebane i Gravvænge og Gymnastikken blev udført i vor Lade. Til Skyttefesterne her blev uddelt Præmier, som til at begynde med mest bestod af Haandarbejder, som Pigerne selv præsterede, smukt syede Bolde, broderede Hosebaand og Livremme. Jeg var engang den lykkelige Vinder af et Par fine Hosebaand, som jeg i mange Aar satte stor Pris paa.“

Da Niels var 17 Aar var han om Vinteren Elev paa Vejstrup Højskole — Skolens første Elevhold. Det blev Begyndelsen til en livsvarig, trofast Tilknytning til Skolen, og med Tiden et personligt Venskab med Forstanderne Jens Lund og Dissing.

Da Niels var 20 Aar skaffede hans Morbror, Niels Hansen, ham Plads hos sin Ven og Kollega fra Landstinget, Niels Rasmussen, Lisbjerg Terp ved Aarhus. Tiden i det Hjem blev en stor Oplevelse for Niels, som han lejlighedsvis, saa længe han levede, talte begejstret om. Her kom han sammen med Niels Rasmussens jævnaldrende Børn til Møder paa Testrup Højskole, hvilket resulterede i, at han tog paa Testrup Højskole et Par Aar efter, hvor Nørregaards og Baagøs Foredrag fik stor Betydning for ham. Han fortæller begejstret derom i sine Erindringer. Efteraaret 1872 var det Bestemmelsen, at Johanne Margrethe og hendes tre Børn, Karen, Niels og Hans vilde til Vennemøde i København. Men det blev Grundtvigs Begravelse, de kom til i Stedet for, og Niels fortæller herom:

„Den 10. September var vi med til et Møde i Emdruphøj Højskoles Have. Her talte Bjørnson om den norske Folkeopdrager Anders Reitan; det var første Gang, vi to Brødre saa og hørte Bjørnson. Dagen efter, den 11. September, fandt Grundtvigs

Jordefærd Sted, og den var saa storstilet, at jeg kun drister mig til at skrive ganske lidt derom. Ved Frelsers Kirke paa Christianshavn samledes det mægtige Følge. Kirken kunde langtfra rumme alle, men vi Brødre var blandt dem, der kom ind. Fra Prædikestolen blev holdt Taler af T. E. Boisen, P. Rørdam og P. A. Fenger. Efter sidste Salme gik Følget efter Baaren over Frederiksholms Kanal til Løngangsstræde, hvor der blev standset ud for de aabne Døre til Vartov Kirke. Herindefra lød Orgeltoner til „Krist stod op af Døde“, og Følget stemte i med. Toget fortsatte derefter til Banegaarden, hvorfra Baaren og flere Hundrede Mennesker med Ekstratog befordredes til Køge, men her var vi ikke med.

Næste Dag var der stort Møde i Casino, hvor flere af Grundtvigs Venner førte Ordet. Det, der prægede sig mest i min Hu-kommelse, var Indledningen til Bjørnsons Tale, og den lød saaledes: „Nu har jeg hørt saa længe, til jeg snart ingen Forstand har igen. Jeg ved ikke mere, hvad jeg skal sige end dette sammenfoldede Lommetørklæde — her knugede han Lommetørklædet —, thi naar man hører Birkedal, denne Begejstringens Mand med det velsignede Hjertelag, ved man ikke, om det er af Aand, eller det er af Hjerte, han taler. Eller man hører Rørdam, han tager Livet og sætter ind i Kristendommen — og Kristendommen sætter han ind i Livet.“ Det var tydeligt, at denne Bjørnsonske Karakteristik af de to Mænd ikke var ved Siden af. Derimod fik han Forsamlingen og Folkedommen imod sig, da han umiddelbart efter slog ind paa Forholdet mellem Danmark og Tyskland, og gav os det Raad, at vi i Smidighed og Skikkelighed skulde se at blive gode Venner med Tyskerne. — Jeg kan endnu se Pastor Leth, Middelfart, træde op paa Talerstolen, da Bjørnson gik ned. Han sagde: „Skønt jeg ved, jeg kun er en lille bitte Mand mod Bjørnson, saa kan jeg ikke lade hans Tale være uimod-sagt, thi som vi synger „Du skal ej drikke dus med den, der spytter i dit Krus“, og saa karakteriserede han kort, men skarpt Tyskernes Ræve- og Nævepolitik. Mødet fik dog en god Slutning, idet Skat Rørdam og N. J. Termansen talte om, hvad Grundtvig havde udrettet og hvor meget, vi i ham havde at sige Gud Tak for.“

Sankt Hansdag 1881 holdt Niels og Ane Bryllup paa Bjørnemose — en af Sydfyns skønneste Gaarde — ved Skov og Strand og med Thurø lige over for, hvor den lille Kirke paa Bakkens Top spejler sig vidunderligt i Sundet.

Her paa Bjørnemose havde Ane levet en lys og lykkelig Ungdomstid. Hun er født paa Hjelmkilde. Om hendes Forældre, Jens Hansen og Marens Mortensdatter, og deres Slægt henvises til, hvad der er skrevet i Tilknytning til Anes Bror Hans, som overtog Fødegaarden Hjelmkilde. De var fem Søskende, Hans, Martin, Maren, Ane og Hanne. Pigerne gik i Skole i Skaarupøre og Drengene i Skaarup. De blev alle konfirmeret i Skaarup.

De havde mange gode Barndoms minder og vedblev at være de bedste Venner hele Livet igennem. Skønne Sommeraftener tilbragte de i Hjelmkildes Aadal, hvor Nattergalen slog sine Triller fra de høje skovbevoksede Skrænter ved den rislende Aa og den grønne Eng med Forglemmigej og Engblommer. Dette „Barndommens Paradis“ var stadig gennem Aarene Maalet for Spadsereturen ved Familiebesøg paa Hjelmkilde.

Da Ane var 15 Aar købte hendes Far Bjørnemose og de flyttede dertil. Hun blev engang paa sine ældre Dage spurgt, hvordan det føltes at komme til at bo der, hvortil hun svarede: „Mit Sind var fyldt med Tak til Gud, for al den Skønhed, der her blev vort Hjem“. Hun elskede Naturen og den store fredfyldte Have med de gamle Træer og Fortidens Abildgaard, der gik i eet med Skoven, hvor Bøgene langs Strandkanten strakte deres Grene ud over Vandet, og hvor Skovbunden om Vaaren var det skønneste Blomstertæppe. Hun frydede sig ved Fuglesangen og kendte hver Fugl paa Stemmen og af Udseende. Alle de Søskende havde stor Interesse for Fugle og Blomster. Martin lærte sig selv at udstoppe Fugle og fik fra forskellige Fyrtaarne sendt sjældne Fugle, som var døde ved at flyve mod Lyset. Det blev efterhaanden til et interessant Museum med alle Landets Fugle, lige fra Storken til den lille Gærdesmutte samt mange forskellige Dyr, Oldsager, Møntsamling og gamle Ting.

Ane og hendes Søstre fik paa Bjørnemose nok at gøre. Foruden at spinde, sy og strikke udførte de alt det huslige Arbejde. Maren var Kokkepige, Ane Mejerske og Hanne Stuepige. At Ane var dygtig i Mejeriet kan slutes af, at hendes Far ved Landmands-

udstilling i Viborg 1875 fik 1. Præmie og Sølvmedaille for Smør og Ost. Og Mejersken fik 25 Kr., flunkende nye, dem gav hun til Altertavlen i Vejstrup Valgmenighedskirke.

Hun havde et lyst Sind, var hjertensgod og glad. Intet Under, at Niels var forelsket i saadan en Pige og lykkelig og stolt gik i Skoven eller roede en Tur ud paa Sundet med hende, da han endelig vovede sig frem og fik hendes Ja.

Han har fortalte, at han kort efter Forlovelsen en Dag blev lidt hed om Ørerne, da han i Svendborg, iført Træskostøvler, mødte sin lille stilfulde Svigerinde Hanne. Han vidste, hun akcepterede Ordsproget: „Klæder skaber Folk“, saa han var ikke glad ved Situationen, men lovede sig selv, at det Fodtøj herefter skulde faa Lov at blive hjemme. Mere godt tilpas var han senere, da han som Korporal med to Snore paa Ærmet besøgte sin Kæreste. — Ane var en Sommer paa Ryslinge Højskole, den Tid mindedes hun altid senere med Glæde. Her blev hun Veninde med Sine Ottesen, Staulund, der, efter Niels Pedersens Optegnelser, paa hans og Anes Bryllupsdag blev forlovet med Martin og to Aar senere Frue paa Bjørnemose.

Jens Hansens Døtre blev godt udstyret med Linned og smukke, solide Møbler samt en god Medgift i Kontanter, som det for Anes Vedkommende var Mening at anvende en Del af til et nyt Stuehus i Gravvænge. Men det kom ikke saa hurtig, som først tænkt. Hun forstod at gøre det hyggeligt og rart i de gamle Stuer, saa alle befandt sig vel. Mange fornøjelige Fester har hun holdt for sine Børn og de unge, som var paa Gaarden, hun nød deres Selskab og de hendes. Hun ejede den Lykke, som bliver den til Del, der tænker mere paa at glæde andre end sig selv. H. C. Andersen var hendes Yndlingsdigter. Hans Eventyr læste hun utallige Gange for sine Børn, og hun var med Liv og Lyst Tilskuer, naar de opførte „Svinedrengen“ eller legede Ordsprogsleg og endevendte Skuffer og Skabe for at finde Dragter. Hun dansede første Dans til Høstgildet — ikke med Niels — ungdommelig Morskab og Børneleg laa ikke for ham, det overlod han til hende. Men han glædede sig over hendes Evner i den Retning, naar de da ikke gik for vidt, som f. Eks. naar hun Vinteraftener sad og sludrede med hvem som havde Lyst til henad Midnat. Han holdt paa, at det var Sengetid Kl. 10 og da gik han selv til Køjs,

saa det hændte jo nogle Aftener, at han stak Hovedet ind i Dagligstuen og sagde: „Hvor kan det more dig, Ane, at sidde oppe saa sent og underholde de unge“, hvortil Ane svarede: „Jeg morer mig ikke, Niels, jeg stopper Strømper“.

Hendes Fødselsdag 4. Juledag var Familiens store Festdag. Fra en Sang til hendes 70 Aars Fødselsdag gengives her et Par Vers:

*Du er ung og du er yndig,
du er god og du er glad,
lille, men dog modermendig
naar vi tropper op paa Rad.*

*Og saa har du Høsepenge,
det er dog en dejlig Ting,
i din Kasse de ej længe
ligger hen, de er paa Spring.*

*Du er altid med paa Løjer,
ler med os af Hjertens Grund,
leger Ordsprog med Optøjer,
nyder hver en festlig Stund.*

*Altid har du Tro paa Livet,
ser saa haabefuldt og lyst,
derigennem har du givet
Kræfter til saa mangen Dyst.*

Niels Pedersen kunde, naar han var i det Humør, smilende fortælle om hans og Anes forskellige Natur, og paa mange Maader beundrede han hende, dog ikke, som han skriver: „Naar Hjertet hos den ene og Forstanden hos den anden kolliderede — men se hende i Foraarsmaanederne smutte ud af Sengen ved 2—3-Tiden og lukke Vinduet op for rigtig at høre Fuglesangen fra Skoven, idet hun sagde: — Hør, Niels! Dette gentog sig Aar efter Aar utallige Morgener, og vi lyttede til Skovens Morgenorkester — „Vorherres eget Sangkor“, som hun sagde. Ogsaa Graaspurvene holdt hun af, og Storken, som boede paa Taget, var hende en Øjenlyst. Jeg havde ikke hendes udprægede Sans for Naturen og frydede mig ikke uhildet over Kornblomster, Skarntyder og Følfoed.“

I et Brev til et af Børnene skriver han: „Nu daler Solen bag Skoven og Mor gaar smaanynnende „Fred hviler over Land og By“ og pusler ved sine Blomsterkasser ude paa Verandaen.“ Han havde Lyst til og let ved at skrive Breve. I Hundredvis af gode Breve har han skrevet til sine Børn, Venner og Bekendte. Fru Appel, Askov, med hvem han stiftede Bekendtskab paa sine ældre Dage, sagde: „Det er meget sjældent, man op i Aarene faar en helt ny Ven at snakke hyggeligt og interessant med, skrive

til og faa Breve fra. Jeg synes det er morsomt, jeg har lært Niels Pedersen at kende nu paa mine ældre Dage.“

Vinteren før Niels havde Bryllup var han en Tid paa Ladelund Landbrugskole — Skolens første Elevhold —, hvilket han paa Opfordring af Forstander Overgaard fortæller om i Breve til Overgaard, men som han optog i Skolens Elevskrifter 1931 og 34.

Samtidig med at Niels overtog Møllegaard, byggede han en stor velindrettet Staldlænge til Heste og Køer. Gode Malkekøer var hans store Interesse, ved Dyrskuerne var Fløjtyrene ofte hans. Malkning var hans Yndlingsarbejde. Op Kl. 4 og ud i dugvaadt Græs, Morgensol og Lærkesang, det var noget der passede ham om Sommeren. Og ned i den lune Stald om Vinteren og hygge sig ved det dejlige, rytmiske Arbejde. Besætningen blev mønsterværdig passet af en dygtig Fodermester, og var han det ikke, saa skulde han nok blive det. Pigerne mødte i fikse lyseblaa Malkekjoler med tilsvarende Hue, blanke Spande og hvidskurede Malkekamler. Præcished og Orden ønskede han at lære de unge — ja forlangte — og ve den, der ikke var paa Tærne om Morgen. 1900 byggede Niels Pedersen et nyt Stuehus.

1927 blev Kostalden bygget længere og tidssvarende indrettet med Boxe til Tyre, Kælvkøer og Kalve, samtidig med at der kom Trempel og haardt Tag paa Staldlængen og en Del af Laden. Og i Aarene 1942—44 fulgte Niels Pedersen med stor Interesse sine Sønners Ombygning og Nyopførsel af Resten af Gaardens gamle Bindingsværksbygninger.

Den 24. Juni 1931 holdt Niels og Ane Guldbryllup. Da samlede hele Slægten fra nær og fjern ved Valgmenighedskirken, som var smukt pyntet. Efter Pastor Nørgaards Tale var der Altergang. Det var et smukt Guldbrudepar, han rank og glad og med sin yndige Ane i den gamle Brudekjole. Ikke alene Familien, men mange andre gjorde Dagen festlig, og at Brudager Kirkeklokker kimedede for dem, da de kørte gennem Byen, glædede især Niels. I en af Festtalerne blev muntert sagt om Brudeparret, at deres Livsalder var vidt forskellig, selv om de var født i samme Aar. Hun var og blev kun 18—20 Aar, ung i Sind, frisk og sorgløs i sin lyse Barnetro, og han 40—50, eftersom han lige fra Barnsben havde været, og lige til Dagen i Dag var, handledygtig og viljestærk. Der blev sagt mange andre gode, sande Ord og sun-

get mange Sange — ogsaa Sange specielt til Guldbrudeparret. Og Niels Pedersen sang for. Han havde en smuk Sangstemme og var, saa længe han levede, Hjemmets Forsanger. Baade han og Ane holdt meget af Sang. „Dagen gaar med raske Fjed“ var hans Aftensang.

Efter gentagne Opfordringer skrev Niels Pedersen følgende:

Gravvænge 28. August 1941.

„Der har lejlighedsvis været anket over, at jeg kun har skrevet saa lidt om mig selv, bortset fra, hvad jeg har skrevet om min Barndom og Ungdom, og nu, da jeg er et Stykke over de 90, er der det i Vejen, at jeg ikke kan se, kun skimte Linierne, som skrives med en tyk Pen, men alligevel. Lad mig prøve paa at skrive lidt om min Manddomsgerning, hvad jeg uden for mit Hjem har taget Del i.

Det første, jeg mindes, jeg blev valgt til, var Medlem af Sogneraadet, der dengang varede i 6 Aar. Vi havde et aarligt Kommunebudget varierende fra 10.000 til 11.000 Kr., nu er det oppe paa over 100.000. Jeg gav dengang 110 Kr. aarlig i Kommuneskat, nu er den paa 14—1600 Kr.

7. September 1886 var der Valg til Landstinget, som for Fyns Vedkommende skulde foregaa i Odense. Jeg fik den Ære at være Kommunens eneste Valgmand tillige med Kammerherre Sehested, Broholm, der var selvskreven Vælger. Venstre kunde dengang her paa Fyn kun vælge 2 Mænd til Landstinget og det blev Redaktør Jørgen Pedersen, Odense, og Dyrlæge Caspersen, Langeland. Da Venstre i 1889 delte sig, med Berg som Fører paa den ene Side, og Bojesen paa den anden, skrev jeg nogle Artikler i Svendborg Avis til Fordel for Bojesen. Det gav i nogen Maade Anledning til, at „Folkebladet“ startedes med H. R. Egebjerg som dets Redaktør, og da jeg blev Medlem af Bladets Bestyrelse, blev mit Navn lidt videre kendt. Da min Morbror, Niels Hansen, Oure, kort efter tog sin Afsked som Landvæsenskommissær, valgte Amtmand, Grev Schak mig til hans Efterfølger, en Stilling jeg havde i 30 Aar og som jeg satte Pris paa, da der forelaa mange interessante Problemer af vidt forskellig Art. Nogle Aar senere opfordrede Grev Schak mig at tiltræde Tilsynsraadet i Svendborg Bank, men det bad jeg mig fritaget for, da jeg alt var Aktiehaver og

Tillidsmand i Landbosparekassen; jeg foreslog min Svoger, K. Skræp, til nævnte Stilling, og han fik den.

Da Svendborg og Omegns Landboforening i 1902 blev oprettet, blev jeg ved det første Dyrskue valgt til Dommer ved Malkekørerne. Jeg var samtidig i Bestyrelsen for Landøkonomisk Selskab, der den Gang holdt sine Møder i Ringe. Af disse to Landboforeninger blev jeg i 1908 valgt til Statsskuedommer for Tyre og Tyres Afkom over Fyns Stift. Hermed fulgte Rejser over hele Stiftet, for navnlig at syne Afkommet efter de forud præmierede Tyre. I 1912 blev Husdyrloven revideret og efter den Tid blev der kun 3 Dommere i Stedet for 7, og dermed var min Funktions-tid endt.

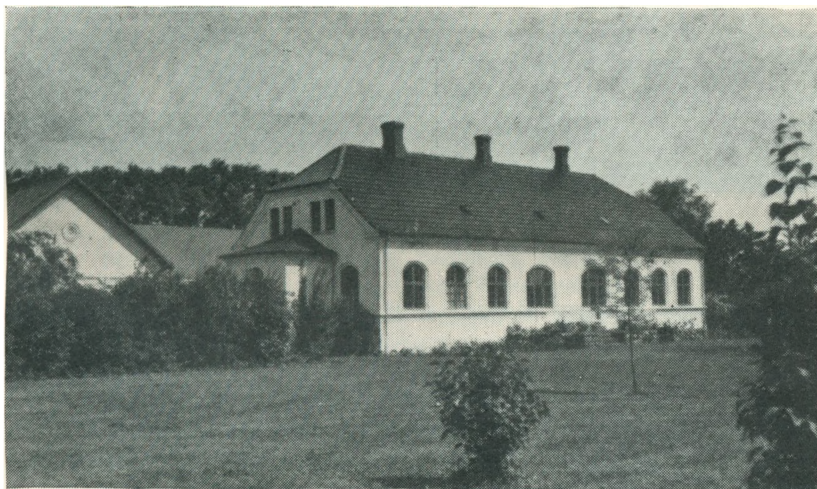
Et andet Problem havde i mange Aar ventet paa sin Løsning, nemlig at faa Sortemoseaaen uddybet, saa Jorden, hvor det trængtes, kunde blive drænet. I Aaret 1917 sammenkaldte jeg betydende Mænd til at møde i Sortebro, dels fra Gudbjerg, Brudager og Skaarup Sogn for at raadslaa, hvad der kunde gøres for det skadelige Vands Afledning. Forhandlingerne endte med, at jeg skulde skrive til Hedeselskabet og udbede dets Assistance ved en eventuel Uddybning af Aaen. Der blev svaret, at Hedeselskabet gerne vilde efterkomme vort Ønske og der kom saa to Ingeniører. Deres Undersøgelser og Nivellering varede i 4 Uger, hvorefter der blev holdt Møde, hvor Resultatet blev fremlagt. Saa skrev jeg til Amtsraadet og vi fik en Landvæsenskommission nedsat, som ved Selvsyn paa hele Strækningen anbefalede Aaens Uddybning. Der blev imidlertid gjort vældig Modstand af mange Lodsejere, og der blev holdt en Del Møder om Sagen. I 1919 vedtog Amtet, at Aaløbet skulde uddybes efter Licitation.

Jeg har regnet dette mit Arbejde med Aaens Uddybning for det største, der har været mig betroet, idet et lavtliggende Areal — efter Hedeselskabets Beregning — paa 600 Td. Ld. nu kunde blive drænet, hvad i høj Grad var tiltrængt. Jeg ser med Glæde paa Resultatet, og fik efter endt Arbejde Ros og gode Ord af Mænd, der forud var meget, meget imod Uddybningen.“

Niels Pedersens Skrift var ikke som forhen smuk og lige som en Snor, men let læselig og uden en eneste Rettelse og skrevet uden Kladde, det havde han aldrig brugt. Foruden de her af ham

nævnte Tillidshverv var han Medlem af Vejstrup Valgmenighedsraad, Gravnænge Friskoles og Gudbjergs Mejeris Bestyrelse.

Niels Pedersen slutter sin Slægtsbog, som han skrev 1935, med Ordene: „Vi har det mere end godt. Maren er særlig sin Mor lig paa Omsorgens Omraade, saa begge vi gamle har kun Grund til at være taknemmelige. Ja, en dybtfølt Tak ligger ovenpaa baade til Gud og Mennesker. Det føler vi hver Dag, der gaar, alt som Livsaftenen er inde. Begge er vi saavidt legemlig raske endnu, men vi ved jo, at Tiden nærmer sig, da ogsaa vi kaldes bort. Og da er det vort Haab, at Gud vil være os naadig og tage imod os — smaa og svage i det aandelige — som vi har levet, og som vi er.“



Møllegaarden 1950.

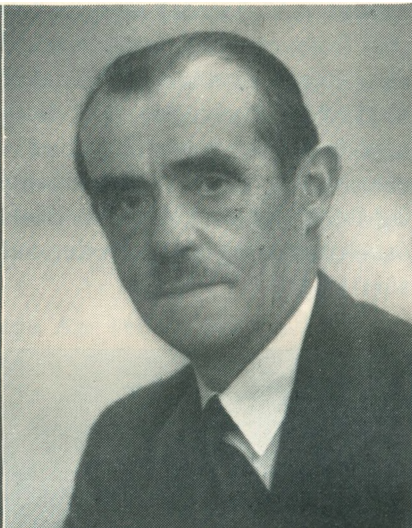
Ane og Niels Pedersen havde 8 Børn — „2 og ½ Dusin“ — plejede han at sige. Navnet Vang valgte de ud fra Ordene: „Vang og Vænge, Gravnænge“, og Børnene blev døbt Vang.

ANE OG NIELS PETERSENS EFTERKOMMERE

8 Børn: A — H.



Kirstine.



Peder Vang.

A. Gaardejer PEDER VANG, f. 22. April 1882 i Møllegaarden i Gravvænge.

∞ 10. Maj 1913 i Stege Kirke til KIRSTINE KRISTOFFERSEN, f. 28. Juni 1888 i Svendsmark paa Møn, Datter af Gdr. Hans Kristoffersen, f. 5. Maj 1850, d. 1926, og Hustru Ane Kirstine Hansen Friman, f. 20. Febr. 1850, d. 1906.

Peder har gaaet i Gravvænge Friskole, Vejstrup Højskole 1902—03. Infanterist i Nyborg 1904, hjemsendt som Korporal. Dalum Landbrugsskole 1905. Ved Landbrug hos P. Thomsen, Vester Hæsing, Søren P. Knudsen, „Lille Skovgaard“, Vejen, Bestyrer paa „Grønvang“, Vejen, hos Landstingsmand Johs. Lauersen 1. Nov. 1909—1. Nov. 1911. Derefter paa Askov Højskole om Vinteren, købte Foraaet 1912 „Skovgaard“ i Lunde Sogn, 73 Td. Ld. Købesum 62.000 Kr. — Medlem af Lunde Sogneraad 1917—1924 og 1932—1942. I Bestyrelsen for Landboforeningen for Svendborg og Omegn, Medlem af Planteavlssudvalget. Dommer for belgiske Heste i Landboforeningen og ved Fællesskuet i Odense fra 1936. Fra 1947 Fællesdommer i fynske

Landboforeninger. Medlem af Svendborg Amts Kornnævn, Vurderingsmand til Ejendomsskyld, Formand for Stenstrup-Lunde Andelsmejeri. Kirstine har været paa Ryslinge Højskole og Gymnastikhøjskole.

3 Børn: 1 — 3.



Margrethe.

Johannes.

1. **NIELS JOHANNES VANG**, f. 13. Febr. 1914 i Bobjerg. Lunde Skole. Ida Holsts Realskole, Svendborg. Askov Sløjdscole 1929—30. Elev hos Karsten Iversen, Askov Forsøgsstation 1932 og hos Forstander H. N. Frandsen, Øtofttegaard i Taastrup 1935. Sommeren 1936 hos Konsulent A. Størseth, Oslo. Elev paa Dalum Landbrugsskole 1936—37. Modtog Fr. Hansens Mindelegat til 1 Md. landbrugsfaglig Studierejse i Tyskland 1938. Aaret efter paa „Lille Grammegaard“, Bornholm. Købte 1947 Ærendal i Kirkeby.

∞ til **ANNE MARGRETHE ANDERSEN** 31. Maj 1947, f. 17. Okt. 1922 i Ollerup, Datter af Gdr. Oluf Andersen, Kogtved, Svendborg, f. 23. Juli 1886 i Slagslunde, og Hustru Ingefred Kristen, f. 1. Juni 1893 i Ollerup.

2 Børn: a — b.

- a. **OLE VANG**, f. 2. Juni 1948.
- b. **KIRSTEN VANG**, f. 10. Maj 1951.



Ole.



Anne Margrethe.

Simon.

2. ANNE MARGRTHE VANG, f. 25. Nov. i Skovgaard pr. Stenstrup.
 ∞ 26. Okt. til SIMON SIMONSEN, Søn af Jens Simonsen, Skanderup Nørregaard, og Hustru Thyra Simonsen.

Forpagter af „Vargaarde“, Hejlsminde, fra 1937—43, Ejer af „Horstedgaard“ pr. Vejle fra 1942—47, Ejer af Wissingsminde pr. Lunderskov fra 1947.

4 Børn: a — d.

- a. TOVE, f. 17. Jan. 1943.
- b. JENS, f. 4. Okt. 1944.
- c. NIELS, f. 13. Marts 1946.
- d. PETER, f. 17. Okt. 1947.



Jens, Niels, Peter, Tove.



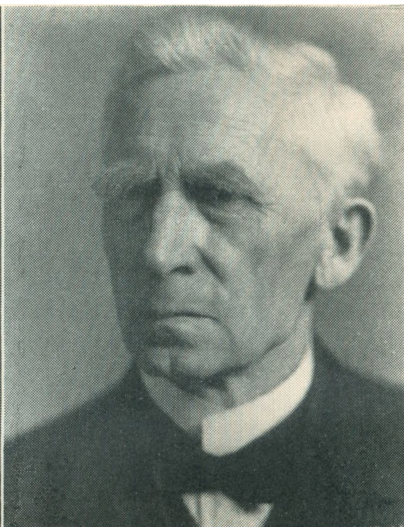
Gudrun.

3. GUDRUN VANG, f. 9. Sept. 1919 paa Skovgaard.

Lunde Skole, Ida Holst's Realskole, Snoghøj Gymnastikhøjskole, Sorø Husholdningsskole, Askov Folkehøjskole, Ankerhus' Husholdningsseminarium. Husholdningslærerinde 1948.



Margrete Vang.



Knud Petersen.

B. JOHANNE MARGRETE NIELSDATTER VANG, f. 16. Aug. 1883 paa Møllegaarden.

∞ 10. Maj 1922 til Gdr. KNUD PETERSEN, Højvang, Dræby, f. 19. Marts 1865, Søn af Gdr. P. P. Petersen, Højvang, f. 11. Sept. 1818, og Hustru Kirsten Jeppesen, f. 11. April 1819 i Overkærby.

Gravvænge Friskole, Vejstrup Højskole, Bourups Højskole, Gymnastikkursus i Askov. Leder af Gymnastik og Haandarbejde paa Vejstrup Højskole i Sommeren 1904—05—06. Den Shurske Husmoderskole, styret forskellige større Husholdninger.

Knud har gaaet i Munkebo Friskole, Grundtvigs Højskole, Dalum Landbrugsskole. Særlig Interesse Frøavl og Frugtavl. Tid efter anden plantedes 20 Td. Ld. Frugttræer, hvoraf Margrete har beholdt de 3. Td. Ld. Hun bor i egen Lejlighed paa Højvang. Knud Petersen var Enkemand og havde i første Ægteskab en Søn, Egil Petersen. Han antog senere Navnet Vang. Efter Faderens Død 25. Nov. 1939 overtog han Gaarden.

2 Børn: 1 — 2.

1. EGIL VANG PETERSEN, f. 29. Dec. 1907. — Odense Friskole, Ollerup Gymnastikhøjskole, Askov Højskole.

∞ 1. Jan. 1933 til IRMA TVEDSKOV, Kerteminde.



Else.

6 Børn: a — f.

- a. KNUD VANG PETERSEN, f. 11. Nov. 1933.
 - b. ERIK VANG PETERSEN, f. 25. Maj 1935.
 - c. INGE VANG PETERSEN, f. 12. Juli 1936.
 - d. OLE VANG PETERSEN, f. 15. Juli 1938.
 - e. KIRSTEN VANG PETERSEN, f. 5. Juli 1941.
 - f. EBBE VANG PETERSEN, f. 12. Febr. 1945.
2. ELSE VANG PETERSEN, f. 6. Jan. 1924. Student fra Odense Katedralskole 1943. Den Suhrske Husmoderskole. Boligkonsulent 1947.

C. JENS NIELSEN VANG, f. 8. Marts 1885 i Møllegaarden.

Gravvænge Friskole, Vejstrup Højskole og Delingsførerskole, Korinth Landbrugsskole. Flere forskellige Pladser ved Landbruget. Delingsfører ved Gymnastik i Vester-Hæsinge. Forpagter af Møllegaarden fra 1925 til 1930, derefter Ejer sammen med sin Broder Rasmus og Søster Maren. Fra 1924 i Bestyrelsen for Vestsrevælgerforeningen. Fra 1943 Medlem af Brudager Menighedsraad. Sammen med Broderen Rasmus byggede han Gaarden om. 1939 blev Kostalden forlænget og i alle Maader tidssvarende og moderne indrettet. 1942—43 blev Resten af Gaardens gamle Bindingsværkslænger nedbrudt og nyopført, saa Gaarden fremtræder i et harmonisk Hele.



Jens Vang.



Edith, Thorvald Vang, Ove, Kristine.

- D. THORVALD NIELSEN VANG, f. 3. Dec. 1886 i Møllegaarden. ∞ 26. Marts 1924 til KRISTINE BONEFELD, Jestrupgaard, Als, f. 24. Sept. 1891, Datter af Gdr. Hans Bonefeld, f. 30. Maj 1865, d. 25. Maj 1916, og Hustru Kristine Marie Bladt, f. 16. Okt. 1869, d. 18. Aug. 1909.

Gravvænge Friskole, Brøderup Højskole, Korinth Landbrugsskole, Vilvorde Havebrugsskole. Ophold paa større Gartnerier og Frugtplantager i Tyskland og Turistrejse til Saksen, Svejts, Erfurt, Frankfurt Köln m. m. Forskellige Pladser ved Landbruget. 1920 købte Th. Vang Skedebjerg Frugtplantage ved Aabenraa, 7,1 ha, Pris 100.000 Kr. Det var den Tids smaa Kroner, som senere skulde forrentes med fulde Kroner. Det lod sig ikke gøre. Plantagen blev solgt 1928 med økonomisk Tab, men med betydelig personlig Vinding, idet Th. Vang her fandt sig en god Hustru.

Kristine har været paa Vester Vedsted Efterskole, Sandbjerg Husholdningsskole. — 1929 købte Th. Vang Engelbækgaard i Vormark, Hesselager, 39,2 Td. Ld., Grundskyld 25.000 Kr., Ejendoms-skyld 42.000 Kr., Købesum 67.300 Kr. Her driver han et alsidigt Landbrug og har anlagt en god Frugtplantage, først 4½ Td. Ld., siden 4 Td. Ld. — Medl. af Best. for „Det frie Nord og Norden“. Nævningegrundlisten, Tillidsmand for Grænseforeningen.

2 Børn: 1 — 2.

1. OVE BONEFELD VANG, f. 25. Jan. 1925. — Vormark Skole, Kerteminde Højskole, Landvæsenselev paa Anhof, Dalum Landbrugskole.
2. EDITH BONEFELD VANG, f. 3. Marts 1926, d. 29. Nov. 1941. Begravet paa Vejstrup Valgmenigheds Kirkegaard.



Maren Vang.

- E. MAREN NIELSDATTER VANG, f. 2. Aug. i Møllegaarden. Gravvænge Friskole, Rødkilde Højskole 1906. Forskellige Kursus og Pladser ved Husvæsenet. Overtog Møllegaarden 1930 sammen med Brødrene Rasmus og Jens Vang.
- F. RASMUS NIELSØN VANG, f. 29. Marts 1890 i Møllegaarden. ∞ 19. Nov. 1949 til ASTRID NIELSEN, f. 9. Maj 1911, Datter af Mejeribestyrer Nielsen og Hustru, Vejstrup. Gravvænge Friskole, Ollerup Gymnastikskole, Korinth Landbrugsskole. Soldat 1911—12. Indkaldt til Sikringsstyrken under første Verdenskrig 1½ Aar. Forskellige Pladser ved Landbrug og Gartneri. Forp. af Møllegaarden sammen med Jens og Maren Vang til 1930, da de i Fællesskab overtog Gaarden. — R. Vang er en interesseret



Astrid.

Rasmus Vang.

Kvægopdrætter og har for Samlinger af Malkekvæg, Kvier og Tyre erhvervet adskillige Æres- og Førstepræmier, og der er i Aarenes Løb solgt mange gode Avlsdyr fra Møllegaarden. Frugtavl har ogsaa hans særlige Interesse.

G. MARIE NIELSDATTER
VANG, f. 16. Dec. 1891
i Møllegaarden.

Skoleuddannelse: Gravvænge Fri-
skole. Askov Højskole Vinteren
1913—14. Huslig Uddannelse dels
i Hjemmet og dels hos dygtige
Husmødre paa større Gaarde.
Køkkenchef paa Graasten Land-
brugsskole 1925—27. Økonoma
paa Askov Højskole 1928—47.
Musikalsk interesseret.

H. OTTO NIELSØN VANG, f.
8. Juli 1895 i Møllegaarden.
∞ 11. Maj 1927 til RAGN-
HILD LA COUR, Tved, f. 23.
Febr. 1893.



Marie Vang.



Johanne Olsen,
f. 10. Juni 1852, d. 21. Okt. 1912.

Hans Petersen,
f. 25. Febr. 1854, d. 27. Juli 1937.

Gift 30. Maj 1881.

Hans Pedersen var fra Dreng af i visse Retninger en Modsætning til sin Bror, Niels, der, som foran omtalt, var en ualmindelig livlig Dreng. Hans var derimod ualmindelig rolig, ligevægtig og faamælt. Endnu da han var i 3—4 Aars Alderen bestod hans Bidrag til en Samtale ikke af stort mere end 2 Ord, der til Gengæld ogsaa var meget vægtige, nemlig Ja og Nej. Drillerier og Dregestreger laa langt fra ham.

Et Træk fra hans Skoletid: En Vinterdag med stærkt Tøbrud efter stærkt Snefald, da han sammen med de andre Børn gik hjem fra Friskolen i Vejstrup, kom de til en Lavning, hvor Vandet strømmede tværs over Vejen, og Pigerne, der ikke som Drengene havde Træskostøvler paa, kunde ikke komme over uden at faa vaade Fødder. Drengene, med Undtagelse af Hans, tilbød galant at bære Pigerne over paa Ryggen, men Pigerne vilde netop have Hans og kun Hans til at bære sig over. Hans bar dem over uden at sige et Ord, mens de andre Drengene ivrigt raabte: „Sæt hende! Sæt hende!“ og da han var færdig sagde de ærgerligt be-

brejdende: „Hvorfor satte du dem dog ikke, Hans?“ Han svarede ganske tørt: „Hvorfor skulde jeg dog det?“

Men „det stille Vand har den dybe Grund“. Hans tænkte mere end han talte. Han var levende med i Rasmus Hansens Fortælling fra Historien og var tidlig udviklet og aandelig interesseret. 18 Aar gammel var han Elev paa Vallekilde Højskole og fik her gennem Trier et dybt alvorligt kristeligt Gennembrud i Grundtvigsk Retning, som prægede ham stærkt for Livet, og vakte en Kærlighed hos ham til Trier og Vallekilde, som drog ham endnu en Gang til Skolen som Elev og til Efteraarsmøder, naar Forholdene tillod det.

Han var som sin Bror Niels stærkt grebet af Skyttesagens nationale Idé og var ivrig Skytte og Gymnast. Skyttekredsen holdt om Vinteren hveranden Søndag Eftermiddag Gymnastik og Fægteøvelser i Møllegaardens Tærskelade med den lange Køregang. Dette gav Brødrene en kærkommen Lejlighed til i Fritiden at tage sig ekstra Øvelser i Kontra i Bajonettægning, og de lagde ikke Fingrene imellem. Jeg husker, at de en Gang bagefter inde i Spisestuen tog Trøje og Vest af, knappede Skjorten op og strøg den tilside for at se Resultaterne, og der var hos dem begge to flere blaa, gule og røde Pletter, som viste, at det ikke var Teaterfægning, men at der var ramt med et godt Hjertelag og Haandelag. Niels var den snildeste, men Hans den stærkeste, og han gik paa med fuld Kraft. Det gjorde han ogsaa i Gymnastik og klarede sig derfor, skønt han var noget stiv, godt i „Voltigering“ (Spring paa Træhest), der var en Hovedsag i den Tids Gymnastik. Han fik ogsaa den ene af de 4 Medailler, der blev tilkendt Brudager Skyttekredse ved den første Landsgymnastikfest i Danmark, der blev holdt i Svendborg 1878.

Hans Pedersen var meget stærk, „bulstærk*“, som Lars Hansen med et meget rammende gammel-nordisk Ord udtrykte sig. Kun Per Hansen fra Mosegaarden var hans Lige i Kræfter i Sognet. De to morede sig med at kaste et Læsetræ over Tagryggen paa en Lade, hvad kun meget faa kunde klare.

H. P. var Forkarl i mit Hjem, da jeg var 11 Aar. Bedre og mere paalidelig Forkarl fandtes ikke. Sammen med ham og Anden-

* Bullen = Kroppen.

karlen laa min 2 Aar ældre Bror Peder og jeg i Karlekammeret, og vi to var Røgttere ogsaa før og efter Skoletid de Dage vi var i Skole. Efter Vinterprogrammet var det Optid Kl. 6 og Davretid Kl. 7, men 10 Minutter i 6, og hellere lidt før end senere, havde Morbror tændt Lygten og kaldte paa os andre. Manglede Klokken kun 5 Minutter i 6 saa lød det paaskyndende: „Klokken er mange i Dag. I maa skynde jer at komme op!“ Saa fodrede og striglede han Hesten grundigt, medens Andenkarlen gjorde rent, lagde Dækkener paa og vandede Hestene. Peder og jeg gik i Kostalden og gav Køerne Halm og muggede, mens Pigerne malkede, og præcis Kl. 7 spiste vi Davre, Øllebrød og stegt Flæsk.

Mens han tjente i Bleggaarden var han til Session og blev ganske uventet kasseret for Plattfodethed. Det var ham en stor Sorg. Jeg husker endnu, hvor Taarerne stod ham i Øjnene, da han kom hjem, og hvor nedslaaet og tavs han var i flere Dage. — Han var en flittig Husflidsmand. Om Vinteraftenerne, mens Pigerne kartede, Mor spandt og Far læste højt, lavede han Træskeer, bandt Børster, udsavede og udskar Fotografirammer, lavede Syæsker, udskaar i Almestil o. s. v. Og Andenkarlen og vi Drengene fulgte det gode Eksempel efter bedste Evne. Vi Drengene var trygge ved Morbror. Han var vor ejegode Ven, som aldrig drillede nogen for at gøre ondt. Men han kunde le saa hjerteligt over en munter, harmløs Spøg, og der kunde komme et lunt, skælmsk Blik i hans Øjenkroge, som Forløber for en lun Bemærkning eller et spøgende Drilleri. Mangan Gang har han strøget mig fra Panden ned til Hagen, idet han sagde: „Saadan er Medgang“, og fra Hagen op over Panden (hvor Næsen var i Vejen), idet han sagde: „Og saadan er Modgang“.

Senere var han Forkarl hos Læge Bøjsen, Dorotheasminde ved Askov, og Vinteren 1880—81 Elev 3 Maaneder paa Ladelund Landbrugsskole. 30. Maj 1881 blev han gift med Johanne Olsen, med hvem han havde været forlovet et Par Aar. Hun var Datter af Skomager Ole Lorentsen og Hustru Karen, Hjørlande. Johanne var den ældste af en Søkendeflok paa 6 Søstre, og de kom alle efter Tur paa Rødkilde Højskole. Fra Højskolen kom Johanne et Aar til Mosegaarden i Gravvænge og derfra til Møllegaarden, hvor hun og H. P. fandt og vandt hinanden for Livstid.

Efter Brylluppet, som holdtes i Møllegaarden, flyttede de nygifte til Sperrestrup, Hjørlande Sogn, hvor der, efter at der var set paa Ejendomme paa Fyn uden Resultat, var bleven købt en lille Gaard paa 24 Td. Ld. Gaarden blev kaldt Solbakken og svarede til sit Navn; den laa paa en Bakke og der var Sol baade ude og inde. De begyndte den første Dag med at holde Morgenandagt sammen med deres Medhjælper og fortsatte fremtidig dermed, baaret af dyb, inderlig Kristentro. Beskedne, stilfærdige dannede de et fredfyldt, hyggeligt Hjem, hvor alle følte, der var godt at komme og godt at være.

Men der maatte slides. En større Lade maatte bygges, og det var daarlige Tider for Landbruget i 80'erne og 90'erne. I nogle Aar var det økonomisk trangt nok. Det kunde til Tider knibe for Johanne, hvorimod Hans med sit rolige Sind holdt Modet oppe hos sig selv og hende.

Men naaede de end aldrig Rigdom i Penge, saa levede de et rigt aandeligt Liv. Offentlige Hverv ønskede han ikke og fik han ikke, dertil følte han sig ikke egnet. Derimod virkede han sammen med en mindre Kreds af samstemte, gode Venner ivrigt for at faa oprettet en Friskole og dannet en Valgmenighed, og det lykkedes. En Skole og en lille Kirke blev bygget i Nærheden af Hjørlande Højskole med Højskolens unge, begavede Forstander, Morten Pontoppidan som Præst. Det var til stor Glæde i nogle Aar; men da deres afholdte Præst en Dag meddelte, at han ikke længere kunde slutte sig til den grundtvigske Opfattelse af Trosbekendelsen, var det et haardt Slag, som medførte stærke Brydninger, men Resultatet blev, at Pontoppidan maatte fratræde, og Hans og Johanne var blandt de ivrigste for, at han skulde rejse, hvor ondt det end gjorde dem. Den lille Valgmenighed, der under Brydningerne havde mistet nogle Medlemmer, blev Anneks til Københavns Valgmenighed og har været det siden.

Da Hjørlande Mejeri blev oprettet blev Pladsen som Bestyrer overdraget hans Svoger J. P. Dons. Det var et Valg, der blev til stor Tilfredshed for Mejeriet og til megen Glæde for Forældre og Børn i de 2 Familier. Og en værdifuld Hjælp i Arbejdet for Friskole og Valgmenighed.

Omkring 40 Aars Alderen begyndte Gigten, Muskelgigt, at angribe H. P. og tiltog, trods forskellige Kure, med Aarene og

gjorde ham stiv, navnlig i Hofferne, saa han havde vanskeligt ved at gaa ret meget og de senere Aar nærmest maatte holde sig inden Døre.

27. Okt. 1912 døde Johanne af et Hjerteslag uden forudgaaende Sygdom. 1916 overdrog han Gaarden til sin yngste Søn, Peder Møllegaard, i hvis Kone, Nicoline, han fik en Svigerdatter, der i 21 Aar passede og plejede ham saa omsorgsfuldt og kærligt som nogen Datter kunde gøre det. Han døde 27. Juli 1937.

JOHANNE OG HANS PETERSENS EFTERKOMMERE

2 Børn: A — B.



Anna.



Johannes Møllegaard.

- A. JOHANNES HANSØN MØLLEGAARD, f. 27. Juni 1882 paa Solbakken.
∞ 10. Maj 1910 i Hjørlande Valgmenighedskirke til ANNA BODIL MÅDSEN, f. 18. Dec. 1890 i Overby, Odden Sogn, Datter af Tømrer R. Madsen, Overby, f. 15. Juni 1857, d. 24. Nov. 1913, og Hustru Boline Nielsen, f. 13. Aug. 1858, d. 27. Sept. 1927.

Skoleuddannelse: Hjørlande Friskole 1888—96, Hjørlande Højskole 1900, Vejstrup Højskole 1902—03, Tune Landboskole 1906—07. Anden Uddannelse: Tjent hos Gdr. Niels Pedersen, Møllegaarden, 1893—94, tjent hos Gaardbest. Aksel Pedersen, Gunsømagle, 1898—99, Garder, Underkorporal 1903—04, Bestyrer paa Hjelmkilde 1907—08.

1908 købte J. M. en Gaard, Søgaard, Ølstykke Sogn, ca. ¼ Mil fra Solbakken, Areal 46 Td. Ld., Pris 37.000 Kr. Bygningerne nedbrændte 1937 paa Grund af Kortslutning og er derefter opført tidssvarende, praktisk og smukt.

Anne og Johannes har ikke selv nogen Børn, men de har 1919 adopteret en lille Pige, Doris, 1½ Aar gl., og det har været til Glæde

og Velsignelse for dem alle tre; hun er bleven dem en kær Datter, og de er bleven hende en kær Far og Mor..

19. Juni 1941 blev Doris gift med Karlo Hansen, Søn af Gdr. Niels Hansen, Brenderup paa Fyn, og de fik da Gaarden overdraget i Forpagtning. Medvirkende hertil var dels, at Annas Helbred var mindre godt (hun har i en længere Aarrække haft et svagt Hjerte), dels dette, at Johannes som Sogneraadsformand og Kasserer havde et Arbejde, der interesserede ham ikke saa lidt, og det var for meget sammen med Gaardens Drift.

J. M., der ellers har haft et godt Helbred, har de sidste Par Aar ogsaa prøvet Sygdom. Først var det et Hjerteonde, der dog rettede sig godt, men senere har han haft en mindre Hjerneblødning. Med sin stærke Konstitution er han paany i Bedring, men sine offentlige Hverv har han frasagt sig.

Foraaret 1946 købte han en Villa ved Ølstykke St. Derhen flyttede saa Johannes og Anna i Haab om, at han maatte blive saa rask, at de kunde klare sig med lidt Hjælp og i Villaens smukke Have finde baade Glæde og passende Arbejde. — Johannes fik dog kun Lov at bo her et halvt Aars Tid. Han døde 9. Juli 1947.

Formand for Hjørnlunde Valgmenighed 1917—26, Sogneraadsformand 1933—45, Formand for Sygeplejeforeningen i Ølstykke 1930—46, i Bestyrelsen for Brugsforeningen i Ølstykke 1920—35, Formand for Værgeraadet, Formand for Hjælpekassen 1937—46.



Nicoline.

Peder Møllegaard.

B. PEDER HANSØN MØLLEGAARD, f. paa Solbakken 10. Maj 1887.

~ 24. Dec. 1916 i Odden Kirke til NICOLINE MARIE MADSEN, f. 10. Jan. 1892 i Odden Sogn, Datter af Tømrer R. Madsen, Overby, Odden, f. 15. Juni 1857, d. 24. Nov. 1913, og Hustru Boline Nielsen, f. 13. Aug. 1858, d. 27. Sept. 1927.

Skoler: Hjølunde Friskole, Hjølunde Højskole 1904—05, Vejstrup Højskole og Delingsføreruddannelse 1909—10. — Tjent i Møllegaarden, Gravvænge 1905—06. — Anden Udd.: Gardist 1908—09, indkaldt tre Gange til Sikringsstyrkerne 1914—18.

Overtog Solbakken 1917, Pris 24.000 Kr. Byggede 1920 en ny Kostald, pris 20.000 Kr., og nyt Svinehus 1930, 7000 Kr. 1945 var Grundskyld 30.000 Kr., Ejendomsskyld 60.000 Kr.

Tillidshverv: Delingsfører i Hjølunde Skytte- og Gymnastikkreds 1911—16, Kasserer for Hjølunde Valgmenighed fra 1925, Medlem af Hjølunde Sogneraad fra 1946, Medlem af Bestyrelsen for Hjølunde Mejeri 1926—32. Fløjmand i 3. Række af De danske Skytteforeningers store mandlige Gymnastikhold, 350 Mand, ved de olympiske Lege i Stockholm 1912.

Nicoline, der har Lærerindeeksamen, har spillet Orgel i Valgmenighedskirken.

De har ingen Børn.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
Johanne Margrethe	7
Peder Nielsen	17
Johanne Margrethes og Peder Nielsens 6 Børn	24
Marie Pedersen og Rasmus Kristensen	25
Efterkommere	32
Anne Pedersen og Hans Jensen Kromann	67
Efterkommere	74
Karen Pedersen og I. P. Dons	82
Efterkommere	87
Niels Pedersen og Ane Jensen Kromann	89
Efterkommere	100
Hans Pedersen og Johanne Olsen	109
Efterkommere	114